

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Io. Freinsheimii Commentarii in libros svperstites Q. Cvrtii Rvfi

**Freinsheim, Johann
Curtius Rufus, Quintus**

[Argentorati], [circa 1639 oder später?]

Lib. 5

urn:nbn:de:bsz:31-103771

notatur, Philippo per Flaminium victo, Polybium 8000, caesorum, Valerium 40000. Claudium 32000. tradidisse. ubi eleganter subiicitur: *Sed haec varietas scripturarum vique fallacia est. Fallaciae autem causa profecto adulatio est, dum victoris laudes accumulare, virtutemque patriae extollere, vel praesentibus, vel posteris student, alioquin si inquisitus non fuisset numerus, qualiscumque fuisset expressus. Quod si gloriosum est & duci & patriae, plurimos hostium peremisse, quanto magis laetum patriae & ducibus beatum potest videri, suorum vel nullos, vel paucissimos perdidisse. Ita lucidissimo patet, quia simili impudenter mentendi, quia occisorum hostium numero adhaeretur, sociorum quoque amissionum damna minuantur, vel etiam omnino reuertitur. Quae verba, iudicio sane non inepto, sunt Orosii 4, 26.*

4, 16, 27. *VIRTUTI SVÆ*) Plutarchus de fortuna Alexandri duobus voluminibus ostendit, Alexandrum semper aduersa vsu fortuna, quam sola virtute ubique superarit, contra, quam multi, non bene, senserunt. Aelianus [immo Polyxenus 4, 3, 5.] stratagemate Alexandri superatum ait Darium. *Alexander, inquit, cum Dario signa collaturus, praecipuum dedit Macedonibus: ubi in Persarum conspectum veneritis, procedentes in genua terram manibus conerite. Vbi vero tuba signum dederit, tum consurgentes strenue & fortiter impetum in hostes facite. Macedones ita fecerunt. Persae formam adorationis conspiciati, incitatum ad bellum impetum remiserunt, animisque facti sunt molliores. Darius gloriabatur & gaudebat se absque praelio victoriam obtinere. Macedones ad signum tubae exsistentes vehementi impetu in hostes feruntur, & rupta phalange in fugam conuertuntur. Raderus. In extremis verbis Polyxeni pro τὴν φάλαγγα ἠνέκωντα rupta phalange, legerim, τῆ φάλαγγι phalange rupta. Macedonibus enim haud dubie phalangem tribuit, ut eiusdem cap. num. 16.*

4, 16, 28. *PRO VICTORE*) Docet Onofander cap. 23. strategici, *Vtile esse in ipso conspectu Imperatorem fausta & laeta militibus inclamare, etsi ea falsa sunt. Excitantur enim ea ratione animi, & vires pugnantium bona spe geminantur. Fecit id hoc in conspectu Parmenio supra 4, 16, 5. Idem narrat Lilius 10, 41, 10. de Papirio consule, clamitante inter prima signa, ita ut vox etiam ad hostes accideret: captum Coninium; victorem collegam adesse: anniscentur vincere prius quam gloria alterius exercitus fieret. Inprimis memorabilis est locus eiusdem auctoris 2, 64, 5. Romani gradum pretulissent, nisi salubri mendacio consul (T. Quintius) fugere hostes ab cornu altero, clamitans, concitasset aciem: impetu facto, dum se putant vincere, vicere. Adde eundem, 3, 61, 6.*

4, 16, 31. *DYCES*) Arrian. 3, 3, 11. Diodor. 17, 61.

4, 16, 32. *ET REGEM*) Aquerotundum illud Ciceronis vltima Philippica: dignus Imp. legione, digna legio Imperatore. Viridungus ad illa Taciti Agr. 33, 4. *Neque me militum, neque vos ducis panituit.* Libanius in Epist. ad Marcellin. 194. *οὐδὲ τῶν Πάυλου ἔχων, καὶ κείνου ἴσι &c.* quod sic vertit Valesius in praefat. edit. Marcellini: *Et tibi quod Roma est gratulor, & Romae quod te possides. &c.*

5, 1, 1. *QVAE INTERIM*) Narrata Curtio a pr. lib. sexti; nunc maior ex parte temporis iniuria deperdita.

5, 1, 2. *HAUD PAVLO APTIVS*) Historicam enim narrationem perpetuo veluti filo ductam & colligatam oportet esse; praesertim ubi res exponantur & multae, & eiusmodi quae cognosci ac percipi non facile queant. Dionys. in iudicio de Thucyd. Hist. ubi toto cap. 9. & 10. hoc ipsum rationibus exemplisque pulcherrimis luculenter ostendit. Atque ita Ezechielis cap. 29. & 30. connectit D. Hieronym. *Quia, inquit, de Aegypto & superior, & hac quae nunc dicitur prophetia contextitur, licet diuersis facta temporibus: tamen quia de una provincia prophetantur, iuncta sibi sunt. Obseruauit idem Suetonius Ner. cap. XIX. Euseb. de vita Constantini 3, 23. Simocatta 1, 9.*

Bucha-

Buchanan. lib. XII. in histor. Saracen. Elmacinus 2, 19. *Gesta autem sunt haec pleraque post hunc annum, & propter silum orationis hic solum à nobis tacta, ne dispergantur. Item 3, 5. Atque haec omnia, licet quadam eorum annum hunc transgredientia, hic commemoramus propter silum historiae. Adnumerabimus his Surium in Comment. Anni 356. in historia Georgii Davidis, & Leuclaiuum in suppl. Annae Turc. ad An. Chr. 1584. Expositis haec continua serie Persici rebus, nunc subiicienda quadam veniunt: quae licet ad superiores annos pertineant, tamen hic referre malimus, ne belli memorabilis series interrupta periret. Quae res quod incommodum habeat, exponit Marcellin. 26, 12. his verbis: Quia igitur uno eodemque tempore virabique turbines exarsere mississimi, competentis loco singula digeremus, tunc partem in Oriente gestorum, deinde bella barbarica narraturi: quoniam pleraque & occidentali, & in Eoo orbe usdem mensibus sunt actitata: ne dum ex loco subinde saltuam redire festinamus in locum, omnia confundentes, squaliditate maxima verum ordinem implicemus. Imitatus, ut suspicor, Sifenam apud Nonium in verbo Saltuam: Nos ma etate in Asia & Graecia gesta licetis idcirco continuis mandauimus, ne vellicium ac saltuam scribendo lectorum animos impediremus. Et prudentissimus Tacit. 12, 40, 8. Haec, quamquam à duobus praetoribus plures per annos gesta, coniunxi, ne diuisa haud perinde ad memoriam sui valerent. Item 13, 9, 5. Quae in alios consules egrossa coniunxi. Sic & Velleius 1, 14, 1. agnoscit: quod facilius cuiusque rei in unum contracta specier, quam diuisa temporibus, oculis animisque inhareat. Itaque Euseb. in Histor. Ecclesiast. proaemio merito sperat, gratum fore, quod aliis arce adu, sparsim memorata, unum in corpus redegerit. Hinc intelligenda series dilata gestorum apud Marcellin. 29, 1. f. Vide & notam nostram ad ista Flor. 2, 19, 5. Quae est iuncta inter se sunt omnia atque confusa: tamen quo melius appareant, separatim proferentur. vbi Sifenae locum aliter accepti quam oportuit.*

5, 13. *MEDIA FERE NOCTE*) Ingens certe spatium intra paucas horas emensus, milliaria German. 18. cum triente: 600. quippe stadiis Arbela distant à Gaugamelis, vbi proelium est factum, uti supra docuimus. Raderus.

5, 15. *BELLO &c. REPARAT*) Acidal. malebat; belli vires &c. reperiturum, fretus simili Curtii loco, quem considerabimus, volente DEO, infra 5, 10, 4.

5, 18. *NON SPECIOSA DICTV*) Sic Lipsius Polit. 4, 13. vult Principem, alto quidem splendidoque ingenio: sed tamen (ex Agric. Taciti 8, 1.) eruditum vitia honesta miscere, quod mireris in Stoico, illi enim recte sentiebant, sola honesta esse vitia, quod nos Christiani certissimis diuinæ scripturae rationibus eruditi, vitiam tam firmiter crederemus, quam certum esse indubitatis argumentis nouimus. Egregie tamen in viam redit Lipsius in fine dicti lib. quarti. Illud iam honestum appello, quod unum ita est, non quae videntur, ut sunt fere omnia *ὅσα δὲ* (verbis Dionys. Longini) *ἵκεν πολὺ τὸ ἴσθην ἀποστρέφειν ἡμῶν.* Non igitur insipienter Cicero Philipp. 2, 15. incolumitati civium primum, & postea dignitati; quo tempore Pompeius praesenti dignitati potius, consulabat. Nec Athenienses, quibus imminente periculo belli, maior salutis quam dignitatis cura fuit. Iustin. 5, 3, 4. vbi similia quadam notauit Amanitiff. Socer meus. Quibus addi possunt Liuius 22, 3, 3. vbi narrat puniam Flamini meritem atque superbiam, serox consilium sequuti, licet ceteris omnibus in consilio salutaria magis, quam speciosa suadenibus. Apud eundem 23, 14, 2. M. Iunius dictator, ad vltimum prope desperate Reip. auxilium, quem honesta vtilibus cedunt, descendit. Sic enim lego. male, quisquis adtexuit vocem equo. Velleio quoque 2, 113, 3. laudatur Tiberius vitia speciosis praeferebat. Quod plerunque fecerunt qui alios vincere volebant, non quise. Quare meritissimo praconio Folieta in coniuratione Flisci, celebrat Octavianum.

uanum Fregosum, quod expugnata arce, quam cohibendis Genuensibus, loco longe munitissimo exstruxerat Ludouicus XII. Gallorum Rex, quum opprimenda patriæ certissimum haberet instrumentum, neque desissent auctores speciosis consiliis vilia anteferendi, tanta tamen in Octauiano fuerit animi celsitudo; itaque Patria charitatem omnibus rebus praeulerit, ut arcem è vestigio demolitus sit. Splendide T. Quintius apud Liu. 34, 57, 6. honesta aut sola aut prima pensari decet magnis populis ac regibus.

VRBIVM TECTIS) Oblique adludit probatam Themistocli sententiam, patriam municipes esse, non mania; ciuitatemque non in aedificiis, sed in ciuibus positam. Iustin. 2, 12, 14. vbi Socer meus, & Gruterus ad ista Liuii 1, 8, 6. ne vana vobis magnitudo esset. Quibus iunge Appianum de bell. Ciu. lib. 1. in oratione Pompeii vibem deserentis. Atque in oratione Augusti Dio lib. 56. Vt sic intelligas verum esse quod apud Aristidem tomo 3. Orat. 2. legimus; Themistoclem comprobasse dictum, quod cum Alcaeus protulisset olim, multi postea visparunt: non lapides, nec ligna, nec fabrorum artem ciuitates effecere, sed vbi viri sint, qui seipsos seruare norint, ibidem & vrbes esse & mania.

IN PRINCIPIO RERVM) Non bene, qui putat hic esse sermonem de exitio Cyri, item de cladibus Cambysis, Darii, Xerxis. hæ enim nec in principio rei Persicæ acciderunt: illud quem tetigit, pristinam fortunam haudquaquam reparauit. Plane adspicit initia Persarum, cum post victoriam de Medis, Harpagi transiitione partam, ab Astyage fusi, mulierum contumelia pudefacti, resumpserunt certamen. Vide Iustinum 2, 6, 10. &c. Sic & Romanos in omnibus magnis bellis victos vicisse Liuius alicubi affirmat. Idem 21, 1, 3. adserit secundo bello Punico Martem adeo incipitem fuisse, ut propius periculo fuerint, qui viceret. Sed & primo bello Punico plus damni sustinuisse Romanos probat Polybius 1, 63.

5, 1, 9. IMPERIUM MAGIS) Consilium se iungitur ab imperio. Liuius 1, 29, 5. Nec imperium illud meum, sed consilium & imperij simulatio fuit. Et lib. 6. Sed imperium quam consilium segnius fuit. & lib. 22. Non imperio modo, sed consilio etiam ac prope precibus agens. Clapmar. arcan. 1, 10.

5, 1, 10. 4000. TALENTVM) 24000000. aureorum Rhenanorum, proxime ad nostri numismatis mensuram: Diodor. 17, 64. 3000. talenta habet: id est, aureos nostrates 18000000.

PRECIOSÆ VESTES) Vir Eruditus Aduersar. 52, 16. malebat preciosa vis vestis. Cui adfentior apud auctores sæpius reperiri singulari numero vestem, sed si id sequamur in Curtio, suffecerat legi preciosa vestis, ut apud Ciceron. Philipp. 2, 27. maximus vini numerus fuit, permagnum optimi pondus argenti, preciosa vestis, multa & lauta suppellex &c. Item in Verrem 1, 10. argenti, vestisque stragulae quod fuerit, curasse auferendum.

SPPRA) Nisi me memoria fallit, fecellit Curtium, si tamen ab ipso hæc parenthesis. Nihil enim tale supra, quod sciam. Immo contra maiorem sarcinarum comœtuumque partem apud Arbela relictam supra 4, 9, 9. scripsit. Forte tamen capias de alio loco 4, 9, 2. vbi legis omnes Darii copias Babylonem fuisse contractas, ut ex ipsa re conicias, quod expresse non est additum, ibi potissimum relicta fuisse impedimenta.

5, 1, 11. ODOR &c. VVLG AVERAT) Odor aërem infecerat, haustus aër viscera: ita propagata lues, ut lolet in pestilentia. Proinde magna semper ratio habita est, ut castra à fordibus essent pura. quod in sacris paginis à Domino exercituum Mosi præceptum est. Et Vegetius 3, 2. Si autumnali aestiuoque tempore diutius in iisdem locis militum multitudo consistat, ex contagione aquarum & odoris ipsius facultate vi-

uasis

tiatis haustibus, & aere corrupto perniciosissimus nascitur morbus, qui prohiberi non potest aliter, nisi frequenti mutatione castrorum. Raderus.

EVNTIBVS) Sequuti sumus pristinam scripturam, qualis nimirum fuit, priusquam interpolaretur à Modio. Est enim locus hic à librariis & criticis varie agitatus. Horum primo Glareanum ablego, qui pro *Arabia*, substituerat *Asiuriam*. Sed enim in ipsa *Asiuria* praelium id commissum fuisse, ipse quem Glareanus citat, Strabo à princ. lib. 16. tradidit. Deinde apponit: certissima *Arabiae* nota, *odorum fertilitate nobilis regio*. Nec placet, quod alii se iungunt ab invicem hunc sensum *Euntibus campestre iter est*. Dicitur enim sicut in Testamento Caroli M. quicquid inde Romanam pergeni ad *benam* respicit. Item quod simpliciter dicto *Euntibus*, nec designato loco quo, vèi qua eant, statui non possit quid laevum dextrumue sit. Taceo iam quod de itinere noue dicatur *iter esse*. Quae ratio mouit Barthium *Aduersar. 52. 16.* vt rescribendum crederet, *Eum. à parte laeva Arabiam (odorum f. n. r.) campestre iter est. Iter &c.* quam equidem lectionem (nisi mancus sit hic locus) proximam esse verae arbitror: ne enim omnino veram putem, vnum obstat, quod repugnat locorum situs. In quo tamen quid prohibet, errasse Curtium? nonne errauit & in aliis locorum descriptionibus? Et certe errori ansam praebere potuerit, quod auctores in ipsa Mesopotamia collocant Arabum gentem. Virum Doctum qui sic faciebat: *Campestre iter est int. Tig. & Euphr. Iacenia tam vberis &c.* vt *Iacenia* Curtio sint *ἰακηνία*, pasca siue fundi, merito non admittit Sebilus.

5, 1, 12. A PASTV REPELLI) Ridere sane libet, quoties auctores Latini terrae fecunditatem commendant, quod à pastu pecora repelli dicantur, ne fatietas perimat: quasi pecora perse ipsa nesciant cibi modum, in quantumuis pingui regione. Vtinam multi mortales tam probe nossent sibi temperare. Pomponius Mela de Hybernia simile quiddam scripsit: *est adeo luxuriosa herbis non letis modo, sed etiam dulcibus, vt se exigua parte diu pecora impleant: & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant*. Glareanus. Adde Iustin. 44, 4, 14. de parte, nescio qua, Hispaniae: *In hac tanta pabuli leuitia est, vt nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur*. In nota ad eum Iustini locum dicitur Curtius idem scripsisse de Arabia: nempe decepit Virum Optimum corruptum, seu mauius correctum à Modio exemplar. Nec enim dubium esse potest, quin id dixerit Curtius de terra interamnia, fluminibus Tigri & Euphrate intercepta, quod Arabiae certe non congruit.

PROPTER VENAS) Si haec communi significato accipias, aptior certe est lectio Aldinorum & aliorum Vett. Codd. approbante etiam C. Barthio 52, 16. *Aduersar. per venas*. Sed nempe aliud latet. *propter* hic significat idem quod iuxta, siue prope, quomodo apud Tacitum in Indice plura loca notauimus. Sic igitur distinguendum, legendumque: *toto solo propter, venis aquarum resudante*, nam & postponi solere particulam istam, itidem ex vno itemque altero Taciti exemplo cognoscet. Apulei. *Metamorph. lib. IX. seruuli cubiculum propter adstantes*.

5, 1, 13. DIKORTIO) Eodem enim fonte scaturientes postea diuortium faciunt, quod nemo potest, nisi qui antea vna fuerunt. Diuortium est interuallum annium profluentium. Sallustius, inquit Seruius ad *Aen. 3. certissimus auctor asserit Tigrim & Euphratem vno fonte manare in Armenia, qui per diuersa cuntes longius diuidantur. spatio medio relicto multiorum millium, quae tamen terra, quae ab ipsis alluitur, Mesopotamia dicitur*. [Hoc non exstat in Seruio, sed Sen. nat. quaest. 7, 8. Fefellit Raderus, quod in Editione Sallustiana Gruteri, huic fragmento statim subiicitur nomen Seruii ad *Aen. 3.* Sed nimirum illud lemma ad sequens fragmentum, quod ibi ex Seruio recitatur, pertinet.] Diuersis tamen fontibus nasci plerique alii tradidere. Soli

5, 1, 17. *FRBEM*) Deditam Alexandro fuisse Babylonem consentiunt confiscantque Plutarch. Alex. cap. 64. Arrian. 3, 3, 16. & Diodor. 17, 64. Contra quorum concentum parum mihi fides est Frontinus 3, 7, 4. quem, ut opinor, fugit memoria, cum scriberet atrecto flumine, Alexandrum per exsiccatum alueum introiisse. Viti, inquam, memoriae tribuit Alexandro, quod de Cyro legerat apud Herod. 1, 191. & Xenoph. lib. 7. *truid.* ubi notabis obiter quod apud Euseb. Berosus lib. 3. scribit Nabuchodonosorum prospicientem id accidere posse, magnis operibus præcauere voluisse. Sed & Patricius de Repub. 8, 4. solenne peccat arbitratus quod Aristot. Polit. 3, 3. scripsit: capta Babylone, nonnullos eius id post tertium demum diem rescivisse, ad Alexandri tempora pertinere. cum id iam olim sub Cyro euenerit, ut ex Herod. 1, 191. colligo.

5, 1, 18. *EXEMPLO*) Livijs 22, 22, 21. *Abelox vir prudens haud frustra videbatur socios mutasse. itaque ingenui consensu ad defectionem omnes spectare &c.* Similima sunt, quæ de Q. Metello Sullæ partes optante scripsit Dio in Excerpt. Valef.

CVM LIBERIS) Vetustiores, cum liberis eius, id eius, nuper ceciderunt. quod nollet factum scriptor Aduersar. 52, 16. quæ corruptam eam vocem autumnat potius, quam spuriam. Sicque tentat, cum lib. geninis. sed pace Viri doctissimi, nimis abit hæc lectio à vestigijs scripturæ, sed & ipsa phrasis est horridula. Ego potius nihil mutem, aut leuiter; cum liberis suis.

5, 1, 19. *QUADRATO AGMINE*) Sic fieri solet ubi metus periculi. Curtius &c. Verum de hoc quadrato agmine nos plura exempla ad Livijs, ad Tacitum. Sic contra apud Casarem de bel. Gal. 5, 31. *Prima luce sic ex castris proficiscuntur, ut quibus esset persuasum, non ab hoste, sed ab homine amicissimo Ambiorige consilium datum, longissimo agmine, maximisque impedimentis &c.* Gruterus ad ista Ammiani 24, 1. metuens ne per locorum insolentiam, insidias caperetur occultis, agminibus incedere quadratis exorsus est. Marii quoque circumspectam diligentiam in itinere faciendo commendat Sallust. Jugurth. cap. 45. & Marcelli Livijs 24, 35, 7. *agmine ad omnes casus composito ibat.* Idem 21, 34, 4. de Hannibale: *obstibus quos dabant acceptis, & commectus, quem in viam ipsi detulerant, vsus: nequaquam, ut inier pacator incomposito agmine duces eorum sequitur.* Ammian. 31, 47. de Gothis: *formas quadratorum agminum insilliarum metu seruantes, ire ocus festinabant.* Idem & Saracenis tribuit Leo in Tacticis 18, 119. & 120.

IN MVRIS) Qui totam etiam ciuitatem capiebant, tam lati erant, ut infra mox demonstrabimus. Raderus. Eiusmodi spectandi studium exprimitur in illis Martialis 10, 6.

*Quando erit illa dies, quo campus, & arbor, & omnis
Lucebit Latia culta fenestra murum.*

Socrates histor. Eccl. lib. 6. cap. vlt. *cuncti circa oratorium habitantes, volentes Imperatorem videre, currebant &c.* Claudian. de 3. consul. Honorii vers. 126.

*Quam tunc iuuenes, quantæ spreuere pudorem
Spectandi studio matres, puerisque seueri
Certauiere senes*

Plinius Panegy. 22, 2. *Non atas quæquam, non valetudo, non sexus retardauit, quo minus oculos insolito spectaculo impleret. Te paruuli noscere, ostentare iuuenes, mirari senes &c.* Quos egregie imitatus est Vir dignationis doctrinæque præcipuus, Henr. Sauilius in dedicatione Chrysofomi, ad Iacobum Magnæ Britannia Regem: *Cum finibus nostris, tanquam salutare sedus post naufragium affulsisset, Deus immortalis, qui concussus è regionibus finitimis, longinquis, ex agris, vicis, domibus, spectandi tui causa! qui plausus,*

clamores, exultationes omnium ordinum, aetatum, hominum! omnes obfessa semita, omnes angustia obfessa, ut tuos vietus intuerentur. non feminas domi pudor continuit, non viros domestica aut forensis occupatio, non pueros aetas, metus, magister, prohibere potuerunt. floribus constrate via, aulais coniecta oppida: ut non a porta ad Capitolium, sed ab ultimis regni finibus usque ad regiam urbem perpetuus quasi triumphus, non de victis hostibus, sed civibus confirmatis agi videretur. & quae ibi sequuntur. Ardentissimum autem sanctissimumque spectandi studium in Zachæo describit Lucas Ev. 19, 1. Confer cum dictis & Liu. 30, 45, 2. & 31, 14, 11.

5, 1, 20. *PECUNIAE CVSTOS*) Habebant enim Persarum reges in singulis provinciis Aetarium Aetariique praefectos. Et ita Curtius &c. Extat Darii epistola apud Ioseph. 11, 4. qua sumptus ad templi Hierosolymitani constructionem, & βασιλικῆς Γαζοφυλακῆς τῶν Φόρων τῆς Σαμαρείας, ex regio avario tributorum Samariae, suppeditari mandat. Apud eundem Ioseph. eiusdem lib. cap. 5. Xerxes Esdræ praebere iubet sacrorum sumptus & βασιλικῆς Γαζοφυλακῆς. Eaque de re scripsisse se Praefectis avarii per Syriam & Phanicem. Sic & Esdræ cap. 7. ab Artaxerxe Edictum ad omnes qui thesauris suis, trans flumen, praepositi erant, emissum, ut quicquid ab eis Esdras postulasset, illico praestaretur. Strabo lib. XV. Persarum Reges, licet Susa valde ornassent, nihilominus etiam coluisse Persepolim, & Pasargada scribens, addit, illic, Gazam & Thefaunum Regum fuisse. Pasargadis quoque, Cui prioris thesaurorum reconditos Arrian. 3, 4, 7. scribit. Pecuniae ergo quae thesauris inferebantur, Custodes habebant, qui Γαζοφυλακῆς vocantur à Iosepho 11, 1. & 4. & Γαζοφυλακῆς τῆς à Diod. Sic. lib. 17. Regia pecuniae custodem vocant Æmilius Probus in Datame, & Q. Curtius. Vetus Bibliorum interpres, in Esther cap. 3. Arcarium Gazæ vertit. Ex Briffonio lib. 1. de regno Persarum p. 120. Cui adde Strab. lib. 15. Gazophylacii vocem crebro usurpatam exhibent Concordantiae Biblicae.

FLORIBVS CORONISQVE) Persis mos erat, floribus & odoribus vias quibus Rex incedebat sternere. Herodot. 7, 54. de ponte quo Xerxes Hellepontum continenti iunxit: omnis generis odores in pontibus congerentes, ac myrto iter conspernentes. Curtius &c. Sed & pro laetitiae publicae argumento coronis & floribus vias stratas fuisse Herodot. 8, 99. ostendit. Nam cum nuncius Susa de captis ab Xerxe Athenis esset allatus: Aedes, inquit, nuncius relictos ibi Persas affecit, ut vias omnes myrto sternerent, odoresque vicatim incenderent. Briffon. lib. 2. pag. 271. Eundem morem aliis quoque gentibus fuisse apparet ex citatis Casaubono in Sueton. Calig. 13, 2. Cicer. in Verrem 4, 35. & Ammian. 21, 17. quibus Bulenger. de Imperat. Rom. 3, 8. adiicit Tacit. H. 2, 70, 3. Sueton. Neron. 25, 3. Ioseph. 8, 11. Xiphilin. in Seuero. Athenæum ex Herodoto, Dionem in Nerone triumphante, & Tiridati diadema imponente, Gregor. Nazianzen. Steliteut. 2. contra Iulian. Eumen. in Paneg. Constantin. pro Flaviensib. cap. 8. Nicetam lib. 3. de Manuele Antiochiam ingresso. Raderushinc quoque deducit morem, quo in festo, quod corporis Christi vocant, vias omnes qua pompa incedit, flore virentique herba consperguntur. Idem observavit locum Ovidii Trist. 4, 2, 49.

Quaque ibis manibus circum plaudere tuorum,

Vndique iactato flore regente vias. & de Ponto 1, 2.

Quaque ierit felix adiectum plausibus omen,

Saxaque iactatis erubuisse rosis.

Quamquam hæc potius ad iactos flores, quibus adsperebantur bene meriti, aut quibus is honos habebatur, pertinere videantur. Quo de more multa reperies apud Casaub. & Bulenger. locis citatis, sed & ad Florum 2, 7, 14. olim exempla nonnulla collegimus, quibus addi potest Arrianus 6, 2, 28. & apud eundem Indic. 6, 15. & 7, 12. legitur.

gitur *Nearchus*, fertis ac floribus ab omni exercitu petitis. Sed hic scilicet honor, licet ingens, minor tamen erat eo, quo publico iussu via, qua honorandus venturus esset, consternebantur: nam hic singulorum magis affectus spectabatur. Porro apud *Bulengerum* reperies etiam viam nonnunquam croco; ut in fragm. *Sallustii* 2, 2, 2. alias *aurifera arena*, quin & ab *Heliogabalo* serobe auri atque argenti fuisse stratam.

ALTARIBVS) Foeda sed veteris adulationis morem primus, quod sciam *Lipsius* adnotauit ad *Tacit.* H. 2, 70, 3: ex *Iustino* 24, 3, 4. *Valer. Max.* 9, 1, 5. *Cæsare* de bel. Gal. 8, 51. *Sueton.* Calig. 13, 2. & *Galb.* 18, 2. *Plinio* panegy. c. 23. Item alio paneg. ad *Maximianum* cap. 6. Quibus addit *Casaubonus* ad *Sueton.* locum in *Calig.* & in *Athenauro* 6, 15. *Ciceron.* in *Verrem* 4, 35. ex quo probe colligit honorem eum diis suis primitus habuisse homines, cum imagines eorum transferrentur: postea translatum ad principes ostendit ex *Plutarcho* in *Dione* c. 37. Itemque *Suetonio* Aug. 98, 2. *Appian.* de bel. ciu. lib. 5. *Philosfrat.* 5, 9. Iterum superioribus adiicit *Bulengerus* *Herodian.* 4, 15. & *Sueton.* *Neron.* 25, 3. Adde *Sallust.* fragm. 2, 2, 2. Iisdem in auctoribus reperies & quod de odoribus subiungit *Curtius*. Animaduerti etiam hic & superiore libro altaria ea fuisse argentea: quod non puto temere factum, nam si precium metalli spectarent, ex auro facerent. forte igitur color hic placuit: ut in equis sacris, atque vestibus.

THYRE) Thure enim Persas diis suis sacrificasse ex *Sidonii Carm.* 2, 88.

Fudit thuricremis carthesia cernuus aris,

& hoc *Curtii* loco clarum est, quod tamen *Briffon.* se legisse non meminit l. 2. de reg. Persarum: Sauro in recitatum *Sidonii* versum.

5, 1, 21. **DOGNA)** Rex enim apud istas gentes non adibatur sine muneribus, noto satis, atque hodiernis adhuc temporibus visitato more. Quippe Principes Orientales etiam fastidiosè precium muneris exquirunt, & nonnunquam exigunt. De Persis veteribus vide apud *Briffon.* de reg. Pers. lib. 1. pag. 26. Eodem spectat *Marcellin.* 17, 12.

LEONES) Inter regia munera hæc quoque censã. Adnotauit *Marcellin.* Chron. in anno Chr. 496. *India Anastasio Principi Elephantem, quem Plautus poeta noster Lucam bouem nomine dicit, atque Camelopardalos pro munere misit.* Feras enim & olim & hodie nimis adamarunt magnates. *Philosfrat.* in *Apollon.* 1, 23. narrat Regem *Babylonium* in hortis aluisse leones, vrsos pantherasque ad venationem. idque moris etiam veteribus *Medis* fuisse discimus ex *Xenophonte* *nucl.* lib. 1. Addit *Philosfratus*, *Babylonios* Reges possedisse duos *Syriæ* vicos, quos maioribus eorum dederint *Antiochus Seleucusque*, pro educandis feris, quæ à *Babylonis* capite per *Euphratem* ad eas perueniant. *Ludouicum XI.* summo studio, magnaque impensa comparasse feras, scribit *Cominæus* lib. 9.

5, 1, 22. **CANENTES)** Vt supra 3, 3, 9. Vnde colligas solenne hoc ipsis fuisse in omni insigniore pompa. Carmen autem eorum ad decorum laudes pertinuisse arbitror, & quia inter eos iam haberi volebat *Alexander*, per metum & adulationem ad ipsum quoque transtulerunt.

CHALDÆI) *Strabo* lib. 16. notat duplicem intellectum esse huius nominis. nam & populum esse *Babyloniæ*, sic appellatum, & Sectam. Quod certum est euenisse ex eo, quod cum essent illi populi deditissimi *Astrologiæ*, in eorum quasi nomen adoptarentur, qui eadem studia tractarent. Idem accidit in aliis, ut *Iudei*, *Hellenes*, siue *Græci*, *Nazoræi*, *Samaritani*, *Turci*, *Picardi*, *Wallenses* &c. vocentur, qui institutum cuiusque eorum approbant. *Magi*, qui *Magorum* disciplinam exercent. *Mauri*, qui fusco colore sunt. Vide *Leunclau.* *Pandect.* Turc. cap. 165. & 211. *Egyptii*,

qui variis præstigiis victum expedientes passim circulantur. iidem à Gallis etiam *Bohemis*, *Scythæ* & *Pensinij* apud Athen. pro licitoribus, vt notat Salmasius in Solin. cap. 40. pag. 827. vt apud Rom. *Brusij*, *Helotæ*, pro seruis, apud Lacedæm. apud Latin. *Syri*, *Getæ*, *Sardi*, *Samnites*, gladiatorum genus. *Tarentini* & *Scythæ*, equitum vide supra ad 4. 12. 4. verbo *coniciis*, *Atellani* comcedorum. Sic est & in animalibus, arborumque fœtib, atque mercimoniis, vt appellentur ab ea regione, vnde prima cuiusque origo in alias transit; v. g. gallinæ quas vocamus *Indicæ*, quasque *Phasidis aues*; *poma Persica*, *Medica*, *Francia*, iuve d' *Oranges*. *gemma Thracica*, *Chalcedonia* &c. *pannus Londinensis*, *Brugensis*; *insugma* & *vinum Veneta*. *chorda Romana* &c. *pruna pannisque cum gladiorum lamina Damascena*. *Indos* pro rectoribus elephantorum accipi, fortassis haud cuius notum est. At facient fidem optima Vegetii exemplaria, in quibus teste Stevvechio 3. 24. legitur *Indos per quos vegebantur elephantii*, non vt editur, *Illos*. Quam lectionem firmat imprimis Diod. 18. 34. & d' *Ἰνδοὶ ἡγεμονεύοντες ἰνδῶν*. *Iudum* elephantanto *insulentem vulneravit*. Vide Indicem, *India*. Sic igitur & in Curtio *Chalcedorum* nomine non venit peculiaris aliqua natio, sed scētæ cuiusdam consortium. De qua amplius dicendi campus erit ad Tacitum.

5, 1, 23. *CVM CVRRV*) *Mare triumphantis* supra 4, 1, 1. & videtur sane hoc sapius factitasse in ingressu celebrium urbium. Nam & in introitu Hierosolymorum *currus descendente* facit Eusebius. Et hinc est forte, quod Philostratus sine lib. 2. narrat, si verum est, loco quo Porum vicerit Alexander, ipsius effigiem *conficere quæ ad iugo currui superstantem*, nam sic pugnasse, non persuadeor.

PŌSTERO DIE) Iustinus 11. 14. 8. XXXIV. *continuis diebus prædam recognoscit*, totidem Orof. 3. 17. ponit; alii XL. Curtius mox 5, 1, 39. XXXIV. *dies in vrbe moratum scribit*.

5, 1, 24. *IPSIVS VRBIS*) Scriptorum qui Babylonem calamo suo elegantius depinxere, primus omnium & antiquissimus est Moses Gen. 10. & 11. Secutus Mosen post multa sæculorum intervalla Herodotus 1, 178. Herodotum Ctesias, Ctesiam Berofus [apud Ioseph. 10. 13. & Eusebium] verus ille, non qui hodie spurius extat Annii Viterbiensis, Diodorus Siculus 2, 7. Strabo lib. 16. Dionysius Periegetes versu 1005. cum suo interprete Eustathio diu post nato. Iosephus lib. 1. cont. Apion. Plinius 6, 26. Philostratus Apollon. 1, 18. Iustinus 1, 2, 7. Orofius 2, 6. Tzetzes Chiliad. 9. 275. & ante haud multos annos noster Peverius ad 11. Gen. copiosissime. Prætereo alios; ad Curtii descriptionem venio. *Pulchritudinem vrbis* cum Curtio ex scriptoribus antiquis laudat D. Hieronymus ad Isa. cap. 14. describit ibi templa marmorea, aureas statuas, plateas lapidibus auroque resurgentes, & multa alia, quæ pæne incredibilia videntur. Sed longe planius Philostratus Apollon. 1, 18. *Regia etiam ære adoperita fulgenti: thalami vero & conclavia virorum porticus atque atria cum argenteis, tum etiam aureis texturis, atque ipso aëro tanquam picturis nitent &c.* Herodotus 1, 178. tribus verbis: *καλομαντι ἢ ὡς ἄλλο ἄλλο πόλις ἢ τῶν ἡμεῶν ἰδμεν: ornata est, vt nulla alia vrbs quam nos nouerimus*. Sed de his infra mox plura. Raderus.

SEMIRAMIS) Tres Babylonis conditores nominant ram sacræ, quam profanæ literæ. De Nimrodo testatur Moses Gen. 10. 10. quod initium regni eius fuerit Babylon, quam idem à confusione linguarum denominat cap. 11. Semiramidem conditricem Babylonis iactitant Herod. 1, 184. Diod. 2, 7. Strab. lib. 16. Mela 1, 11. Iustin. 1, 2, 7. Hieron. in cap. 2. Osee. [Plut. de fort. Alex. 2, 8. Solin. cap. 56. L. Ampe-lius.] Daniel verò, cap. 4. introducit Nabuchodonosorem gloriantem: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ædificasti*. Ceterum Berofus Annianus Semiramidi non ascribit nisi ampliationem vrbis, de qua Quid. Metam. 4, 57.

- - - ubi dicitur altam
coffilibus muris cinxisse Semiramis urbem.

& Percius Nabuchodonosori restitutionem lib. 15. in Genes. disp. 4. lib. 5. in Dan. pag. 351. Plerumque enim nomen Autoris non solum primo fundatori, sed & restauratori & innoatori attribuitur. Quemadmodum Nehemias autor murorum Hierosolym. dicitur Ecclesiastici c. 49. quos tantum refecisse legitur c. 1. & 2. & 4. Nehem. Quin etiam verba Nabuchodonosoris, vesanam iactantiam redolent, & plus auctori arrogat, quam competeat. Tribuit quidem Curtius Babylonis adificationem Belo: sed eum à Nimrodo non distinguunt Euseb. in pr. Chron. Hieron. in c. 2. Ose. August. de Ciu. DEL 16, 17. Primus igitur Babylonis conditor est Nimrodus, quem perperam Gerh. Mercator in Chronol. ex lib. 4. recogn. Clement. confundit cum Nino, [Idem facit & Lipsius in Monit. Polit. 2, 1, 1.] quia Ninus non condidit Babylonem, sed Ninuen, & cum Babylonis, iam à Nimrodo constitutis, pugnatum venit. Oros. 2, 6. Euseb. 9. præpar. Euang. c. ult. Hæc Arniseus de Republ. cap. 2. sect. 1. num. 7. Verum Herennius Philo à Babylone Beli filio conditam scribit, qui fuit 1800. annis antiquior Semiramide, teste Stephano de vrbib. in Βαβυλων. Sed Herod. 1, 184. inique à Stephano reprehensus, rectissime tradit Babyloniam à multis Assyriorum regibus conditam fuisse paulatim. Vnde Ammian. 23, 20. *maxia quidem vrbis à Semiramide constructa fuisse ait: arcem autem ab antiquissimo rege Belo.* Et Oros. 2, 6. *Babyloniam à Nemrod gigante fundatam: à Nino vel Semiramide reparatam.* Ac Nemrodum quidem primum conditorem faciunt & Iosephus ant. Iud. 1, 6. [Augustin. de Ciu. DEL 15, 2. f.] Zonaras tom. 1. & Cedrenus in hist. compendio. Hæc Berneggerus in Iustin. 1, 2, 7. Inter eos qui Semiramidi opus hoc adscribunt, numerat etiam Hyginus fabula CCLXXV. Popma. Sed Babylonem diluio antiquiorem faciunt Apollodorus & Alexander ex Berosi primo Babylonicorum apud Eusebium: eamque ab his qui post diluuium arca egressi sunt, instauratam fuisse scripsit idem lib. 2. Proxime ad veritatem accedit excerptum ex Assyriacis Abydini, relatum ab Eusebio: *gigantes edificasse inmensam turrim, ubi nunc est Babylon &c.* & ibidem Histrixus Milesius, qui etiam terram *Sennar* nominat. Apud eundem Eusebium est & Cephalæonis fragmentum, qui asserit Semiramidem muro circumdedisse Babylonem, sequuntur auctores Cresiam, Zenonem, & Herodotum. Nabuchodonosori autem instauratorem ampliationemque & ornatum magna ex parte vrbis eius, tribuit Berosus lib. 3. apud Eusebium & Iosephum. Noua opinio est, quam nescio vnde refert Suidas in Σαβελγαυις: *Prima quoque Niniven muribus cinxis, quam mutato nomine vocauit Babylonem: duabus nobilissimis ciuitatibus perabsurde in vnant confusis.*

REGIA) Duæ reges erant, de quibus Philostratus 1, 18. quem supra adduximus. Sed longe clarius Diodorus 2, 8. *Reges etiam duas ex vtraque partis regione ad fluum edificauit &c.* Raderus. Adde eundem Diodorum 18. Plutarchum in vita Demetrii capite 8. De templo quoque Beli, quod Plin. 6, 26. suo tempore adhuc durasse scribit, passim legitur. Nam à Nabuchodonosoro conditum auctor est Berosus lib. 3. à Xerxe dirutum Alexander instaurari iussit. Strabo pr. lib. 6. & Arrian. 3, 3, 17. & 7, 3, 31. De eodem Daniel cap. 4. & fuit Herod. 1, 181. Carnerar. subcisu. 2, 51. ab Arriano commissum credit errorem (quod destructionem istius templi referat ad Xerxem, cum ante eum dirutum id fuisse ex Daniele constat) in nomine, cum Xerxis vel Artaxerxis (quod significat Bellatorem, vel magnum Bellatorem, secundum Herod. 6, 98.) commune nomen Regum Persarum fuerit, sicut Pharaonum, Regum Aegyptiorum. Strabo lib. 16. & Ælian. hist. var. 13, 3. etiam sepulcrum eius ibi collocant: ex quo firmatur quod gentilibus obiciebant nostri, decorum istorum templa non fuisse nisi sepulera. Vide Arnob. lib. VI.

5, 1, 25. *MVRVS*) Hunc inter firmissimos omnis æui primo loco nominat Seneca de constant. Sap. 6, 6. Nam & inter septem mundi *ἑπτὰ μέρη* secundum obtinebant gradum, apud Nicetam. Sed enim Epigr. Græca 1, 54, 1, statim primo nominant. Cassiodor. Variar. 7, 15. sextum. Plinius 6, 26. Strabo pr. lib. 16. Hyginus fab. CCXXIII. nullo certo ordine collocant. *Laterculo coctili & biuimine* fuisse constructum cum nostro tradunt Herod. 1, 178. Diod. 1, 7. Iustin. 1, 2, 7. Plin. 13, 15. m. Propert. 3, 10. Iuuenal. Sat. 10, 170. & eius Interpres, Lucan. 6, 49. Tzetzes Chiliad. 9, 275. Marcellin. 23, 20. Oros. 2, 6. Vitruuius 1, 5. Nicetas, & Gallus Confessor cap. 3. Hyginus fab. CCXXIII. *latere cocto & sulfure vinctum* fuisse scripsit. fortasse quia teste Plinio 35, 15, 16. *Sulphuris & biuiminis vicina est natura.* Eustathius ad Dionys. vers. 1005. nouam ex aliorum opinione sententiam profert, interprete Raderus: *Babylon sacra vrbs muro aheneo circumdata, ut quorundam est sententia, & sumine circumfusa.* Hanc, inquit Dionys. irruptis muris coronauit Semiramis. *Vnde quidam, ut dictum, murum vrbi ahenum circumdatum scripsere.* Ast ego, addit Raderus, facilius inducar ut credam, quod in Menæis Macario Romano narratur à coelito, Paradisi hortum duplici muro cinctum à DEO fuisse, *ferreo & aheneo*, quam Babylonis mœnia fuisse ærea. Ceterum quod ad Babylonem attinet, cum vrbs centum habuerit portas, & fores ahenæ essent omnes, quales Virgilius de Carthaginensis ædis, quam Dido moliebatur, cardinibus cecinit *Æneid.* 1, 450. Ita reor à parte mœnium, portarum, inquam, nonnulli tota mœnia ærea dixere. Idem Eustathius ad Periegesin Dionysii vers. 1006. ex aliorum sententia scribit mœnia non tantum ex coctili laterculo, sed ingentibus saxis, cæcis etiam & politis, tricubitalibus, qua latitudinem, tanto altero longis, exædificata & surrecta. Hætenus Raderus. Qui si omnes Babylonis portas *Belides* appellatas fuisse putat, fallitur. certum enim est vnâ tantum fuisse, ut coniectio, quæ ad Bel templum deduceret. error autem hinc est, quod portam Græci libentius plurali voce *πόλεις* dicebant. Eorum sententia quæ ænea credidit Babylonis mœnia forte exinde nata est, quod cum ænea monumenta haberentur pro pereannibus, atque aliqua ære extracta essent, ut templi fores apud Ioseph. de bel. Iud. 6, 6. firmissimi quique muri ænei sunt appellati. Hinc est illud Horatii epist. 1, 1, 60.

hic murus ahenus esto,

Nil conscire sibi. & alibi: *Inclusam Danaën turris ahenæ* &c. De quadrigis præter ceteros, & Propert. 3, 9, 23. Tzetzes Chil. 9, 275. Epigr. Græc. 1, 54, 1.

Καὶ κενῶς Βαβυλῶν ἐπιδρομῶν ἡγεμεστὶ τείχεσσι,

Et robustæ Babylonis murus, curruum decursibus aptus.

LATITUDINEM AMPECTITVR) Forte in lat. *amplect.* Ut hic sit ordo verborum, *Murus amplectitur spacium 32. pedum in lat.* Quomodo fere Liius 37, 31, 7. de Phocæa: *In sinu maris intimo posita hæc vrbs est, oblonga forma: diuum milium & quingentorum passuum spacium murus amplectitur.*

5, 1, 26. *C. CVBITORVM*) Alii habebant *L. cubit.* in quam altitudinem cum omnes consentire dicit Raderus, refellitur statim ab omnium præcipuo Herod. 1, 178. qui eis altitudinem *CC. cubitorum regionum* tribuit, Ctesias apud Diod. 2, 7. *L. orgyas.* Hyginus fab. CCXXIII. *Pedes LX.* Plinius 6, 26. & Solin. cap. 30. Herodotum sequuntur, etiam ratione cubitorum regionum ad Romanos exposita. Sed & Oros. 2, 6. *CC. cubitos* numerat. *L. tamen cubitos* Strabo à pr. lib. 16. & Diod. 1, 7. ex Clitarcho & iis qui cum Alexandro fuerant, determinauerunt.

PEDIBVS) Cubitus legebat Brisson. lib. 1. pag. 59. ubi describit hanc *Vrbem*, ex auctoritate Strabonis. atque idem etiam tentat apud Plinium 6, 26. *CCCLXVIII stadia.* Eundem Brisson. etiam de ambitu eius *Vrbis* disceptantem, adi. Tzetzem ab Raderus

deio indicatum ex Chil. 9, 275. adscribam: Omnis autem circuitus fuit Babylonis, Stadio-
rum 360. Ctesia. Secundum vero Clitarchum ipsum & eum qui post Alexandrum (immo eos
qui cum Alex.) Et secundum Diod. ipsum Siculum, Trecentorum sexaginta & quinque stadio-
rum. Cocceianus autem Cassius Dion, scripturis Latinis Quadringentorum scripsit hanc stadio-
rum esse. Herodotus autem historicus in *Musa* novem, Et Philostratus, ipse in *vita Tya-*
nei, stadiorum octuaginta, cum quadringentis. Altitudo quinquaginta passuum, murorum,
iuxta Ctesiam, Aliis quinquaginta cubitorum, videtur autem Ctesias *Tzetze* veriora describere,
quam alij: Sicut in iis quae scripsit de *Babylone*. Trecentorum enim ipse sexaginta stadio-
rum omnem illius perimetrum esse describit. Alij autem argunt plus & amplius hanc. Qui
ignitur circuitum minuit longitudine, Non longe ab eo quod deceat, auxit altitudinem. Sed
quando haec aequae quidem conspiciunt Ctesias, Erant 60. vinarum altitudines turrium, Et sa-
ne 50. vinarum murorum altitudines. A bellis atque commotionibus autem forte deiecit,
Postea videlicet Clitarchus, atque omnis post (cum Alex.) Alexandrum conspexerunt sic hu-
miles vinarum (an potius turrium, ut in textu pro *εγυια* legatur *νεγυια*) altitudines,
Velut ad cubitorum diminutionem vix quantitatem accipientes. Latitudine autem Babylonis
erat, iuxta aliquos, murus sex curribus equitabilis: tribus autem secundum alios.

SINGVLIS DIEBUS) Non adsentior Brissonio haec verba indicare
numerum stadiorum, dierum quibus annus constat, numerum equasse. quasi necessario haec
verba vertentem annum arguant, & plures paucioresve anno dies cum ratione singu-
li dici non possint? Certe non hoc ad spectu adiecit haec verba Curtius, sed ut doceret
quanto studio atque ardore operi tum insisterint, quicumque tandem eos muros eduxe-
runt. Sic apud Ammianum 21, 41. *Septem diebus totidem stadia molibus iactis in mare*
solo propinquanti terre sunt vindicata. Ita Berosus lib. 3. apud Euseb. indicat opera Na-
buchodonosori quamquam magna & excellentia intra 15. dies fuisse perfecta. & Li-
uius 28, 45, 19. Scipionem naues fabricantem ita insituisse operi, ut die 45. quam ex siluis
decreta materia erat, naues instructa armataque in agnam deducta sint. Scribit tamen
Clitarchus apud Diodor. 2, 7. ambitum urbis continuisse *CCCLXV. stadia*, quod anni
dies stadiorum numero aequare studuisset Semiramis. Sed Curtium eo collimasse non
putem. A quo valde diuersum tradit Tzetzes, non vno die singula stadia fuisse perfecta,
sed omnia vno anno: *Ut celerius opus consummaretur, cuilibet ex amicis stadium, cum im-
pensis ad id necessariis, attribuit, & anni spatium negocium peragere iussit.*

VNIUS IVGERIS) Diodor. 2, 7. *Intra domicilia & mania via reli-
eta erat duorum iugerum.* Raderus.

5, 1, 27. **HABITATUR**) Melius ita quam secundum alios habitabatur:
quamquam id antehabeat Acidalius. Sic & mox in praesenti loqui pergit: *Cetera se-
runt colonique.*

VITIUS) Propter incendia. Tacitus Germ. 16, 2. de maioribus nostris:
*Vicos locant, non in nostrum morem, connexis & cohærentibus aedificiis: suam quisque domum
spacio circumdat, siue aduersus casus ignis remedium, siue inscitia aedificandi.*

SERPENT) Id ab initio sic institutum vult Curtius: postea ampliat
ocasio. Diod. 2, 9. *Babylonis exigua quaedam portio nunc habitatur, maximaque intra mu-
ros pars agrorum cultus est exposita.* Accidit id post Seleuciam conditam, à qua valde
exhaustam esse Babylonem, hominibus illuc commigrantibus, tradit Plinius 6, 26. &
Strabo lib. 16.

ALIMENTA) Iactatur id de paucis urbibus atque arcibus. Inter cete-
ra memorabili in primis exemplo, quod memini me legere urbem Tataricam, ni fal-
sor, Quinfaum, cum ad 25. annos obsidionem tolerauisset, deditam fuisse solummodo
ob veltium penuriam, cum alimenta quotannis intra ipsas munitiones nascerentur ob-
fessis.

fessis. Herodotus tamen 1, 190. affirmat, Babylonios cum Cyrum obsidionem moliri cognouissent, permulorum annorum commeatum comportasse ad obsidionem sustinendam. Atque idem tempore Darii, apud eundem 3, 150. factum intelligitur.

5, 1, 29. *SUFFICIENTO*) Al. *fulcendo*; ex vtiisque coniciebat Bon-
gat. *Suffulcendo* non male: nec tamen præferam vulgato.

REPERIUNT) Non recte vir doctus *repererunt*, ut restringat eam rem ad tempus eorum qui pontem extruxerunt. Sed videlicet naturam fluminis ostendit Curtius, ut inde augeat admirationem operis. Cum Euphratis ea conditio sit, ut altissimum limum vehens, vbiunque aliquid inædificare velis, vix firmum præbeat solum: tamen immensi operis pontem ibi fecerunt. Hoc inquam; miratur, insanam ædificii molem in solo non satis fido: Ostendit eam fluminis naturam Strabo lib. 16. Ad fossas iuxta Euphratem faciendas *opera multa opus est. Nam cum terra profunda sit, & mollis ac facile cedat: nullo negotio ab aquis abripitur, & campos nudat, ac limus fossas implet, eorumque ora obstruit &c.*

5, 1, 30. *AGRIVS*) Ex hoc Curtii loco Gebhardus Crepund. 1, 16. firmat sectionem Pal. membranarum optimarum, in illis Ouid. Metamorph. 3, 568.

Sic ego torrentem; qua nil obstabat eenti;

Lenius & modico strepitu decurrere vidi;

At quacunque trabes, obstruetaque saxa iacebant;

Spumens & feruens, & ab obice sauior ibat.

Egit ergo Gebhardus: *obstruetaque saxa tenebant.* Contraria de hac re sententia est Quintiliani 9, 4. *Quanto vehementior fluminum cursus est prono alveo ac nullas moras obiciente, quam iner obstantia saxa fractis, aquis ac reluctantibus: tanto quæ comæta est, & totis viribus fluit, fragosa atque interrupta melior oratio.*

5, 1, 31. *XX. STADIA*) Ambitus autem tetragonos, quadrato, inquam, schemate & figura, ita ut singula ambitus latera, tria contingerent plethra, hoc est, 300. pedes, alioque quatuor latera efficiebant pedum 12000. qui numerus iste 20. stadia explet, vnum quippe stadium pedibus 600. definitur, & plethrum vnum pedibus 100. sed alii quatuor plethra vni lateri assignant; ita, ut 16000. pedum, arcis ambitus contineat. Si Curtius 800. pedes stadio tribuit, salua res. Nec idem plethron quod iugerum; illud Græcum 100. pedes continet, hoc qua longum 240. qua latum 120. quod qui non obseruauerunt, præcul à vero repulsi sunt. Vide Comment. ad Martial. p. 19. secunda edit. Raderus. Hodie arcem Alcahiræ non minus completi spacium quam urbem Vlmam; tradunt quidam apud Munster. Cosinogr. 6, 23. Erant autem, ut supra ad 5, 1, 24. verbo *regia*, monuimus, duæ arcès. Quarum quæ hic describitur, non putem fuisse Beli regiam; sed aliam à Semiramide vel regum aliquo recentiore constructam. Immo à Nabuchodonosore, ut esse in promptu est, indicium deferente Iosepho 10, 11. & Beroso lib. 3. apud Euseb. qui & à Iosepho citatur. Cum enim supra Beli regiam meminisset Curtius, hoc loco arcis huius descriptionem iis verbis subiicit, ut appareat nullam omnino eius mentionem prius ab ipso fuisse factam.

PENSILES HORTI) De quibus Iosephus 10, 11. Diodor. 2, 10. Euseb. ad Periegetem Dionys. versu 1010. Plutarch. de fortuna Alex. Orat. 2. Dio Chrysostomus orat. 79. in fine, qui Susis hos per errorem collocat. Strabo lib. 16. quamquam & Thebis in Ægypto Plinio 36, 14. & in Italia, eodem 26, 3. auctore fuerint alii. Raderus ex Brisson. lib. 1. p. 55. vbi etiam citatur Lactantius 3, 14. qui hortos illos in miraculis septem numeret. Adde Philostratum 1, 18. & Suidam in Nabuchodonosoro. *Bathrac* etiam *pensiles* habuit Romæ. Sergius Orata. Macro. Saturnal. 2, 11.

5, 1, 33. *ARBORES*) Sic tenui cum veteribus, construe: *Moles sustinentur* valides arbores. si pro sustinent malis sustinet, me non invito feceris.

5, 1, 34. *VEIVSTAS*) Seneca Conf. ad Polyb. pr. Nihil immortale mortuus mortales fecerunt: nihil perpetuum; pauca diuturna sunt: quicquid cepit & desinet, & nihil, quo stat loco, stabit, omnia sternet abducatque secum Venusias. Idem Epist. 91, 15. Omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt, & inter petitura viuimus. proinde Horatio Carm. 3, 30. & Ouidio Metamorph. sine, non immerito tempus edax dicitur. Bene Rutilius Itinerat. versu 412.

Non indignemur mortalia corpora solui,

Cernimus exemplis oppida posse mori.

Αποδύοντες γὰρ ἡγῆ πολέως, ἀπὸ τῆς ἀνδραγαθίας, ut ait Mercurius in Charonte Luciani. Seneca Epist. 91, 19. Nihil priuatum, nihil publice stabile est, tam hominum, quam urbium fata voluntur. Utiles & necessaria meditatio aduersus superbiam atque cupiditatem coeca mortalitatis. Adde Florum 1, 12, f.

5, 1, 35. *SYRIÆ REGEM*) Iosephus 10, 11. & Suidas Nabuchodonosorum hororum penitulum faciunt auctorem. Plin. 19, 5. *Cyrum* vel *Semiramidem*, cui & Eustathius in Semiramide subscribit. Raderus. *Syrum* etiam regem, nomine non edito, hororum istorum extructorem refert Diodorus 2, 10. quem cum Curtio & Iosepho de Nabuchodonosore sentire, credit Rualdus animaduers. cap. 17. in vitas Plutarchi. Post Brisson. lib. 1. de reg. Perf. pag. 56. Quibus auctoribus ingens accedit momentum ex consensu Berosi lib. 3. loco, quem Eusebius recitat, & Ioseph. 10, 11. Ceterum non abs remiratur Popma, in tam diligenti mirandorum Babylonicorum descriptione, pratermissam à Curtio turrim, sacris literis memoratam, cum & apud Strabon. lib. 16. exstet eius mentio; & magis adhuc in excerpto, ex Assyriacis Abydini apud Eusebium.

CONIVGIS) Concubinam facit Diodorus 2, 10. Χαρίτι γυναικὸς μετὰ ἀκρίαν, in gratiam mulieris concubina. Deceptus enim est vir doctus qui nomen mulieri fuisse Pallacæ credidit. At vox γυναικὸς hic per appositionem vim habet adiectiui. Sic enim & γαμύτην γυναικὸς dicit Herodianus 1, 16. de Martia Commodi ἡ ἑστὴ τῶν μετὰ ἀκρίαν διὰ μετὰ τὴν, ἡ ἑστὴ τῆς ἀκρίαν γαμύτης γυναικὸς, ubi mulier nupta dicitur ad differentiam concubinae, ut etiam notauit in quodam Lysia loco Budæus apud Stephanum in Lexico voce Γαμύτη. Eadem igitur forma mulierem concubinam dixit Diodor. ad differentiam legitimæ, quomodo mulierem meretricem Plaut. Mercat. 4, 1, 19. Sallust. Jug. 12, 5. mulierem ancillam.

AMOENITATEM NATURÆ) Alii: natura genium amantitate huius operis imitari. Venustius sane. sed in illam lectionem tot exemplaria conspirant, ut non possum quin genuinam esse arbitrer.

5, 1, 36. *DISCIPLINÆ MILITARI*) Nihil inimicium enim illi, quam voluptates, notum illud proverbii vice iactatum apud Florum 2, 6, 21. Capnam Hannibali Cannas fuisse. Vide Gruterum discursu 26. & 38. ad Tacit. 4, 64, 7, 2, 44, 1. Quibus adde Liuium 29, 34, 8. & 36, 11, 2. Sallust. Catilin. 11, 4.

5, 1, 37. *CVM HOSPITIIBVS*) Huc pertinet amarus ille iocus Mufstæzami, postremi Chaliphæ Bagdadensis, qui Nazaraddino celebri Mathematico & Euclidis commentatori, librum offerenti, vitium id veluti patrium obiecit. Iuchaf. f. 152. a. *audini Thæoi* (populares tuos, indigenas terræ Chorasæ) *habere cornua*: *vbina* *ma sunt* alludens ad inhonestum illum lenocinandi morem, quo mariti aduenis viatoribus vxores locabant sub specie hospitalitatis, ut M. Polus Venetus de prouincia Camul refert lib. 1. cap. 46. Hæc ex Tarich Viri immensæ eruditionis Wilhelmi Schikardi.

di. Vide & Tiraquell. Tom. II. pag. 179. pr. 1. & Caesarium quaest. XLVII. De Babyloniorum turpitudine lege Herod. 1. 196. Tangit Scholiastes Iuuenal. Sat. 1. 104. Mesopotamiam, inquit, homines effrenatae libidinis sunt in utroque sexu, ut Sallustius meminit. & Cedrenus ex Caesario Gregorii Magni fratre: Chaldaeorum & Babyloniorum leges plene sunt impudicitiae atque turpitudinis. Quo pertinet & domesticum Berosi testimonium, qui eo ipso tempore vixit, quo urbem eam occupavit Alexander: *Ἐν αὐτῆς ἀπικνωσ, ἀεὶσε τῆς ἡγῆας*. Alexander Polyhistor apud Eusebium, eum Berosi locum recitat: ubi & de Belo multa fabulatur. Haud procul ab hoc more abfuerunt Lacedaemonii, quibus Lycurgus, si quis femina coniugium auersaretur, ac nihilominus praestantium liberorum cupidus esset; lege permisit, ut quancunque secundam & indolis generose confexisset, eius marito persuasione suam in sententiam adducto, ita deinde prolem ex ea procrearet. Xenoph. in Laced. repub. Tertullianus autem in Apolog. cap. 39. commune hoc facit gentium crimen. Omnia, inquit, indiffereta sunt apud nos, praeter uxores. In isto consortium solvimus, in quo solo ceteri homines consortium exercent, qui non amicorum solummodo matrimonia usurpant, sed & sua amicis patientissime subministrant; ex illa, credo, maiorum & sapientissimorum disciplina, Graeci Socratis, & Romani Catonis, qui uxores suas amicis communicauerunt, quas in matrimonium duxerant liberorum causa & alibi creatorum. nescio quidam an inuitas, quid enim de castitate curarent, quam mariti tam facile donauerant? O sapientiae Atticae, o Romanae grauitatis exemplum. Leno Philosophus. & Censor. Vbi constat eruditissimum scriptorem maiori Catoni tribuere, quod Lucanus 2. 331. & alii, minori. Sed & Hercules Megaram uxorem suam nuptum dedit Iolao. Plutarch. Erot. cap. XII. qui & cap. XXIII. narrat uxores prostituentium exempla. Vide Zvingeri theatr. pag. 3462. f. Dedecus autem illud Lenocinii iure civili interdictum est, & L. Iulia coërectur.

CONVIVALES LYDI) Vide Briffon. lib. 1. pag. 67. & deinceps. Curtium 6, 2, 5. Nicobule scripsit, Athenæo 12, 9. referente, de Alexandro, *ἐν πύλαις τοῦ δειπνοῦ μὲντες οἱ ἀπικνωσ τοῦ ἀρχαίου ἡγεῖται τὴν βασιλείαν*. In cena muscos ac ludiones concrariatores Regem oblectare studuisse.

REGIBVS) Malebat Sebis. regulis. Sed illud antepono. Mouit illum, credo, quod putaret vnum tantum fuisse Persis regem, non plures simul. Hoc tamen nihil obstat, quo minus de pluribus sibi subinde succedentibus Curtius accipiat. Quin & nihil absurditatis habuerit interpretari haec de aëo Curtii, ut complura alia hoc capite. Eius igitur aëo, quamquam vnus cum suprema auctoritate esset, quem ideo regem regum vocatum fuisse apparet, multi tota Perside fuerunt reges: latius sumpto Persidis vocabulo, ut fecit Eusebius, qui omnes circumuicinas prouincias hac appellatione complectitur. In ea igitur numerata sunt regna duodeuiginti, tempore Plinii, apud ipsum 6, 25. Et sane sub ipso Dario, quantum aberat ut praefecti eius reges dicerentur? Ipse supra 4, 14, 22. *Duces vestros regum instar*. De potentia Bessi & Nabartzanis mox 5, 10, 3. mira narrantur.

5, 1, 38. **PVDOREM PROFANANT**) Contra morem hunc de testandum multa grauius & erudite dixit Philippus Camerarius subcisu. 1, 34. Quem citat, & adductis aliorum auctorum locis locupletat Henricus Salmuth in Pancirolli res deperditas loco, de *Theomis aut balneis*, ubi insectantur etiam foedam illam consuetudinem, qua nonnullis locis viri feminaeque promiscue lauantur. quam non ita pridem salubri decreto sustulit ex vrbe sua Argentoratensis Senatus. Sane apud maiores nostros foeminae, ab illustrissimo scriptore Romano honorificentissimum reportarunt testimonium: *Septa pudicitia agunt, nullis spectaculorum illecebris, nullis conuiuorum irrationibus corrupta*. Tacit. Germ. 19, 1.

FIRGE.

VIRGINVM QVE) Nihil video obfarcire in re manifesta, quin recipiam emendationem indubitatam Cl. Barthii, quam proposuit Aduersar. 52, 16. cum antea legeretur, *virorumque, apud quos &c.* Et ne quem moueat *virginum* cum morem esse non posse, quin statim indignæ sint hac appellatione; notandum est id verbi non semper integritatem adspicere, sed notare tantum *statum & sexum*, vt obseruat Seruius ad Virg. *Æn.* 1, 497. puellas innuptas, vt nostras *Jungfrauen* & Gallorum *filles*. adeo vt Iustinus 1, 3, 2, appellet *virgines*, quas modo *scoria* vocauerat. Quin apud Virgil. *Ecl.* 6, 47. *Virgo* appellatur Paphia, quamuis nupta esset, & iam liberos enixa. quomodo & *puella* vocem non raro repetiri, alio loco notauimus.

COMITAS) Videtur & huc respexisse Minutius Felix Octauio, vbi sic inter alia: *Ista enim impudicitia eorum forsitan sacra sine, apud quos sexus omnis membris omnibus profat, apud quos tota impudicitia vocatur urbanitas.* Loccenius. Adde Zvvingertheatr. pag. 2852. f. 2.

5, 1, 40. **D.**) Infra 7, 1, 40. leges *DC. preferimus huius loci scripturam propter auctoritatem Diodori 17, 65.*

EIVSDEM GENERIS) Videtur illud dicere, gentilium & cognatorum turmas etiam in exercitu Macedonico Alexandri fuisse. Nisi verius & simplicius eiusdem generis dici existimemus, eiusdem generis Macedonici equites, vt frustra de illius loci sententia aliter senserit vir doctus, apud Vegetium 2, 2. Hæc Colerus Taciti *Germ.* 7, 3. Recte. Genus enim hic non familiam, aut cognationem sonat, sed totam gentem complectitur. Sic apud Sallust. *Cat.* 39, 4. *Lentulus sollicitabas &c. neque solum eius, sed cuiusquomodolibet generis hominum, quod modo bello vni foret.* Quo exemplo firmissime stabilitur mea coniectura in *Hirt. de bel. Afr.* cap. 19. pro his verbis: *legiones conscripte ex cuiusquomodolibet generis amplius XII. millibus.* legendum: *leg. conscr. ex cuiusquomodolibet generis militibus, amplius XII.* Video tamen non hunc Curtii locum in animo fuisse Stevvechio, quem Colerus arguit: sed alium infra 5, 2, 6.

5, 1, 41. **CUSTODIAM CORPORIS**) Haud tamen hi miscendi cum aliis Somatophylacibus, Ptolemæo, Leonnato &c. Hi enim iam pridem ex illo pueros censu exempti, post magnarum rerum experimenta, in virtutis præmium inter maiorum gentium Somatophylacas, siue corporis custodes, vt Curtius vocat cooptati sunt. Clarissimum id, nam alia sciens prætereo; ex Aristobulo apud Arrian. 6, 5, 9. vbi tradit: *Alexandrum Peucestam in corporis sui custodem adscripsisse, quem quidem iam Persidis satrapam constituere decreuerat, sed antequam illi satrapatum deferret, ne hoc quidem honore fideique testimonio carere eum voluit, ob eximiam eius operam apud Mallas præstitam.* Fuisse autem illi tunc temporis septem corporis custodes, Leonnatum Antei, Hephæstionem Amyntoris, Lysimachum Agathocles, Aristonum Pisai filium: hos Pellæos. Perdiccam Oronis ex Orestide, Ptolemæum Lagi & Pythonem Crauæ F. Eordenses: Octauum vero iis accessisse Peucestam qui Alexandrum seuto suo protexerat. Vbi vides in hac classe neminem fuisse præter summos amicorum. Illa autem numerosior corporis custodia, vt functionis plus habebat, ita longissime infra hanc dignitatem erat, immo huius aliarumque similium *seminarium*, vt vocatur hic, & infra 8, 6, 6.

5, 1, 43. **PRÆTORES**) *Σταταιροί*, vt vocat Diod. 17, 64. qui nimirum præsentent militibus: vt Mazæus Satrapa provincialibus. Sic postea sub Imp. Rom. quædam prouinciæ simul præfidem, atque ducem habuere. Aliud igitur est hoc loco *Prator*, aliud *Satrapa*. Aliud etiam *Ὁρχηγεύς*, quem male cum *Σταταιροί* confundit Interpres Arriani 3, 3, 20. Vbi refert similiter ordinatas Susis res: *Abulite homine Persa Satrapa Susianis relicto, Mazæoque vno ex sociis præfecto præsidy arcis & Archelao Theodorio F. constituto.* debuerat: *Maz. vno ex soc. præf. præsidy arcis, & Arch. Th. F. prætoræ consilii.*

constituit. Isti praesidiorum praefecti à praetoribus haud aliter differebant, quam in Gal-
liis hodie arcium atque oppidorum à Rege constituti praefecti, à ducibus toti provin-
ciae praepositis.

ET CIVITATI) Nihil absoni habet haec lectio, sed nescio quomodo
praepalaceta: & Cilicia, siue, vt ex Diod. 17, 64. Bongarsius emendabat, ad Ciliciam.
Quid si sic legas, qui regionib. à Babylonia ad Ciliciam praesent. Ex qua abbreviacione
vltatissima per facile nasci potuit illud, regioni Babylonia. Sic enim sane Diod. Apol-
lodoro Amphipolite, & Meneti Pollao Babyloniae & Satrapiarum ad Ciliciam usque admi-
nistracionem (evidentius, iustelam) commisit. Nec leue argumentum est, quod, tradente
Arriano 3, 4, 13. Alexander Theffalis equitibus domum remisit, Meneti per literas
mandat, vt quom ad mare peruenerint, nauibus in Eubaam transuehendos curvet. Quae qui-
dem res proprie ad Ciliciam spectat, ad Babyloniā neutiquam. Legimus quidem
supra 4, 5, 9. Ciliciam Socrati traditam: & apud Arrian. 2, 3, 2. Balacrum Nicanoris P.
Ciliciae Satrapam: sed interim multa potuerunt mutari. Potuit & ille Satrapa Ciliciae
manere, sicut alias quoque regiones proprios habuisse Satrapas consentaneum est; illi
autem duo maius adhuc quoquo adissent, in illo tractu imperium habuisse. vt Germa-
nicus apud Tacit. 2, 43, 2. Sed omnem omnino dubitationem praecidit Arrian. 3, 3, 20.
vbi disertis verbis ὑπάρχοντι siue praetorem Syriae, Phaniciae, & Ciliciae vocat Menetem.
Atque hanc dispositionem etiam successores eius serualle apparet. Nam Maccab. 2, 8,
8. legitur Ptolemaus dux Caesariae, & Phanicis, & 2, 3, 5. Apollonius, qui locus in Epi-
tome temporum, subiuncta Eusebio, sic citatur: καὶ ἰλθὺν πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν Συ-
ριακὸν, καὶ Φοίνικας, καὶ Κιλικίας στρατηγὸν ὑπάρχοντα χρημάτων καὶ τὰ λοιπὰ.

MENETEM) Sic scribo cum Acidalio à recto Menes. Clarum id ex
Graecis, qui de hoc homine scripserunt. Porro tunc accidisse videri potest quod nar-
rat Plinius 9, 8, 10. de puero in Iaslo delphino vehi solito, quem postea Alex. Magnus
Babylone Neptuni sacerdotio praefecit, amorem illum numinis propitium fuisse interpretatus.
Quo tempore inter sacerdotes Beli fuit Berofus historicus, vt ex ipsius fragmento con-
stat, quod apud Eusebium legitur.

5, 1, 44. *EX PECUNIA*) Numerauit Alex. sub signis equitum 7000.
peditum 40000. quando dimicauit cum Dario. demus ergo equitum Macedonum
fuisse 3500. totidemque peregrinorum. Denarius decem assibus, vnde & nomen ac-
cepit, permutabatur, hoc est, quatuor sestertiis numis, siue duobus victoriatis, quos
barbari Βαζιος dicunt. Erit ergo Denarius ex primo Romanorum precio, octo cru-
ciferi. Singulis ergo Macedonibus equo bellantibus cedebant 80. aurei germani, qui
in 3500. ducti, efficiunt 28000. peregrinis 65. quae in sorte excrefunt ad 17500 sum-
ma equitibus data 45500. peditibus singulis 25. aurei, qui in 40000. ducti, summam
reddunt 1000000. tota summa equitibus & peditibus data, 1045000. aureorum fuit.
Quantum vero auri è gazophylacio Babylónico exhauferit ipse rex, prodidit nemo. Ra-
derus.

STIPENDIUM) Non autem stipendium id fuit, sed donum, vt ratio,
& Diodor. 17, 64. docent. Accepit igitur hoc loco stipendium Curtius pro volunta-
ria largitione? an errore & inaduertentia quadam stipendium fecit, quod liberalitas
erat?

5, 2, 1. *SATRAPENE*) Hanc etsi nec apud Marcianum &c. nec
quenquam alium legam: & Glareanus omnino Sitacemem (quam regionem plerique
omnes laudant, & hic Diodor. 17, 65. pro Satrapene ponit) rescribendum: Satrapenem
tamen apud Polybium & Plutarchum in vita Luculli legi putant, quos Satrapenes appel-
lat Plutarchus, cuius locum quem Ortelius laudat, nondum reperi. Polybius lib. 5. Sa-
trapis

trapeus à Satrapene haud dubie. Et Mediae regio, cuius cultores pro Tigraue contra Lucullum propugnauerunt. Eadem regio *Sitacene*, recentioribus dicitur *Apolloniatis*, vt docet Strabo. de Satrapene nihil: nisi dicas legendum *Sagapenam*, de qua Strabo lib. 16. & est in illa vicinia. Certe quæ de copia rerum & abundantia conuincat affirmantur à Curtio in Satrapene, eadem de Sitacine Siculus narrat. Interpres Polybii vocem *Σαταπεινός* vertit *Αιροπατιος*, quorum regio est *Αιροπατιος* etiam Plinio 6, 13, 17. Sed hi proximi sunt populis qui ad Pontum Euxinum colunt, pars Medorum, nihilque huc faciunt. Vel ergo iudem fuere Satrapeni & Sitaceni, vel Curtiana vertenda. Raderus. Ego puto Diodori auctoritatem hac in re merito magni fieri à Glareano. Apud Plut. Lucullo cap. LXVI. pro *Σαταπεινός* legend. *Αιροπατιος* ostendo in Commentario Critico ad Supplem. Liuii.

5, 2, 2. *PRÆMIAQVE PROPOSUIT*) Multa Agesilai instituta videtur æmulatus hic Alexander, inter quæ & istud. Nam & illum Xenophon in oratione de laudibus ipsius post initium tradit, *proposuisse turmis equestribus præmia, quacumque ex iis equitatis artem optime teneret: iisdemque pedestribus, quacumque corporibus esset egregie exercitatis.* Idem auctor de vtroque Cyro tradit, eos præmiis propositis suos excitasse. Xenophonti consentit etiam Corn. Nepos in Agesil. 3, 2. Etiam pro *dimitterent* secundum alios *repositi dimitteret*, ad Alexandrum referens.

5, 2, 3. *NOVEM*) Sic retinui cum veteribus, & nota lacunæ quam expressit Aldus mox num. 5. Nihil vidi quod persuaderet rectius facere, qui *οκτώ* hic reposituerunt.

QUINGENARIÆ) Alii male *quinquagenariæ*. Nimia enim & infolens fuisset hæc mutatio à quingenis ad milenos, & numerus ille cohortis nomine vix dignus. reponendum igitur olim videbam, *quingeniaria*, hoc est 500. aut circiter militum, quales & Romanis fuerunt, teste Vegetio 2, 6. Et nunc quia aliquas editiones sic habere, huncque locum à Lipsio; aliisque Viris doctis; citari videam, merito recepi.

GESSERANT) *Lego cesserant*: quoniam adsignificat Chibarchias istas dari ex virtute ceptas, antea non factum, Lipsius de Mil. Rom. 2, 9. Quam emendationem & Acidalius sibi vindicat.

5, 2, 4. *MILITVM TURBA*) Quam ipsam iudicem fecerat Germanicus in agendo centurionatu. Tacitum 1, 44, 8. vide.

5, 2, 5. *ADARCHIAS*) Hunc Curtius 8, 1, 36. *Athariam* vocat, quare vide an hic etiam ita legendum sit. Popma. De pugna à senioribus instaurata vide Diodor. 17, 27. Puto hominis huius mentionem etiam haberi infra 7, 1, 5. vbi *Atharias* legitur. Vide Var. Lect. Denique eundem esse quem Plutarchus de fort. Alex. *Tarriam* appellat; & Diodor. 19, 36. *Athariam*.

5, 2, 6. *EQVITES*) De equitibus disertius Arrianus 3, 3, 21. *Κατέστη δὲ καὶ λόχος δύο ἐν ἑκάστῃ ἰλη, ἡ ἀριστερὴν ἑκάστην λόχος ἰππικὸς.* Instituit autem in singulis turmis decurias duas, cum ante nulla essent decurie. Hæc ita vt verba Arriani sonant interpretatus sum, vt mirer quam obrem Facius & Vulcanius, vocem *λόχος* alter *decuriones*, alter *tribunos* verterit, cum *λόχος* nec decurionem, nec tribunum significet, sed vere & proprie decuriam, vt Ælianus in Tacticis cap. 4. disertè docet. Alter eorundem error, quod confundunt *λόχος* καὶ ἰλιάς, cum *λόχος* proprie tantum decuriam, ἰλιάς turmam sonet. Proprie loquendum erat hic, cum Arrianus dicat ab Alexandro singulas ἰλιάς seu turmas εἰς δύο λόχους in duas decurias diuisas esse. Sequitur in Arriano: *Καὶ λόχος δύο ἐπίσται τὸς δύο ἀριστερῶν περικελευμένων ἐν πᾶσι ἰταίρων.* Vulcanius interpretatus est: *Ad hoc munus ex sociis eos, qui virtute bellica præstiterunt, elegit.* non proprie melius.

lius Facius: *Quorum ductores delegit ex amicorum numero lectis, qui maxime virtute præstarent.* Verius tamen transtulisset etiam Facius, si *λοχαγῶς*, decuriones proprie dixisset. quamvis *λοχαγῶν* ductores sint, nomen *Ductoris* generale est, & vocem *λοχαγῶς* non exprimit, qui sunt proprie decuriones, sicut *λόχος* est decuria. Raderus. Quem tamen verborum nimium tenacem in ipsa re offendisse deprehendo. Dum enim *λόχαγῶς* & *λοχαγῶς* præcise decurias, & decuriones vult reddi, non animaduertit se turmas seu potius *alam*, quod est *ἄλα*, viginti hominum constituere, quam seimus longe fuisse plurimum. nec certe valde honorasset amicos Alexander, si quemque eorum decem equitibus præposuisset. Scio quidem aliquando *λόχος* denotare decuriam, ubi nimirum res coincidit: sed non semper. Frustra sumus si Græcis nominibus æquipollentia apud Romanos quaerimus: cum ipsæ res variauerint. Sufficit ut quam potest proxime accedentes, *ἄλα* *alam* vertamus, *λόχος* *turmas*: *Instituit in singulis alis turmas duas, cum ante nullæ essent turma.*

DELECTIS) Sic feci, cum bene huc inclinarent alii codd. & præsertim MSS. qui iidem paulo supra præfatis maluerunt. Idem obseruavi fieri in Gallico Nanceii præsidio, ut nimirum quoties stationes atque vigilie locabantur, forte ducerentur qui centuriones cuique cohorti præfessent, quo ignaris quos secum habituri forent, nec conspirare inter se, aut cum hoste, nec si conspirassent, extequi consilia in expedito esset.

5, 2, 7. PERTICAM) De signis pugnae Lipsius de Mil. R. 4, 12. ubi hunc Curtii locum adducit. *Nec, inquit, huic rei aliud legi, nisi si forte in Curtio de Alexandro, qui cum tubæ sonus haud pariter ob omnibus exaudiretur, cum castra mouenda essent, Perticam quæ vndique conspici posset, supra pratorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum. Sed id quale fuerit, inquit Lipsius, non dicit. Imo dicit, & statim sequenti versu; Observabatur ignis nocturnus, fumus interdium.* Hoc erat ergo signum profectionis: quemadmodum Israëlitis castra mouentibus per diem nubes, per noctem ignis præcedebat, signa à DEO assignata, & nunquam à castris recedentia. *Igitur die qua erectum est tabernaculum, operni illud nubes; à vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane.* Num. 10, 15. De signis aliorum gentium, & Romanorum, Lipsius vbertim. Raderus. Hæc igitur pertica eum in modum comparata fuerit, quo in plerisque ciuitatibus passim prominent, quibus in extremitatibus adnexæ sunt lucernæ, suscipiendis funibus pice & sulphure in alimentum clarioris flammæ subactis: ut in incendio vel tumultu nocturno vicarim succensi, lucem præbeant vltro citroque discurrentibus. Hodie tormenta displosa in quocunque fremitu satis exaudiuntur.

OBSERVABATUR) Libenter omiserim hoc verbum; & reliqua aptius cohæreant præcedentibus.

IGNIS NOCTURNUS) Tum enim latissime conspicitur. Igitur ob euidenter usum, consensu receptum hoc signum. Vegetius 3, 5. *Si diuise sint copie, per noctem flammis, per diem fumo significant sociis, quod aliter non potest nunciari.* Exemplum in Appian. lib. 1. de bel. Ciu. de Bouianis à Sylla superatis: *Ille nonnullis præmissis, quam primam ex omnibus arcem ascendere possent, iubet occupare, deinde ex fumo rem notam sibi facere. Prodeunte igitur fumo &c.* Idem de bel. Hisp. *Interdium rubro panno hasta prælonga infixo, nocturno vero igne signum datum.* Liu. 21, 27, 7. *Postero die profecti ex loco, prodromo fumo significant se transisse, & haud procul abesse.* Idem 32, 12, 1. *quem verticem, quem petierant, Romani cepisse ac tenere se fumo significarent.* Vide Sigon. in Liu. pag. 54. f. *Cæsar. de bel. Gal. 2, 33. Celeriter, ut ante Cæsar imperauerat, ignibus significatione facta ex proximis castellis eo concursus esset.* Idem ibid. 5, 48. *Fumi incendiorum procul videbantur.*

gna

quæ res omnem dubitationem aduentus legionum expulsi. Thucyd. 2, 20, 5. *Ab his, qui expugnabantur leuati sunt ignes Athenas versus, aduentum hostium significantes.* & 3, 4, 13. *Faces hostilis aduentus indices Thebas versus sublatae sunt.* Et Polyb. 2, 26. *Cognitio Consulis aduentu, id enim per nocturnos ignes intelligebatur.* Frontin. 2, 5, 16. *elegans ex hoc more strategema refert: Arabes cum esset nota consuetudo eorum, qua de aduentu hostium interdum fumo, noctu igne significare instituerant, ut sine intermissione ea fierent praeceperunt; aduentantibus autem aduersariis intermitterent: qui cum cessantibus luminibus existimarent ignorari aduentum suum, auidius ingressi, oppressique sunt.* Eum etiam morem igneorum signorum ad Siciliam suam venisse transtulit elegantissimus Barclaius lib. 1. Argen.

5, 2, 8. *ABVLITES*) Hæc omnia ex Diodoro 17, 65. non solum expressa; sed propemodum etiam translata. vbi *Abuletes* vocatur. & apud Arrian. 3, 4, 11. Hunc tamen postea Alex. cum ex Indis reuenteretur, & inopia pabuli laboraret, quod non cum comiteu necessario occurrisset, in vincula compegit, uti Plutarchus cap. 118. testatur. Arrianus 7, 1, 14. vna cum filio occisum tradit, quod res Sulsianorum male administrassent. Raderus. Eo loco & 3, 3, 20. apud Arrian. etiam scribitur *Abulites*. Interpreti Zonarae male, *Abulius*.

FILIVM) *Oxathrem*, ut ex Arriano 3, 3, 11. constat. Hunc Alex. Plutarcho cap. 118. teste, postea hasta traiecit. Plutarcho *Oxyartes* dicitur. Arriano 7, 1, 14. *Oxathres*. Raderus.

5, 2, 9. *CHOSPEN*) *Ahi* male *Hydaspes*. Ut & Ortelius notauit, quem non intellexit Raderus, cum scriberet eum dubitare idemne sit *Hydaspes* & *Chospes*, sed frustra esse. nunquam enim id Ortelio in mentem venit: sed hoc, corrigendum esse Curtii locum. Idem vitium aduertit cortexitque in libris Solini cap. 37. Salmasius ille, in exercit. Plinian. p. 699. D.

DELICATAM) Bongarsius conieciēbat; *regibus dedicatam*, quo sensu retento propius scripturam esset *regi alicatam*. Scimus enim ex Herodoto 1, 188. Strabone lib. 15. Plinio 31, 3. Solino cap. 33. & Eustathio ad Dionysii versum 1073. ex eo soloreges Persarum bibere consueuisse. Ea tamen ipsa res argumento sit, non male scribi *delicatam*, nec enim aliter eam aquam delecturos fuisse credibile est. Non prætereundum videtur quod Plutarch. de exilio c. 8. de eo Persarum more dubitabundus loquitur.

5, 2, 10. *OPES VICTI*) Lilius 45, 27, 4. *Inchoatas in vestibulo columnas, quibus imposuiri statuas regis Persi fuerant, suis statuis victor destinauit.*

5, 2, 11. *L. MILLIA*) Totidem Arrianus 3, 3, 18. At Iustinus 11, 14, 9. Diodorus 17, 66. & Plutarch. c. 66. *XL. millia* habent. Bernegg. in Iustinum. *L. millia* talentum efficiunt tricies millies centena millia Philippæorum [immo 30000000. tricies millies mille Philippæos] hoc est, ut vulgo loquuntur, triginta milliones. Raderus.

5, 2, 13. *REGIA SELLA*) De hoc Curtii loco & sella regia copiosissime disputat Brissonius lib. 1. pag. 50. de regno Persarum, quem consules. Raderus. Adde Bulenger de Imp. Rom. 2, 29. *Confedit autem ea in sella Alexander ut opere ipso ostenderet, opes Persarum imperiamque se tenere.* Notatum aliquid simile in Hist. Misc. 16, 7. de Belisario: *Carthaginem introiit, & ascendens palatium, in Gelimeris solio sedis.* ostentui nimirum, Vandalis nunc imperitare Romanos & horum principem Iustinianum.

5, 2, 15. *HOSPITALES DEOS*) Mensæ enim (quæ Persis aureæ & argentæ) diis sacra, quibus statuae deorum inferebantur, veluti tutelæ mensarum & conui-

conuiuitorum. Martialis de sigillo Herculis in mensa Alexandri Epigramm. 9. 44.

*Hoc habuit nomen Pellæi mensa tyranni,
Qui cito perdomito victor in orbe iacet.*

Et Satius 4, 6, 32. de eodem.

- - - Castæ genius tutelaque mensæ

& 4, 6, 59.

- - - Pellæus habebat

Regnator lætis nomen venerabile mensis.

hospitales deos vocat, quod velut conuiuæ & hospites ad mensam inuitarentur; & in ipsa mensa eorum statuæ collocarentur. Raderus. Pertinent eo extremi versus citati ab Raderio epigrammatis:

*Vique fuit quondam placidi conuiuia Molochi,
Sic voluit docti Vindicis esse deus.*

LIBAVIT) Epulas diis libasse Persas & velut ecenæ primitias iis dedisse, docet Xenophon pr. lib. 7. *αὐτῷ*. Cyrus ita vii consisterat, delibatis cibus prandebat; & semper ei, qui maxime indigeret, impertiebatur; quicumque post libationem precatus esset, tum ipse bibit, tum ceteri, qui aderant, similiter fecerunt. [non enim interpreti negligenda erant verba ἄνω & ἑσθίω, quæ libationem etiam comprehendunt]. Brissonius de regno Pers. lib. 1. p. 177.

5, 2, 16. **KENOPHILO**) Huius & Callicratis nulla nec apud Arrianum 3, 3, 20. nec Siculum 17, 65. mentio: decerpit enim sua Curtius ex pluribus. Sed ex Arriano & Plutarcho æuo posterioribus non potuit. Raderus.

MACEDONVM) Sic malui cum melioribus libris, quam vt exprimerem certum numerum, quem suspicor ab aliis ingeniose magis, quam vere, ex prima voce istius litera desumptum. legimus infra quoque 7, 3, 23. hos in coloniis relinqui solitos. In ceteris etiam huius periodi magis vett. Codd. & meum iudicium sequutus sum.

5, 2, 18. **FIS, QVÆ**) Sic optime Pal. I. Feminas enim fuisse consentaneum est: idque mox patebit ex notatis ad 5, 2, 20.

5, 2, 19. **IVSSIT**) Haud dubium quin hoc verbum non iteratèr Curtius scripsisse credam: tradi Syfigambi iussit (omni namque honore eam, & filij quoque pietate prosequeretur) admonerique &c.

DOXOQVE) Ne cogitarent sibi opera sua victum deinceps parandum, sed tantum vt tempus commode exigerent. Raderus.

IN CONTVMELIAM) Seruile enim id munus. Inde quæ in seruitutem incidebant, inter cetera vilia ministeria, hoc quoque memorabant, vt Hector ad Andromachen. Homer. *Il.* 7, 454. quando aliquis Achiuorum loricatorum Lacrymantem abduxerit, liberum diem eripiens: Et Argis agens ad alterius telam texeris. Briseis Quidiana in Epist. ad Achillem versu 69.

Victorem captiua sequar, non nupta maritum:

Est mihi quæ lanas molliat, apta manus.

Inter Achæiades longe pulcherrima matres

In salamos coniux ibit, catque, tuos &c.

Nos humiles, famuleque tuæ data pensa trahemus:

Et minuunt plenas stamina nostra colos.

Apud eundem in epist. Heroid. Deianira id-exprobrat Herculi apud Omphalen famulæ more colo manum admoventi, versu 77.

Crassaque robusto deducis pollice fila,

Æquaque formosæ pensa rependis hera.

Valer.

Valer. Flaccus 3, 139.

- - - *Janulasque fatigat**Velleribus, Polyxæna in Euripidis Hecuba v. 360.*- - - *quicumque argento me emet,**Adigens me ad panificium in ædibus,**Verrereque domum, & radiis textorii insistere,**Tristem agentem diem, me coget.*

Et certe feminam principem iuberi cogique manus admouere lanæ, contumeliosum est. Sicque arbitratum Lycurgum eo munere soluisse mulieres suas, idque mandauisse ancillis, tradit Xenoph. in pr. de Lacedæm. republ. Perfides etiam forte nimis luxu opinatæ sunt, fastigio suo indignum esse, si quacunq; causa, manus labore occuparent. Sed apud meliores id haudquaquam indecorum fuit, vt mox videbimus.

5, 20. *PERVENIT*) Malui perrexit.

ETIAM OPVS) Pheretima mater Arcefilai regis Cyrenæorum, multis beneficiis affecta ab Eueltione principe Salaminis, ad quem exulatum profugerat, tandem etiam exercitum pro reducendo filio rogauit, qua importuna rogatione turbatus Eueltion, fusum aureum misit & colum penso circumdatum, talia deberi munera muliebri arrogantiae rescribens, non exercitus. Herod. 4, 162. Cyrus ad ignauiam redactus Lydos, non tantum habitum, sed & opera muliebria iis imperauit, texere & psallere. Herod. 1, 155. Polyæn. 7, 6, 4. Iustin. 1, 7, 12. Salomon Prouerb. c. vlt. dum describit operas probæ mulieris. *Cum lana, inquit, & lino occupatur, vestem & stragula ipsa sibi texit. Manum suam extendit, vt legit vulgata, ad fornica, & digiti eius apprehenderunt fusum.* Nec dissimilia officia eidem asseribit Virgil. Æneid. 7, 247.

Liadumque labor vestis - - - & 8, 410.- - - *femina primum,**Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerva**Impositum*

Græcorum Regum filias & vxores non abhoruisse telas Mineræ ex Homeri testimoniis & Penelopes penso notum est. De Romanorum moribus testatur Arnob. lib. 2. *Matres familias vestra in arvis operantur domorum industrias testificantes suas.* Nam Lucretiam omnès prædicabant, quod cum ex improviso superuenissent, haudquaquam, vt regias nurus, quas in conuiuio luxuque viderant, tempus terentes, sed sera nocte deditam lanæ inter lucubrantes ancillas in medio ædium sedentem inuenerint. Lilius 1, 57, 8. Tatius, cum pacifere etur cum Romulo de raptis Sabinis etiam si eas ab omni opere immunes haberi velit, lanificium tamen iis iniungi concessit. Plut. in problem. [vel potius in Romulo cap. 35.] in cuius rei argumentum Iberorum vxores olim colum & fusum cum stamine ad maritum deferrebant. Alex. ab Alex. 4, 8. Augustus ad hanc faciem filiam & neptes instituit, vt lanificio assuefaceret. Suet. in August. 64, 4. cui soli omnes feminas olim studuisse auctor est Plutarch. de clar. mulier. nec veste temere alia, quam domestica vsus est Augustus, ab vxore & sorore, & filia neptibusque confecta. Sueton. Aug. 73, 2. Viteis Rex Chinesium ad fusum & acum adeo detrusit mulieres, vt ne suam quidem vxorem aliis operis voluerit traducere vitam. Hieron. Henning. in Geneal. Chin. Icti inter operas, quas vxor marito debet, l. *sicut* 48. de oper. libert. lanam carpendi, & vestimenta viro conficiendi artem annumerant, l. *sed si vir* 31. in pr. & §. 1. de donat. inter vir. & vxor. vnde colligit Accurs. in l. *si paterno* C. de negot. gest. suere & texere esse proprium mulierum, cui subscribit Homer. Iliad. 6, 490. sub persona Hectoris increpantis vxorem: *In domum vadens tua ipsius opera cura, Telamque columque, & ancillis iube Opus accedere: bellum autem viris cura erit.* Imitatus est Ouidius Metamorph. 12, 474.

Columque

Ll 2.

I, cape

1, cape cum calathis, & stamina pollice torque,

Bella relinque viris

Et Naumachus Poëta apud

Stob. ferm. 71. Externa negotia, quæ conficere potest (vir) ipsi relinques. Tibi vero cura rei familiaris sit, & custodiam domus. Hæc ex Arnif. de Repub. cap. 2. Sect. 12. num. 82. & deinceps. De Lucretia est etiam elegans Ouidii locus Fastor. 2, 741.

Inde cito passis petitur Lucretia: cuius

Ante thorum calathi, lanaque mollis erat.

Limen ad exiguum familia data pensa irdebant

Inter quas tenui sic ait illa sono &c.

Quibus paria, quamquam de impari femina, Propertius 3, 5, 15.

Tristis erat domus, & tristis sua pensa ministra

Carpebant, medio nebat & ipsa loco.

Assyriorum feminis id haud indecorum visum ex Iustino 1, 3, 2. pater: vbi Arbactus inuenit Sardanapalum inter scortorum greges purpuram colo nentem, & pensa inter virginis parietem. Quod in gynæceis factum, ostendit Claudianus in Eutropium 1, 273.

Tu potes alterius studiis herere Minerue,

Tu telas, non tela pati, tu stamina nescis;

Tu segnes operum solers argere puellas,

Et niveam domina pensa involuere lanam.

Ex eo more profecta contumelia Theodoræ Augustæ in Narsetem, Paul. Diac. de gestis Longobard. 2, 5. cui illa inter cetera, quia Eunuchus erat, hæc ferunt mandasse, vt eum puellis in gynæceo lanarum faceret pensa diuidere. Porro, Homer. Il. 6, 289. Sidonias mulieres commendat à texendi peritia. & Xenoph. lib. 6. *pauid.* innuit inter alia quæ Panthea donauit viro, nec ipsa potuit fabricare, confectam ab ipsa fuisse purpuream tunicam. Idem Xenoph. memorab. lib. 5. qui est de admin. domest. seminarum opus esse vult vestis ex lanis elaborationem, & in pr. de Laced. Rep. scribit, Græcos exceptis Spartanis, puellas ab omni motu liberat lanificium exercere voluisse. Augustum vestibus à Liua sua confectis visum, ex Suetonio meminimus. Eodem traho somnium Germanico visum apud Tacit. 2, 14, 1. sanguine sacro resperisa prætexta, pulchriorem aliam manibus auia Augustæ accepisse: vt scilicet illa prætexta auia non modo domum sed etiam opus fuerit. Vt Pantheam Xenophon, sic Argiam viro suo vestem neuisse fecit Statius Thebaid. 11, 400.

opus ipsa nonarat

Mæoniæ Argia modis, & pollice docto

Stamina purpurea sociauerat aurea tela.

& Parthenopæo matrem 9, 691.

hoc neuerat vnum Mater opus

Simile de matre Euryali Virg. Æn. 9, 488. Idem de Horatia commemorat Liuius 1, 26, 2. de paludamento quod sponso suo neuerat. Sed & Helenam, quamuis Spartana esset, ita domi fuisse institutam & assuetam, adductis aliquot Homeri locis ostendit Athenæus 5, 4. Vnde patet, eum morem, cum prius obtineret Lacedæmone, Lycurgum immutasse, vt ante ex Xenophonte didicimus. Qui idem lib. histor. Græc. Leontiadem polemarchum Thebanum interemptum narrat, adsidente vxore, quæ lanificium exercebat. Apud Romanos id exercitium matronarum omni tempore fuisse, cum adductis exemplis, patet ex Symmachi ep. 6, 67. Interea, Domina filia, honoratum me opimo lanificij tui monumento satis gaudeo. Vna quippe & amor in parentem tuum & industria matronalis inclinauit. Sic prius femina vitam coluisse traduntur &c. Idem epist. 40. eiusdem libri de eadem: quæ de contextendis in apparatus ludorum vestibus religiose à nobis voluit commoneri. Sozomenus Hist.

Comment. in Curtium. lib. 5. c. 2. n. 22. & c. 3. n. 1. 3. 4. 5. 7. 9.

Hist. Eccles. 9, 3. narrat Pulcheriam & sorores pro honestarum mulierum consuetudine, tex-
turis & huiusmodi operibus vacasse. Europe apud Horat. Od. 3, 27.

nisi herile manus

Carpere pensum.

Qui plura desiderat, adeat Tiraquellum in leg. connub. ro. num. 38. & deinceps.
Dempsterum ad Antiquit. Rosini lib. 1. in Paralip. de Sango deo & Ianificio Tanaquil-
lis. & Bernartium ad ista Statii 4, 202.

Stat. dubium catus solante timorem

Fallere - - Sanfouin. de regnis pag. 42.

5, 2, 22. **CONSIDERE**) Similem apud Romanos fuisse morem indi-
cant illa Capitolini Gordian. cap. 6. Socero suo Annio Seneco tantum detulit, ut in fami-
liam eius quasi filium migrasse se crederet, ut nunquam cum eo lauarit, nunquam illo præ-
sente sederit ante præturam. & Tertull. de orat. cap. 12. Irreverens esse adsidere sub conspe-
ctu, contraque conspectum eius, quem maxime reuerentis, ac veneris. Quare non fru-
stra monet Curtius 8, 6, 5. honorem habitum principum liberis, quod licebat sedentibus ve-
sci cum Rege: Pertinet huc, quod eruditissimus Cunaeus de Republ. Hebr. l. 14. probat,
sedendi ius in atriâ sacerdotum soli regi datum, non ipsi sacerdotibus, nec aliis.

5, 3, 1. **PASITIGRIM**) Ne fallere, non est Tigris ille supra descri-
ptus, qui cum Euphrate Mesopotamiam efficit &c. Raderus. Vide omnino Salmia-
sum in Solini caput 37. pag. 701. Vbi tamen quod p. 702. c. eundem fluvium *Choaſſeri*
veteribus, recentioribus *Euleum* vocari tradit; contra quis putare possit, ex Daniele 8,
2. vnde constat Sasa urbem sitam fuisse ad flumen *Ἰνναι*, quod mire congruit cum
Euleo, seu *Eulatio* Græcorum. ut monet Schickardus in suo Tarich. Affert & aliam du-
bitandi causam Fern. de Cordoua in cap. 31. didascal. multiplicis, quem vide.

5, 3, 3. **AGRIANIS**) Hæc satis corrupta sunt in Codicibus. Alii *Sa-
rianos* addunt, quos ut Agrianorum istorum illegitimum partum, exesse iubeo. reli-
qua sic constituam: atque Græc. mercenariis militibus, tribus additis millibus Thracum.

5, 3, 4. **MADATES**) Hinc corrigi potest Diodor. 17, 67. in cuius ex-
emplaribus legitur *ἡδὲ Μιτῆς*; in aliis, *ἡδὲ Μιδῆς*, scribe *ἡδὲ Μιδῆς*. facit hanc
correctionem certior Xenophon, ex cuius *ἡδὲ* lib. 5. conicere liceat, hoc nomen
esse Persicum. Quid autem in aliis auctoribus addatur dematuræ huic narratiuncu-
læ, quilibet harum rerum studiosus, ex ipsa collatione perfacile deprehendere poterit.
Tangit & Strab. lib. 15. *Sunt & aliæ complures angustie Persios transeuntis iuxta Persiam,*
quas Alexander vi pertransiit.

5, 3, 5. **SVPER CAPITA HOSTIVM**) Quod optimum in tali
rerum statu, vel etiam vnicum est consilium. Ita visum viro & duci sapientissimo Xe-
nophonti lib. 4. *ἡδὲ*. Multo potius fuerit, aliquam deserti montis partem clam ipsi
furtim nos occupare &c. Fecitque Alex. cum hic, tum alibi apud Curtium. Ita liberatos
exercitus Romanos à Decio primum, mox à Calpurnio meminimus ad Florum 2, 2, 13.
l. & à Germanis Cæsar de bel. Gal. 7, 67. Idque obseruari præcepit Onofander tra-
teg. cap. 7.

5, 3, 7. **PLVTEIS**) De his vide Lipsii Poliorcet. l. 7.

5, 3, 9. **SIMVL IAM**) Alii, *simul admonens iam*, ex quo coniecerat
Bong. *Simul admonens*. Eam vocem omnino sustulerat Modius, sed intercedit Aci-
dal. glossam potius ista arbitratus, *inter hæc*. Nam, inquit, *simul admonens iam*, valet,
interea dum admonet etiam, dum milites adhuc infligat. Is particula *iam* vsus etiam
infra 9, 5, 12. *ut, antequam vltimus spiritus deficeret, dimicans iam extinguereur*. pro. dum
etiam dimicaret, inter ipsum dimicandum. Apuleius fere consimiliter lib. 6. *Et simul*

Ll 3

dicens

dicens libellum ei porrigit. Ego tamen potius cum Modio uoculam admonens exturbem, quæ in his libris, cum sui similibus, saepe locum alienum infederunt; dum cetera sic ordinentur: *castelli exigui & ignobilis simul? Lem inter hæc eminua petebatur.*

QVI VT) Sebif. legebat quem vi &c.

5, 3, 14. *VT IPSAM) Qui vim verbi excusares non perceperunt, sic mutauere. sed recte se habet uetustior lectio vi ipsum: melius etiam si facias id ipsum.* Indicem adi.

5, 3, 15. *SINE TRIBUTO) Contra Arrianus 3, 3, 26. narrat tributum annum impositum, equos centum, iumenta quingenta, pecudum 30000. quod pecunia signata carerent. Raderus.*

5, 3, 16. *CONTRIBUIT) Ab vno Satrape interdum plures prouinciæ regebantur. Sic Lydia Ioniceque totiusque Phrygiæ eundem Satrapam, Æmilius Prob. in Datame, & Arrian. 1, 5, 18. commemorant. Herod. quoque 5, 127. Oroetem, νόμον πάντε Φρυγίας καὶ Λυδίας καὶ Ἰωνίας, obtinuisse refert. Apud Arrian. 6, 5, 3. Stasfanor, ὁ Ἀγέων, καὶ ὁ Σαζάρον Satrapes. Ibidem Phrataphernes παρθαίων καὶ Ἰερουσαλῶν, Satrapes. Sed & Xerxe regnante vnum eundemque τῆς Συρίας, καὶ Φοινίκης, καὶ Συμαρείου ἵππαρχον fuisse ex Iosepho 11, 8. & Esdra 3, 6. patet. quibus in locis ἵππαρχος appellatur, qui alias Satrapes. Briffon. lib. 1. de regno Pers. pag. 113. Adde supra ad 5, 1, 43.*

5, 3, 17. *PERSIDEM) At quomodo Persidem prius intrare potuit, quam Susidas pylas. Certe latet hic ingens vitium aut scriptoris, aut voluminis. Ego magnopere velim exfectis duabus uocibus legere; Omni hac regione vastata, die quinto (die quinti diceret Agellius) angustias &c. intrauit.*

PYLAS) An & sic legendum in Diodoro 17, 68. τῆς Συσιάδος καὶ ἡμῶν καὶ πύλας pro πύλας?

QVINDECIM) Ex Diodoro, quem hic maxime sequitur, legend. XXV. quamquam Arrian. 3, 4, 2. quatuor tantum millia tribuat Ariobarzani.

DE INDVSTRIA) Simulationis huius multa passim exempla. Liius 29, 34, 12. Masaniissa ex composito, nunc terrentis, nunc timentis modo, aut ipsa obsequitabat portis, aut cedendo cum timoris simulati specie audaciam hosti faceret, ad insequendum temere eliciebat. Proprium id esse Parthorum notauit ad Flor. 4, 10, 3. g.

5, 3, 19. *INULTI FERARVM RITV) Explicauit hæc ad Florum 3, 3, 17. m. Locis ibi citatis adde Ouid. Metam. 9, 131.*

neque enim moriemur inulti. Habent autem hic quidam libei uocem abundantem, quod inulti quidem ferarum ritu, quod non incommode mutari possit ex Bong. quod inulti, quod fer. ritu.

5, 3, 20. *ALIVS ALIVM LEVANTES) Sic apud Nicetam lib. 3. de Alexio, in oppugnatione Profaci Blachorum castelli: erant qui per præcipites tramites finibus sese attollentes, & in rupibus instar caprearum hesitantes, mania transcendentes, & in ipsam arcem enadere nitentur. Cæsar. de bel. Gal. 7, 47. L. Fabius &c. tres suos nactus manipulares, atque ab iis subleuatus murum ascendit. eos ipse rursus singulos exceptans, in murum extulit. Xenophon ἀναβὰς. Cherisophi copia quam tubam audissent, mox sursum via manifesta uendebant, prætoribus ceteris per tramites non tritos, qua quisque forte fortuna peruenerat, pro uiribus sursum pergentibus, hastisque se mutuo subleuantibus. Denique sunt in toto isto libro plurima egregia de itinere per loca ardua & ab hostibus obfesta faciundo, quæ uile sit conferri cum Curtio. Nos ad præsentem obseruationem de mutuo auxilio in conscendendo, adiciemus adhuc eximum Lii locum de arce Illiturgitana capta 28, 20, 2. Letisum corporum homines, & multa exercitatione pernicium,*

Comment. in Curtium. lib. 5. c. 3. n. 21. 22. 23. & c. 4. n. 2. 3. 4. 5.

cium, clausis secum ferreos portantes, qua per inaequaliter eminentia rupis poterant, scandunt. Sicubi nimis arduum & leue (sic scrib.) saxum occurbat, clausos per modica interualla figentes, quum velut gradus fecissent: primi insequentes extrahentes manibus, postremi subleuantes eos qui praese irent, in summum euadunt. Quem locum compara cum Curtiano infra 7, 11, 13.

5, 3, 21. *TANTAE MOLIS*) Quibus etiam in oppugnationibus vrbium, non homines modo, sed & machinae comminuuntur. Vide Lipsii Poliorc. 5, 4. *PVDOR*) Qui hercle non minus vrit animos generosos: vt aliquando vel mortem praepopt. sic apud Flor. 2, 6, 17. Paulum puduit. Et 4, 2, 34. Curioni pudor suastit, vt amissum sua temeritate exercitum, morte sequeretur.

5, 3, 22. *AD EAM*) Ex Pal. est, quod praetuli vulgato; ante eam diem. *MARI*) Tangemus volente DEO, in supplemento.

5, 3, 23. *TRIGINTA*) Quid est, quod Siculus 17, 68. vnde totus hic locus expressus, trecenta stadia regressum dicat? longa locorum intercapedo est trecentorum stadiorum. Trecenta stadia efficiunt nouem milliaria Germanica cum sesquiquadrante; triginta autem non plenum milliarium. Nullum tamen reor mendum intercedere, eo quod Curtius tantum de angustiis loquatur, per quas ad vnum prope milliare est Alexander ingressus; Siculus vero de toto itinere & loco castris in campo delectis. Raderus.

5, 4, 2. *PRADICERE POTERAT*) In Serenissima Reginae CHRISTINAE Bibliotheca MS. fuit, in quo desiderabatur *ti poterat*, quod si recipimus, leg. est, *praediceret*.

PER MEDIAM) Extremae dementiae damnant Alexandrum, qui medium iter, sic enim vulgo legitur, interpretantur *regiam popularemque viam per campos*, Graecis *λιωφίρον*. si enim tale iter ea parte patuisset, Alexander cum aperto discrimine, nulla urgente necessitate, nullo temeritatis praemio, impeditos illos arduosque calles eligeret? Quanto aequiorem iudicem habuit Virum praestantissimum Bongarsium, qui & veram lectionem diuinavit, adiutus MSS. suis, in quibus erat *per mediam iter*, quam lecti. & alii MSS. fouent. Et sane apertior Persis qua Medos adspicit, situm locorum, atque descriptionem, quae mox num 5. subiicitur, introspecte. Hinc apud Diodor. 17, 68. periti locorum negant *atibi patere iter*, ea scilicet parte, qua ingredi conatus erat Alex. vbi igitur ista via regia? multoties tamen dierum circuitu intrari posse. Curtius etiam addidit qua intrari possit, *per Mediam* scilicet.

5, 4, 3. *INSEPVLTOS*) Vide supra ad 3, 12, 13. & citatos à Raderus Homer. Il. 4. vers. 110. & c. & u. versu 554. Alex. dies genial. 3, 3. Plutarch. Demosth. c. 29. Panormitanum lib. 1. de rebus Alphonfi regis. Virgil. Aen. 11, 102.

5, 4, 4. *QVIDAM*) An Pharnuches Artiani 4, 1, 16.

5, 4, 5. *PERSIS*) Persidem Strabo quoque lib. 15. descripsit, & post hunc Plinius 6, 27. Solinus cap. 54. Ammianus Marcellin. 21, 18. Sed parum inter se & cum Curtio consentiunt. Quicquid est terrarum & montium inter mare Caspium à septentrione, & sinum Persicum, seu mare rubrum à Meridie, Persidi assignatur. Hodie tractus ille, qui est inter Tigrim, sinum Persicum, mare Indicum, seu rubrum, Indum & Iaxartem & Caspium mare, à Sophis Persiae regibus possidetur, quam terrarum portionem Agrippa apud Plin. 6, 27. Medis, Parthis, & Persis attribuit. Raderus.

M. DC. STADIA) Longitudo ex Eratosthenis apud Strabon. lib. 15. sententia ad Caspiae portas 8000. stadiorum est, milliaria nostratia 250. Reliqua non est supra 2000. stadiorum, nostratia 62. & semis. Longitudo in mediterranea à Susis Persepolim stadiorum 4200. milliaria nostratia centum & vnum supra triginta.

Hinc

Hinc vsque ad Carmaniae fines 1600. stadia, milliaria nostratia 50. & hanc postremam dimensionem accepit Curtius tantum, qua regio porrigitur in longum. Raderus.

HOC DORSUM) Ab Occidente ergo ad Orientem per iuga & dorsa montium tendamus, Susis ascendamus, per Persidem transcamus, Carmaniam superemus, Drangianam percurramus, ac tandem in Paropanisum altissimum & asperrimum montem enitatur. qui Ptolemaeo Caucasus est, totius Asiae eminentissimus, glacialis & caluus, de quo infra copiosius. Ad hunc, Larnacem Noachi applicitam ait Goropius in Indo-Scythicis pag. 473. Hanc montium catenam intelligit hic, quam dorsum appellat Curtius, per quod post terrarum inundationem reliquiae humani generis in larnace seruatae paulatim ex Oriente & Paropanisio seu Caucaeo ad Babylonem sunt profecta, seque tandem in campos demiserunt, & Babylonem condidere. Est enim Caucasus mons Goropio ex antiquis id docent tam longe extensus, ut Taurum etiam qui à Pamphylia surgit, ab eodem deriuari dicant, & alios quamplurimos montes ingentes, qui pro diuersitate gentium diuersas sortiuntur appellationes, quos Plinius 5, 26. vnius Tauri nomine complexus est. Idem Plinius breuius de Persarum regnis: *Namque Persarum regna quae nunc Parthorum intelligimus, inter duo maria Persicum & Hircanum Caucasus iugis atolluntur.* Strabo pr. lib. II. clarissime: *Taurus eam continemem (Asiam) mediam fere cinguli in marem diuidit ab occasu ad ortum porrectus vnanque eius partem versus meridiem relinquens. Latus est Taurus sepe etiam 3000. stadiorum, longitudine (quanta etiam Asia est) 45000. à continente quae Rhodo opposita est, vsque ad extremitates Indiae & Scythiae Orientales.* Raderus.

5, 4, 7. *ARAXES*) De hoc vide Plutarch. de fluminib. cap. 23. Strab. lib. 15. Obseruandum ab Herodoto 1, 202. Araxem nunc Istro maiorem, nunc etiam minorem dici. Nam Ister Araxe haud dubie maior est circa ostia, minor circa fontes. Mela 3, 5. graphice nobis fontes, cursum & ostia Araxis proponit. Solin. cap. 15. cum Plinio 6, 9. fontes Araxis ex Heniochorum montibus, breuibus ab Euphrate interualis deriuat, atque in Caspium mare exonerat. Raderus.

IN MEDVM) Rara Medii fluminis apud alios scriptores & geographos mentio. Strabo tamen lib. 15. non praeterit, quem Araxe excipi affirmat, non Araxem Medo, ut Curtius tradit. Ferri à mari, ait Curtius, ad Meridiem, à Septentrione ergo & Caspio mari. *Minor annis*, inquit, eo quem accipit. Araxes enim maior. Sed cum à mari in Meridiem fluat, quomodo rursus in Septentrionem versus in Caspium exoneratur? cum enim Araxem excipiat, & Araxes in Caspium delabatur, ubi haeret Medus? Strabonem sequamur, qui Medum in Araxem decidere docet, per quem rursus ad Septentrionem in Caspium deuehitur. Quae sequuntur apud Curtium de Medo apto ad herbas gignendas &c. omnia rectius Araxi adscribuntur. Raderus.

A MARI) Alii à mare, quomodo potuisse dicere Curtium, ostendit Raderus exemplis Ouidii in Ibin vers. 198.

Et summum Lybico de mare carpat aquam.

Atacini: *Cingitur Oceano, Lybico mare, flumine Nilo,*

& Plauti: *Dicant in mare Communi captos.* Ipse tamen malit legere: *ad mare meridiem versus*, quod Medus in montibus Septentrionalibus ortus ad mare Persicum, quod è regione Caspii est, versus, iterumque flexus in Caspium demum delabitur. Habent & Impr. quidam, *ad mare & ad Merid. versus* mihi tamen vulgata longe videtur potior.

5, 4, 11. *LYCIUM CIPEM*) Ciuem ergo non cognomento, *Lygium*, ut perperam putat vir doctus. Similem historiam, ut fere solent variis accommodari miracu-

miracula, de Cyro tradit Iustin. 1, 6, 1. Somnio monito, ut quem primum postera die obtinuum habuisset, socium copis assumeret.

5, 4, 12. *MONSTRARET*) Rectius legas, monstrare.

5, 4, 13. *EORUM*) Impense placeat meorum, si absint & illa, qui sequuntur.

5, 4, 14. *PLURES IGNES*) Hoc consilium Frontinus contulit in lib. 2. stratagem. num. 15. cap. 5. quod est de insidiis. Huius generis stratagemata plura apud Lium & Romanis in historiis leges, ut de Crasso contra fugitivos pugnantem, ex ipso Lio Frontinus quoque eodem cap. ostendit. Raderus. Imitatus id est Eumenes apud Plutarch. c. 28. apud Lium 21, 32, 12. & 22, 42, 8. Hannibal. & 36, 10, 11. Ap. Claudius castra metatus latius quam pro copiis, & plures quam quot satis in visum erant, ignes quom accendisset, speciem quam quaesierat, hosti fecit: omnem ibi Romanum exercitum cum rege Philippo esse.

SAGITTARIIS EQVITIBVS) Inferitur alicubi, & sagittarius (ducentis) & equitibus. Male. Non nouerant illi genus hoc equitum, non temere quidem alias Curtio etiam nominatum. Apud Arrianum frequentius est, qui *ἰππικῶν* vocat. ut lib. 3. *Ἀναλαβὼν ἢ τὴν πῖταιγος ἰππίου καὶ τὴν ἰππικῶν ἰππίου, καὶ τὴν πῖταιγος*. Vbi per viam moneo corrigendum [male: sic enim & 3, 4, 1. & 4.] leuiter *ἰππίου*. Nec vertendum fuit de sociis equitibus, aut capiendum de amicorum ala: sed hoc dicitur, & hos sagittarios siue iaculatores cum pedibus etiam sagittariis assumptos. Acidalius. Id genus equitum alii vocant *ἰππικῶν*. ut Hirtius de bel. Afric. cap. 19. *Sagittariis ac funditoribus, hippotoxotisque quamplurimis*. & ipse Caesar, de bell. Ciu. 3, 4. CC. ex Syria a Comageno Antiocho missi erant, in his plerique *ἰπποτοξοτα*.

5, 4, 15. *EVM*) Bene habet hæc particula. Sic modo; ipsum regem.

5, 4, 16. *PERSEQUENTIVM REGEM*) Fallor, aut hæc verba non sunt à Curtio.

NE DVBITARET INGRESI) Variis glossematis hic locus ante conspurcatus, neque dum opinione mea purus purus. Lectionum diuersitatem apud Modium vide. Nos ex iis hoc exculpimus, quando pertinaciter libri scripti vocem *regem* habent, ab ea fontem omnis variationis. Hæc corrupta scholiis & additamentis occasionem dedit. Emendanda autem iterum *relegere*. Quod ex animi sententia dico, ac serio, spretis reliquis, ita scribo: *cum trepidantium b. i. exaudisset, relegere idipsum iter, q. p. p. f. ne dubitaret*. Non proprie, non venuste magis potuit: & inficeta præ illo, non *persequi* tantum vel *ingredi*, sed quidquid aliud excogitare ingeniosi glossographi potuissent. Acidalius.

5, 4, 17. *TRIDVI ALIMENTA*) Nihil hoc est, tridui alimenta portare militem, Stevvechium ad illa Vegetii 1, 19. verba consule: *Necessitas imminet, annonam pariter & arma portandi. Vtrumque onus, inquit, subeundum militibus fuit in expeditionibus arduis, sed Ciceronem Tuscul. quasi. 2, 16. audi: Nostri exercitus vnde nomen habeant, vides. deinde qui labor, quantus agminis, ferre plus dimidiati mensis ciuaria, ferre, si quid ad usum velint, ferre vallum. nam scutum, gladium, galeam in onere nostri milites non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus; arma, etiam membra milites esse ducunt. quæ quidem ita geruntur apte, ut si visus foret, abiectis oneribus, expeditis armis, ut membris pugnare possint. Si quis vero Ciceroni, quasi in scholis philosophicis hac de re disputanti fidem derogare ausit; aliud testimonium ex ipsa historia accipiat. Ammianus 17, 18. Tutum, inquit, ex annona decem & septem dierum, quam in expeditionem pergens ychebat ceruicibus miles. Hactenus Stevvech. Sed*

Mm enim

enim nec hoc mirandum. vsuuenit vt 30. dierum, & totius mensis cibaria suis humeris ferre cogereatur, quod plurium auctoritate confirmat Lips. Mil. Rom. 5, 2. Raderus.

5, 4, 18. *NIX*) Lilius 21, 35, 6. de copiis Hannibalis, in Alpiam transitu: *Fessis tadio rot malorum, minus etiam casus occidente iam fidere Virgilianum, ingentem terrorem adiecit &c.*

5, 4, 19. *INCERTVM*) His enim hominibus temere fides habenda non est, qui sapientius vel cum ipsius vitæ discrimine patriæ consulentes, hostem in impedita & auia loca perducunt, in maximas angustias coniecerunt. Qualia exempla leguntur in epist. quæ inscribitur Alexandri ad Aristotelem: *Illi (duces) maiorem hosti quam mihi fauorem accommodantes, efficere pergebant, vt nos in exitalia serpentum & rabida ferarum genera ignaros regionum inducerent.* Idem expertus & Hannibal in Alpiam transitu apud Lilium 21, 34, 4. & 21, 35, 4. Ita Dani ductore Saxone Harvvaro perueniunt in difficilissima loca, casique sunt ad vnum omnes. Krantz. Wandal. 2, 40. Quibus exemplis adde quæ notantur ad Flor. 3, 11, 7. i.

SI CVST. FEFELLISSET) Recte sic legendum vidit Sebilus: nam profecto de duce itineris hic sermo est. Duces itineris, suspecti præsertim, & ignoti, asseruabantur, quod satis constat, additis sc. custodibus. Quamobrem duo hæc verba coniungi amant, vt apud Cicer. ad Attic. 10, 20. *custodie, quibus asseruor.* Lii. 24, 45, 10. *eum interdum solum custodes sequebantur, nocte clausum asseruabant.* Id etiam morum Alexandri fuisse satis constat ex Curtio infra 9, 9, 1. *duces securius asseruati profugerant.* Hinc est quod Xenophon *ὁμαζαυ.* 4. Cherisophum erroris grauissimi notat, qui ducem quem verbis affecisset, negligenter asseruauerit, cum facile coniecero potuisset, illum fugiturum esse, quod & accidit. Eandem ob causam Carthaginenses suspectos habuere Romani, quod quem Romam mitti placuisset &c. non custodissent, Lii. 34, 61, 6. Errorem autem ducis sui quomodo vltus sit Annibal, apud Lilium 22, 13, 9. reperies.

QUASI FERAS BESTIAS) Illæ enim in montibus rupibusque versantur, atque capiuntur. Pari similitudine vsus & alibi noster; & Lilius 22, 14, 10. *nos hic pecorum more per æstiuos salus, densosque colles exercitum ducimus.*

VEL ANIMA) Recte sic, non animo. sensus: seu fides ducem nostrum; seu vita deserat, perimus.

5, 4, 20. *EQVES*) Vix hic capio, cum pedites ægerrime ex his locorum resquis & rupibus eniterentur, quomodo equites fuerint secuti. Videtur Curtius non sine auxilio inuium iter profus inexplicabile reddidisse præsertim equiti. Raderus. Pro Curtio responderi possit, habuisse equos locis asperis innutritos, quales describuntur Numidæ apud auctores, item Hispani, (Strabonem vide lib. III.) quorum certe multa millia per Alpes traduxit Hannibal, & ne hoc mireris, etiam elephantos, vt noueris, verum dicere Tacitum 15, 59, 3. *multa experiendo conscri, quæ signibus ardua videantur.* Certe in Romanis equitibus necessitas & timor id docuit, apud Lilium 22, 15, 9. *qui prope inuium callibus ad dilatorem profugerunt.* Vide Indicem *ata.*

DVCCES) Vulgo male *duces* erant, quod ab inepta glossa intrusum corripit sententiam. Et video iam hoc notasse Acidalium.

5, 4, 27. *EVADVNT ERGO*) Ibi Alexander cippum, seu arcum, seu absidem erexit, in qua viatorem secuturum admonuit de læuo via latere sequendo, dextro velut inuium vitando. Extat inscriptio in vita S. Marci Romani apud Rosvveid. l. i. vite Patrum p. 226. *Absidam istam fecit Alexander Philippi* [Ego tamen dubito an co-tempore huius nomen adscripturus fuerit Alex. idque iam supra ad 4, 15, 8. notau]

Comment. in Curtium. lib. 5. cap. 4. num. 37. & c. 5. n. 1. 2.

notavi] Macelo Imperator quando persecutus est Davium Regem Persarum. Qui terram hanc ingredi voluerit, ad manum sinistram vadat. Ad dexteram enim terra invidia & robibus & angustiis est plena. Hanc è Græco translata nemo dubitabit, qui auctores vitæ, non interpretes legerit. Raderus.

5. 4. 31. NECESSITAS) Staius 10, 487.

Est vbi dat vires nimius timor - Silius 1, 557.

- - - clausos acervit extrema pericli,

Et fractis rebus violentior ultima virtus.

Tacitus H. 3, 60, 4. esse adhuc Pællio vires, acres si desperassent. & 12, 31, 5. illi obseptis fugis, multa & clara faciliora fecere. Sallust. Cat. 58, 10. Necessitudo etiam timidos fortis facit. Vide Lipsium Polit. 5, 18. Veget. 3, 21. ex desperatione crescit audacia. Hannibal hinc stimulat suos apud Liut. 21, 44, 10. vobis necesse est fortibus viris esse, & omnibus inper victoriam mortemque certa desperatione abruptis; aut vincere, aut si fortuna dubitabit, in peratio potius, quam in fuga, mortem oppetere. Seneca de clem. 1, 12. Acerrima virtus est quam ultima necessitas extindit. Pulchre Xenophon hist. Græc. lib. 7. quo loco narrat Thebanos qui post profligatum Spartanorum exercitum, ipsam urbem inuaserant, vix centum à viris esse repulos, præmittit: ἔστι μὲν τὸ θεῶν αἰνῶδες, ἔστι δὲ λήθη, ἀς τοῖς ἀπειροκταῖς ἴδῃς ἢ κατὰ τὴν. Id partim numini potest adscribi, partim dici, desperatis neminem posse resistere. Prudenter ergo à Scipione Numantiam obsidente, non est permessa pugna morituris, apud Florum 2, 18, 13. vbi notam nostram inspice.

5, 5, 1. LOCORVM FRAUDE) Hoc περὶ φροσύνης. fraus enim non cadit, nisi in hominem, & humani generis hostes stygios genios: nam coelestes non fallunt. Poterant tamen & loca esse suspecta ab hostibus ad perniciem aliorum comparata & instincta, cum sæpe in pontibus, siluis, campis, montibus fiunt, quando scrobes fodiuntur, murices & stimuli, tribulique & pali defodiuntur. Raderus. Fraudem locis tribuit Curtius ob fossas præaltas, siue eas ad impedienda itinera hostes effecit, sent, siue ipsius naturæ impetus, vt supra 5, 4, 23. Simili figura dici solent infida loca. vt apud Flor. 3, 4, 5. infidum glacie flumen. in Tacito 1, 61, 2. fallaces campi &c.

5, 5, 2. OCCUPARE) Insertæ vulgo binæ voces thesauros dimissos: quas plane inuitias non Modius, non alius mihi persuadere. Emendo ego: properaret occupare thesauros ditissimos, expeditum iter esse. Inuitabat & incitabat eum, quod cum iter facile, tum præda esset maxima. Acidalius.

QVAMQVAM) Valde dubito de scriptura huius loci, nec enim ita in leui habendum puto hunc fluuium, vt diceretur expeditum iter esse, quamquam interfluas amnis, quem propter copiam aquarum nec nando superare possis, nec vado. Id autem sic fuisse, clarum ex sequentibus, nam Alexander ibi pontem struere necesse habuit. Scripsit omnino Curtius: expeditum iter esse, quam qua Ar. amnis interfluat. Hoc est, si inire rationem possit traiciendi fluminis, ceterum iter in expedito fore. Et sane apparet Alexandrum non temere ad fluuium procurrentem, ibi substitisse hiantem & circumspicientem, quomodo transfret, sed ante capto consilio, à peritis locorum edoctum, eo animo processisse, vt ad pontem fabricandum vicorum istorum, de quibus Curtius, materia vteretur. Vnde facile intelligitur fabros etiam ante præmississe, aut secum deduxisse: denique omnia ex præparato fuisse gesta.

CELERITATEM) In celeritate itinerum conficiendorum nullum ex omni memoria antiquitatis & posteritatis Alexander habuit parem, præter Iulium Cæsarem, cui plerumque etiam celeritas peperit victoriam, vt verum sit, quod Vegetius 5, 1. pro oraculo dixit, quia in reb. bellicis celeritas amplius solet prodesse, quam virtus. Cicero in epist. ad Attic. 8, 9, f. Cæsaris commendat celeritatem, quando di-

cit, reges illud est incredibili celeritate. Vnde eiusdictum, *Peni, vidi, vici*. Ouid. de arte 2, 731.

Cum mora non tuta est, totis incumbere remis

Vile, & admissio subdere calcas equo.

Lucan. 1, 281.

Tolle moras, semper nocui disferre paravis.

Celebrat & Arrianus 3, 4, 7. & 20. incredibilem Alexandri celeritatem. Ælianus histor. Var. 10, 4. eandem prædicat: *Alexander Philippi ter quadringenta stadia continuo itinere armatus confecit, & antequam quietem caperet exercitus, cum hostibus congressus eosdem vici. Quadringenta stadia conficiunt nouem nostratia milliaria ferme cum triente. Illud regis seu ter, accipe pro diuersis temporibus. Extat Alciati emblema 3. in Alce & Alexandri celeritate.*

Alciata genis insignia sustinet Alce

Vnguibus & mandis feri ἀραβασθόμεν &c.

Constat Alexandrum sic respondisse, roganti,

Qui tot obiuisset tempore gesta breui?

Nunquam, inquit, disferre volens, quod & indicat Alce.

Fortior hac dubiter, ocyor anne fiet.

Ad quem locum plurima Claudius Minos, quem videbis. Raderus. Quibus adde Valerium Max. Christianum Exneri pag. 53. Chokier thesaur. polit. 3, 21. & me ad Flor. 3, 6, 15. Idem testimonium Alexandro reddit Himerius apud Photium Cod. 243. *Alexandri mores considerans, & quoniam ille sit, qui simul & aggreditur & perficit: imo vero rebus, quas aggreditur, famam, & eos qui nuntiant, anteuerit &c. Caesar de se, in hist. de bel. Gall. 5, 48. est, opinione III. legionum delectus, ad II. redierat, tamen unum communis salutis auxilium in celeritate ponebat. Sic tamen habendum, vt, quemadmodum Salustius Cat. 1, 4. ait, & consulto & mature facto opus sit. vt notat Ioach. Camerac. ad illa Homeri Il. 2, 435.*

Μητιν νῦν δῆδ' αὐδὶ λυγρόμενος, μὲν δὲ πὶ δὴ γὰρ

ἀραβασθόμενος ἔργον, ὃ δὲ θεός ἐγχευαλίηδ.

Celeritatem Cætonis commendat Lilius 36, 21, 5. Theodosii Claudianus de IV. conf. Honorii, versu 101.

Nuncius ipse suis, longas incognitus egit,

Præueno rumore, vias - - -

Datamis Æmilii Probus in vita: *Thyem cepit cum exore & liberis. cuius facti ne prius fama ad regem, quam ipse, perueniret, dedit operam &c. Lapardæ, Nicetas lib. 1. de Andronico: statim iter ingressus famam ea quoque qua sub terra latent, perspicere, & futura sepe tanquam iam facta promulgare solitam, anteuerit. Pseudo-Agrippæ Tacitus 2, 39, 5. relinquebat famam, aut præueniebat. Sic & bellum cum Gento prius perpetratum, quam ceptum Romæ auditum est. Liu. 44, 32, 4. Florus 2, 13, 2. quod & de bello Gildon. Claudian. versu 14.*

Rumoremque sui præuenit laurea belli.

Eleganter Turnebus sine Panegyrici de Calisto capto:

Imperium est mundi iuuenis Pellæus adeptus,

Dum victis instat, dumque omni à parte timeatur,

Creditur & tergis hævere fugacibus, & dum

Hostilus improuisus adest, nec nuncius illum

Aduentare serit rumor, venisse sed hostis

Conspicit oppressus, nec fidit ad arma vocare.

Bella Dionæus quoque fulminis ocyor alis

Cæsar

cruci adfixis frangi solita, ex Ioanne. 19, 32. & 33. colligitur, apud Marcellin. 14, 30. Apollinares ambo pater & filius &c. fractis cruribus occiduntur. Augustus, Suetonio teste, in vita 67, 4. Thallo à manu, quod pro epistola prodita denarios quingentos accepisset, crura effregit. Ab eiusmodi crurifragio non multum abit supplicium rotæ, quod hodie in usu est. L. Sylla per crudelitatem inter alia tormenta, M. Mario perfringi crura iussit. Seneca de ira 3, 18, 1. Florus 3, 21, 26. Carthaginenses Hannoni. Iustin. 27, 4, 7. Adoni-bezec septuaginta regibus ita mutilatis, idem deinde expertus est. Iudic. 1, 6. Hannibal captiuos oneribus & itinere fessos infima pedum parte succisa relinquebat. Mercenarii rebelles Gesconem aliosque Carthaginenses inter cetera, etiam cruribus truncatis confractisue, miserabili morte consumpserunt. Polyb. 1, 80. qui seq. cap. verissime subjicit, nullum animal inueniri posse, quod impietate atque crudelitate homo non superet.

M. A. N. I. B. V. S.) Vide supra ad 3, 8, 15. Exemplis eo loco citatis adde Diodor. 1, 78. ubi falsariis Egyptiaca lex utramque manum præcidi iussit, ut qua quisque corporis parte in legem peccasset, hac ad finem usque irreparabili cum damno & ipse culpam luceat, & alios, pena hac sua commonescator, ab id genus facinore deterret. Quod & Claudius iussit, apud Sueton. 15, 4. & Galba numulario non ex fide veritatis pecunias, manus amputauit. Suet. 9, 2. Populi Darienes furibus amputata brachia de collo eorum suspendebant. Lopez de Gomara in Hist. General. delle Indie cap. LXXVIII. Ex eadem natione fuit, quod apud Strabon. lib. 15. Megasthenes tradit, in Indis qui membro aliquo quempiam orbauerit, non modo talionis penam subire, sed etiam manu truncari. quodque apud Scythas dextram amittebat, qui singulari certamine superatus fuerat, si verum dicit Lucian. in Toxari. & quod secundum Heraclidem Ponticum, citatum à Cuiacio obsert. 7, 13. οὐ νόμοι τὰς πνεύματις χειρὸς πᾶσι. τὸ δὲ νόμοις αὐτῶν πλεῖστον ἐξουστὸν δὲ τῶν νόμων: legislatores iis qui parentibus verbera intendant, manus præcidiunt, id possimum membrum, quo commissa est impietas, resciantes. Ergo cum in iurando manus leuari soleat, etiam periuris adimebatur legib. Longobard. lib. 2. tit. 51. l. 2. & tit. 58. l. 2. & 3. cuiusmodi morem respexisse putandus est Rodolphus, qui in proelio contra Imp. Henricum amissa dextra, cum decumbenti afferretur, exclamauit: ecce hæc est manus qua domino meo Henrico fidem sacramento firmari &c. Naucler. in Generat. Noui Testament. XXXVII. Translulerunt id supplicium in Christianos postea tyranni, non quasi ob meritum, sed ne quid deesset crudelitati. Vide Euseb. histor. Eccles. 8, 25. Iustiniani tempore nonnulla flagitia coercerentur amputatione manuum, ipse tamen sanciuit, ne utraq; præciderentur, Nou. 134. cap. 13. Seditiosos monasterio Pictauiensi à Chrodielji immisos pœnas truncatione manuum dedisse, scribit Gregor. Turonens. 10, 15. nec non aliquos ex percussoribus à Fredegunde immisos Childerto, Ibid. cap. 18. Ioannes XII. Papa, Cardinali cuidam, quod apud Imp. Othonem I. per literas de eo questus esset, manum abscidit. Naucler. in Generat. XXXIII. noui Testamenti. Crudelis ille Andronicus, apud Nicetam lib. 1. multos Prusaensium sic afflixit: nonnullos defertorum Auidius Cassius, ut Vulcat. in vita cap. 4. refert. tabellarios, qui à Corduba ad Pompeium missi fuerant, Cæsareani. Hirt. de bell. Hisp. cap. 12. Quod diu antea fecerat Flaccus in obsidio Capuæ, apud Zonaram tom. 2. pag. 85. Exatorem nou ex præscripto legis apochas conficientem, sic à præsidibus puniri Iustiniano placuit. Nou. 17. cap. 8. qui idem eandem pœnam indicit scriptori librorum hereticorum, Nou. 42. cap. 1. §. 2. Quomodo olim Antonius Cicronis manus quibus orationes in Antonium Philippicas scripserat, ab Herennio iussit amputari. Plutarch. Cic. cap. 71. Ioannem Damascenum, ob confictas eius nomine, assumulatasque literas idem passum, abscissa iussu Damasceni principis dextra, quæ miraculose postea eidem restituta

tuta

tuta fuerit, narrat in eius vita Ioan. Patriarcha Hierosol. Idque supplicium aetate Tertulliani in Africa vilitatum fuisse, colligitur ex lib. eius de idololatria, cap. 7. sic exclamantis: *semel Iudaei Christo manus intulerant, isti quotidie corpus eius lacessunt. o manus praecidende!* Iure Graeco-Romano falsae monetae reis haec poena praestituta erat. *Βασταλικὸν* lib. 16. tit. 44. cum ex l. 1. C. de falsa moneta capitalis esset. Id Wisigothorum Reges sequuta, in feruis qui solidos circumcidissent, siue rasisent, vt dextrae manus facturam facerent. Leges Wisig. lib. 7. tit. 6. l. 2. quae poena in omnibus promiscue obtineret, *qui falsam monetam sculpsérunt siue formauerint.* Quod & Rothari Regi Longobardorum & Imp. Hludoico placuit, Leg. Longob. lib. 1. tit. 28. & Carolo Magno capit. 4. 23. Idem obtinebat in eo qui cartam falsam scripsisset. tit. sequ. eandem poenam minitantis Longob. legibus lib. 2. tit. 10. l. 2. scribae, qui instrumentum conscribit venditionis factae per mulierem, sine consensu propinquorum. Legibus autem Wisigoth. lib. 7. tit. 5. *his qui regias auctoritates & praeceptiones falsare praesumpserunt: si videlicet minores personae essent; honestioribus media bonorum parte multatis.* Sic Honorius puniuit Attalum, tyrannidem, vt videtur molitum, si recte capio Marcellinum in Chronic. ad annum 412. Sed & sacrilegis manus abscindebantur, Iustiniani tempore, si Zonarae fides tom. 3. pag. 52: quo loco agit de poenis, quas Imp. ille statuebat in concubitores masculorum. Phocae quoque manus amputatas fuisse, ex sententia quorundam tradit Zonaras tomo 3. pag. 66. Abigei hoc supplicium fuit tertium deprehensi, in Basilic. lib. 60. tit. 25. cap. 4. Item eius qui liberum sciens emit, aut alienauit. Bas. lib. 60. tit. 48. cap. 18. Imp. Constantius eam poenam interminatus est Eusebio, ni decretum de Meletio redderet, dextram eius amputari, quamquam per simulationem iubens: at ille vtraque extensa, ambas potius praecidi voluit, quam decretum reddere. Theodorit. Eccles. hist. 2. 32. Carolus Magnus eam poenam periuris praestituit, in capit. suorum lib. 5. cap. 125. *Q. Fabius Maximus transfugarum dexteram praecidit, vt ait Frontin. strateg. 4. 1. 42. & Val. Max. 2. 2. 11.* Idem Capua capta fecisse Romanos, scribit Appian. de bel. Annibal. Itemque Metellus receptis à Ingurtha transfugis. Appian. in Excerpt. Vales. Sed & Caesarem Vxelloduno expugnato, omnibus qui arma tulerant, manus praecidisse, constat ex lib. 8. de bel. Gall. cap. 44. De Adoni-bezec ex Iudic. 1. 6. supra diximus. In quibus exemplis plerisque sic statutum animaduertimus, quoniam, vt ait Imp. Leo, Nou. 92. *scelerata manu mutilari aequum esset, qui ea ad facinus abusus fuerat, aut fuisse putabatur.* Ita Nicanore victo, dextram eius, quam contra Ierusalem sustulisset, amputari, suspendique iussit Iudas Maccab. 2. 15. 30. Ergo & scribam, qui in casu prohibita alienationis feudi, instrumentum conscripsisset, manum amittere iubet Fridericus, Feudor. 2. tit. 55. Lege diuina manus amputabatur mulieris quae verenda viri alieni apprehendisset. Deuteron. 25. 11. Ex constitutione quoque Friderici, *ei qui alium intra pacis edictum vulnerasset, nisi quod in duello & viam suam defendendo hoc fecisset.* Ante Iustinianum & furi, vt colligi potest ex d. Nou. 134. cap. 13. Per iram ita mulcari iussit M. Marium Sylla, apud Senec. de ira, 3. 18. l. Flor. 3. 21. 26. Lucan. 2. 181. Hannonom & Carthagenenses, Iustin. 21. 4. 7. Mercenarii Carthagenensium bellum iis inferentes decretum fecerunt de Poenis cum cruciatiu tollendis, auxiliariibus eorum praecisis manibus remittendis Carthaginem. Diodor. lib. XXV. in Excerpt. Vales. Vide & Xenophont. pag. 457. C. & Simocattam 4. 13. f. Nec reticendum, Halae Sueuicae, vbi nobilibus duello congredi mos fuit, hanc legem tenuisse, *vt qui alterutrum iuuasset acclamatione &c. manus dextrae & pedis sinistri truncatione plecteretur.* Crusius Annal. Sueu. in lib. Paralipom. pag. 62. ex Munsteri Cosmog. 3. 302.

(*AVRIBVSQVE*) Vide Brisson. lib. 2. pag. 267. Idem quoque supplicium inter alia petulisse Christianos Martyras, ex Euseb. hist. Eccles. 8. 24. discimus.

Et

Et illi quidem immerito: ceterum iustissimo iure Iudæi sub Constantino, quos ille patriam armis repetentes, hac rebellionis impressa nota passim dissipauit. D. Chrysof. non longe à fine orat. 2. aduers. Iudæos. Et sub Childeberto Droctulfus quidam, apud Gregor. Turon. 9. 38. ob insidias in regiam coniugem. Item apud eund. 10. 15. nonnulli seditiosi ob turbas in monasterio Pictauesi excitatis. & 10. 18. quidam eiusdem regis vitæ insidiati. De aliis eiusmodi mutilationibus caussisque ex quibus irrogabantur, vide præcipue Eruditiss. Fabrum semestr. 3. 19. vnde multa nunc mutuati sumus. Adde Apollodor. pag. 85.

INJUSTIS QVE) Mos notandi frontes & inurendi non Persis tantum & barbaris vsurpatus, sed Græcis etiam & Romanis vsitatus. Multa nos passim de stigmatibus ad Martialem. Lipsius Electorum 2. 15. plurima de eodem argumento. Raderus. Vide & obseruationes Cuiacii 7. 13.

5, 5, 7. *SIMILES QVIDEM*) Propter Acidalii coniecturam, etiam Radero probatam, explanandum hic est necessario quid simile distet à pari. Par enim esse dicitur, quod tantundem habet aut virium, aut magnitudinis, quamquam alia sit forma aut specie: *vel contra simile quod eandem figuram habet, magnitudine dispari* puta, duobus angulis rectis, pares sunt qui triangulum constituunt; quamquam dissimiles: quadrato quadratum simile; quamquam possit esse dispar. sic intelligenda sunt & alia exempla, vt præclarum illud apud Quintilian. 10. 1. T. Lilius immortalem illam Sallustij reuerentiam, diuersis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur Seruilius Nonianus, pares eos magis quam similes. Contra Liu. 45. 43. 2. de triumphis Pauli, & Anicii: Similia omnia magis visa hominibus, quam paria: minor ipse imperator, & nobilitate Anicij cum Emilio, & iure imperij prætor cum consule collatus: non Genius Perseo, non Illyrii Macedonibus, non spolia spoliis, non pecunia pecunia, non dona donis comparari poterant. Hinc intelligas legendum in Apuleio de habitud. doct. Plat. Nec solum æqualitas, verumetiam similitudo cum Virtutis ingenio coniungitur. Vitiolum enim est, quod editur ibi, qualitas. Sic itaque in hac miserorum turba, similis erat omnium poena, quippe mutilatio: sed tamen dispar, leuius enim afflicti erant qui aures puta, quam qui manus, pedesue, aut oculos perdiderant. & quamquam reuera erat calamitatis diuersitas, tamen tristi hoc spectaculo subito offuso, non liquere poterat intuentibus quis maxime esset miserabilis in tanta turba miserorum. his igitur sic, vt debent, acceptis, inepte subiceretur: omnes pari supplicio affecti sibi videbantur, quod tamen Acidal. ea adseueratione volebat, vt si hic falleret aut falleretur, nec credere vltra quicquam, nec credi velle pacisceretur, ego vero potius omnia alia credam, quis enim ferret ita loquentem in disparibus poenis pari calamitate affecti sibi videbantur, deinde si sic volebat, cur retinuit illud sibi? quo expuncto, illud videbantur rectius retulisset ad præcedens inuentibus. Sed scellit Virum Eruditum & acutum, tum mens Curtii, tum ipsa vis verborum. Vtraque hoc volunt: agmen hoc miserorum ipso conspectu mouisse lacrymas procul visentibus, dein postquam propius suggestum, etiam clamorem eum sustulisset, mixtum commemoratione malorum suorum, & congratulatione vindictæ, sic tetigisse animos audientium, vt non secus afficerentur, ac si ipsi idem supplicium in suis corporibus pertulissent.

5, 5, 8. *VISVROS VRBES SVAS*) Similia sunt apud Surium Comment. pag. 278. de Christianis expeditione Tunetana liberatis.

5, 5, 11. *QVI ABSCONDVNT*) Eodem recidit illud Pindari Pythiænic. 3. 146.

τὸ μὲν ἔστι
Ὅν δύνανται νέπιοι κόσμοι φέγειν,
Ἄλ' ἀζαφὶ, τὴν γὰρ ἡγήσατο τὴν ἔξω.

201

Res aduersas, inquit, nesciunt moderato ferre stulti: at sciunt sapientes, quae pulchra sunt foras & in publicum venientes: abstrusis scilicet tristioribus. quo ingenio proponit nobis in politica prudentia Tacit. 1, 24, 1. abstrusum, & tristissima quoque maxime occultantem Tiberium, & 3, 18, 3. domestica mala tristitia operientem. Ita enim plane faciendum est in desperatis, aut cum nos credimus sufficere remedio. Alias enim grauissime peccatur cum Vitellio, apud eundem Histor. 3, 54, 1. qui stulta dissimulatione, remedia potius malorum, quam mala differebat.

5, 5, 12. *SVPERBA*) Quae moleste fert obtundi se querelis miserorum: in quorum fortuna horret fragilitatis humanae speculum, & dedignatur occursum eorum, tanquam saeuo omine, interpolari sua gaudia. Vide Tiraquell. tom. II. pag. 25. f. 2.

5, 5, 13. *GRATI*) Reduximus veram lectionem ex MSS. nonnullis. Per ironiam autem haec dicta aculeum habent: quod qui non receperunt ingratis mutauerunt, *ingrati*.

ET FRATRES) Hanc & copulam in membranis non esse Modius notat: & videri sibi aliud omnino latens vlcus subesse. Recte suspicatus ille: nobis ipsum vlcus magis notum, quod & sanamus leui manu. scribimus: *Liberi in flore & etatis & rerum patres agnoscent ergastuli detrimenta? Quod si copulam obteri non pateris, muta vt: vt patres agnoscent. quomodo Vellei. 2, 10, 1. At nunc, si quis tanti habites, vix vt senator agnoscatur. Acidalius.*

5, 5, 16. *PRÆSENTIA*) Male interpreteris, (si cum vulgatis praesentium retineas) praesentium coniugum; frustra, praesentium nostrum. Omnino praesentia scribendum. Voce *pignorum* coniuges hic simul & liberi veniunt: alibi nec hi tantum, sed necessarii quicumque. Acidalius.

5, 5, 17. *TRISTEM ENIM*) Malebam sic, quam *tristem eam*, vt esset confirmatio proxime praecedentium: & quoniam sic deinde in libris haberi comperi, libens rescripsi.

5, 5, 19. *A BARBARIS EXPETI*) Hoc non intellexit Raderus, vt nuper ex vastis eius commentariis didici. Egrege explicat Nicias apud Thucydidem 7, 11, 18. *Quotquot antea pro Atheniensibus, quamuis non essetis, habebamini, & cum ob sermonis peritiam, tum ob institutorum imitationem, tota Graecia summo in pretio eratis. Et Aristides rhetor in panathenaeico: Tota vestram sapientiam & consuetudinem terra affectat, vestrumque sermonem toti hominum generi communem iudicant. Ita factum est vt per vos orbis totus in vnum sermonem consenserit &c. Gronouius.*

INGENITA) Sic legendum videram, focerogue nunc meo ante hoc nouennium, Vormatia scripseram his verbis: *Ingenita hic legendum, non ingentia, vt cuius liquere potest. Postea & Acidalius in voce ingentia, quae substituta fuerat germanae, haesisse deprehendi: & vero nuper Gronouius in eruditissimis ad focerum meum literis, indicato Ignatium Hannicem voluisse, quae in Graecia nati, vel qui ipsi in Graecia nati; subiicit: Quis dubitabit hic Curtium scripsisse: quae ingenita ipsi omittunt? Quo minus veritus sum suum Curtio tribuere. Notissima haec phrasia, & visu trita. Apulei lib. 9. ingenita mihi curiositate recreabar. Rutilius Itiner. 1, 7.*

*Qui Romanorum procerum generosa propro
Ingenitum cumulant vrbis honore decus.*

Arnobius lib. 1. *Quisquamne est hominum &c. cui non sit ingenium, non affixum, imo ipsa pene in genitalibus matris non impressum, non insitum, esse regem ac dominum, cunctorum quaecumque sunt moderatorem? sic vetera & ingenita odia. Seneca de benef. 5, 16, 2. Iustinian. Nou. 26. pr. de Thracum pugnacitate, & virtute: Sunt enim ista ingenita & quasi patrio quodam iure huic regioni attributa. Hoc ergo loco suadet Theaetetus, non*

esse deferenda patria & ingenita bona, cum etiam barbari, quibus nativa non sunt, ea summopere appetant. Ita noster supra 3, 6, 17. *ingenitam* Macedonibus erga reges suos *venerationem* dixit. Est autem similis oppositio: qualis apud Sallust. lug. 31, 8. *ferri, are parati, iniusta imperia dominorum non perferunt: vos, Quirites, imperio nati, aequo animo feruitutem toleratis.* Multo enim flagitiosius est deesse bonis, velut ipso successione iure ad nos deuolutis, quam alienis & aliunde petendis. Hinc Tertullian. apolog. cap. 6. grauius pulsat Romanos: *Nunc religiosissimi legum & paternorum institutorum protectores & cultores respondeant velim, de sua fide & honore & obsequio erga maiorum consulta &c.* Hinc in omnibus fere adhortationibus promptissimus locus est, à maiorum virtutibus quosque excitandi. vide supra ad 4, 14, 25.

DETINERET) Vulgati quidam auctiores vno verbo, *amor detineret, haberent, relinquerent.* Vnde fortassis emendandum: *si q. c. l. q. 2. c. a. amor detineret, manerent: reliqui irent, quibus nil patria carius est, vel esset.* Sed fortassis inquam: nec enim certo scio. Acidalius. Ego potius nihil mutem, *si quos &c. amor detineret, haberent: relinquerent, quibus patria &c.* si qui amarent tantopere coniuges, liberos, haberent sibi, fruerentur: alii qui patriam præponerent, relinquerent seruales istas necessitudines. aut si *relinquendi* verbum pro dimittere accipis, quædam diuortii species fecit, vt *habendi* verbo vitis, solenne illud tangeret, *res tua tibi habe.*

5, 5, 21. **CONSPETVDO**) Magna vis est consuetudinis, quæ non modo lex ipsa, sed altera est natura. *Neque enim solum legem imitatur, sed & vincit legem: adeoque plus valet, quam lex ipsa.* teste Aristotele. sic vere est *consuetudo, quod dicitur, tyrannus, quæ principis habet potestatem, vt Cyprianus loquitur: Quam sane vincere, diuina pugna est,* secundum Augustinum in Psalm. 30. conc. 1. *Gravissimum enim, vt Seneca vult, imperium est consuetudinis: eaque natura potentior, teste Curtio: Quo fit, vt egre reprehendas, quod finis consuetudine, auctore Hieronymo in epist. ad Gaudentium. Facile enim cor humanum omnibus, quæ frequentat, adheret: eoque ipso consuetudo facit debitores, vt scribit Bernardus. sic incipit esse licitum, quod est publicum, secundum Cyprianum. & consuetum, quicquid est, semper præsumitur iustum, vt ICitis placet. Reulnerus ad Symbol. El. Anastalii II. Vide Plinium præfatione lib. XXXIII. Heliodorum lib. III. τὸ ἐν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἔστιν ἰσχυρὸν: ars etiam naturam cogere nouit. Simylum apud Stobæum serm. LVIII, Barthium ad illud Claudiani in Consul. Manli versu 184.*

natura fortior usus.

5, 5, 23. **TERRAM INTREBANTVR**) Vt solent, quos fortunæ suæ penitet pudetue. Sic apud Liuium 45, 8, 2. *Pericus terram intrens, diu tacitus fleuit.*

5, 5, 24. **POENITENTIAE**) Crediderat enim eos, cum antea reditum in patriam mallent, nunc accuratiori sortis suæ contemplatione sententiam mutauisse.

TERNÆ MILLIA) Singulis 300. Philippæos: summa 1200000. Philippæorum, siue 1600000. florenorum. Radgus. De denis vestibis, si quis dubitet, adeat Diodor. 17, 62.

5, 6, 1. **POSTERO DIE**) De hac vrbe, eiusque diuitiis & excidio consule Brisson. lib. 1. pag. 47. In ea fuisse columnam eam aeneam credo, in qua inscriptum fuerat iuxta leges Cyri, quid singulis diebus in prandium coenamque regis insumendum esset. Vide Polyæn. 4, 3, 32. Admodum apposite huc transfudit Raderus, quod de Troiæ ruinis exclamauerat Poëta Æn. 2, 361.

*Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lacrymis aquare dolorem!*

Vrbs

Vrbis antiqua vult, multos dominata per annos.

PAREN檀DVM) Sic & Strabo lib. 15. Speciosum hoc dictu, re inane, imo perniciosum fuisse, postmodum agnouit ipse Alexander mox 5, 7, 11. & apud Plut. c. 69. *Ceterum neque mihi hoc prudenter ab Alexandro factum videri potest, neque vlla de veteribus Persis hac ratione vitio sumpta fuisse, Arrian. 3, 4, 8.* Neque enim iam Persarum urbem excidebat, sed suam: vt prudenter de Sardibus captis Cyro respondisse Cræsum refert Herodot. 1, 88.

5, 6, 2. **QVA QVEMQVE**) Sic fere Lilius 28, 13, 7. *qua cuique proximum sui, in fugam effunduntur.* Cicero Verri. 1, 26. f. *Isse &c. cupere aliqua euolare, si posset.* Vide supra ad 3, 11, 12.

5, 6, 3. **OPES**) Inter quas etiam fuisse dubito statuas excellentium artificum, inductus loco Plin. 34, 8, 25. *Harmodium & Aristogitonem tyrannicidas, quos à Xerxe Persarum rege captos victa Perside Atheniensibus remisit Magnus Alexander.* Sic & Carthaginenses vtramque patriam suam captis statuis exornauisse, supra 4, 3, 22. legimus. Nec tamen nego, alibi quoque collocare eas statuas potuisse Xerxem, vt Susis, Ecbatanis, Persagadis &c.

AD VSVM) Ita Florus 1, 16, 7. scribit fuisse Samnitium *gentem auris & argenteis armis, discolori veste, usque ad ambicum armatam.* & 3, 12, 4. *Romanos Armenios & Britannos, vt non in vsum, ita ad imperij speciem magna nomina acquisisse.*

5, 6, 4. **INTER IPSOS VICTORES**) Quid enim in animis cupiditate amentibus non possit auaritia? Notarunt idem & alii: In occupatione Constantinop. Siluius Æneas cap. 7. de Europa: *præda ipsos postremo direptores in mutuum perniciem agebat. Dum pecuniam vel gratia templorum dona sibi quisque traheret, maiore aliorum vi truncabatur.* His enim Taciti in direpta Cremona verbis, H. 3, 33, 3. *secure vtiur.* Vt & Curtianis Alex. Benedictus lib. 1. belli Veneti cum Carolo VIII. *Inter ipsos victores diem dimicaretur hostis eret qui preciosorem occupasset prædam &c.* Et hoc quidem ita fieri consueuisse, inter cetera captiuarum urbium mala notauit Quintilianus 9, 3, 50. *& sicubi maius est lucrum, pugna inter victores.*

IAM RES) Ita rectius, quam vt vulgo, *nam res.*

NON OCCVPABANTVR) Quod alias fieri solet in eiusmodi direptionibus, vt proxima quæque inuadantur, metu ne cunctando amittatur opportunitas rapiendi, dum ceteri impigre quæ possunt sibi vindicant. At in tanta rerum copia, cum viderent plus esse prædæ, quam vt omnis asportari posset, elegerunt preciosa, dispexeruntque ne frustra se vilibus sarcinis onerarent. Ita supra 3, 13, 11. factum.

5, 6, 6. **VILIA CAPTIV**) Tacitus vbi supra, H. 3, 33, 3. *viler ad prædam, in ludibrium trahabant.*

PRECIVM SVI) Nec enim aliam ob causam miserebantur eorum victores, quam vt ex distractione corporum istorum rem facerent.

5, 6, 8. **SVIS**) Acidalius malebat *suos*: quod accusandi casu plerumque cum *iubere* verbo Latini vsi sint, si infinitiuum, vt loquuntur, aliquem adderent. Sed defendit receptam lectionem Gronouius similibus exemplis Curtii 7, 1, 18. *armigero lanceam ei dare iussit* (qui tamen locus adhuc dubius est) & §. 1. Inst. de fideic. hered. *iussit consiliibus auctoritatem suam interponere.*

CORPORIBVS) Quibus? feminarumne tantum? at quanta hæc inæqualitas, his non corpora tantum salua esse, sed & cultum: viris ne vitam quidem? at illis certe abunde præstitisse putari poterat, si incolumitatem concessisset meliori sexui negatam. Credo voluisse abstinere corporibus in vniuersum, præterea feminarum cultu; vt ita cædibus finem imponeret, rapinis modum. Quamquam cum præcipue

feminarum etiam pudicitiae consuluiffe non infirior, in hanc laudem alias ambitio-
sum, vt supra 3. 12. 22. Nam *capuis mulieribus cum ipse abstimuit, tum vim facientes*
punit. Plutarch. pr. de fortuna. Quod & de Scipione tradit Liu. 26. 49. 8.

5, 6, 9. C. ET XX. MILLIA TALENTA) Eundem prorsus
numerum Diodorus 17, 71. expressit. quae sortem efficiunt septuagies bis millies cen-
tena millia [imo septuagies bis millena millia, 72000000.] quibus si addas quinquag-
inta millia talenta Susi exhausta, prodibunt centies bis millies centena millia [imo
bis & centies millena millia, 102000000.] hoc est, vt hodie vulgus loquitur, duo supra
centum milliones: vt taceam praedam Babylone & Damasci captam. Addas licet &
6000. (talenta) ex Pasargadis, (quae efficiunt Philippaeorum) 3600000. summam su-
pra ex variis praedis postumus centum & octo milliones. Sed hoc parum est ad pra-
dam Cyri, quam deuicta Asia reportauit, vt auctor Plinius 36, 3. nam argenti talentum
500000. exhaustit, quae tercenties millies millena reddunt, hoc est, trecentos milliones.
Raderus. Diodorus 16, 57. scribit, *non desse auctores, qui non minus sacrilegio* (Pho-
cenium ex templo Delphico) *abreptum fuisse vadant, quam Alexander in Perfarum the-*
sauris postea acquisiuit. Non adsentior eruditissimo Viro, qui lib. 4. de Aste, non centum
& viginti millia talenta legit, *refragante loquendi consuetudine doctorem sed centum mil-*
lia & viginti talenta. Id quidem haud difficulter largiar, *talenta* sic non recte dici,
quomodo & Acidalius hic adnotat; & ipse Budaeus sub fin. lib. 1. legendum monet *ta-*
lentum. Sed nimirum id potius reformandum erat, quam numerus iste tantopere mi-
nuendus, vt viginti talenta superent de viginti millibus. hic enim per millena talenta
computare videmus Curtium, vt in immensa opulencia, ad quam indicandam praefa-
tione opus sibi putauit: non itaque hic enumerasset singularia talenta, nec certe adie-
cisset viginti talenta centum millibus, nec plura quidem, vt arbitror.

5, 6, 10. PERSAGADIS) Sic omnino tenui cum multis & bonis li-
bris; quamquam alii praefertant *Pasargadis*: quomodo nomen hoc scribi solitum à
Graecis, indubitabili testimonio est Dionysius Alex. versu 1069. sicque reperitur apud
Herod. 1, 125. Arrian. 3, 4, 7. & 6, 5, 13. Strabon. lib. 15. Maxim. Tyr. Dissert. XIV. f. &
Ptolemaeum. quamquam Stephano *πασαργάδαι* sint geminato *σ.* quomodo & So-
lini nupera editio habet cap. 55. in quem vide Salmasium pag. 1202. D. 2. Agatharchi-
des 1, 1. apud Photium Cod. CCL. Plin. 6, 26. *Pasargadas* appellat, proxime à vera
lectione Appian. in Mithridat. *Pasargadas.* Verum enim vrbis nomen esse *Pasargada*
facile credent, qui Hebraicam linguam à primo saltem limine salutarunt: viam pra-
lucente etymo, nam *Perfarum castra* significare, Diotimus ex Anaximene apud Ste-
phanum, & Eustath. ad Dionys. vers. 1069. scribunt. adsignata etiam causa, quod
bello Cyri contra Astyagem, ibi Perfarum castra fuissent. quod & Strabo lib. 15. confir-
mat. Ita *castrorum* nomen multis ciuitatibus fuisse, supra ad 4, 7, 2. dictum. *Perfa-*
gada igitur, vel *Pasargada* leui, nec Hebraeis etiam inusitata, literarum transpositione,
in *Pasargada* transit: quomodo Ciliciae vrbis, quae Marcellino 14, 25. ab auctoris no-
mine *Anazarbus* est, in *Anauarzem* mutatur cum alibi, tum in Hist. Hierosol. Wil-
lermi Tyrensis 3, 18.

5, 6, 11. ARCEM) Quam describit Diodorus 17, 71.

NICARTHIDEM) Scribe *Nicararchidem* ex Arriano Ind. 3, 11. dedu-
ctum à Nicarcho nomen, sicut Agatharcho Agatharchides. Similis formae sunt Anax-
andrides, *Cleandrides*, pro quo apud Strabon. lib. V. male *Cleandrias*.

5, 6, 12. VERGILIARVM) Curtius hic de occasu Pleiadum seu Ver-
giliarum intelligendus: nam quando Sol cum Scorpione ascendit, Taurus cum
Pleiadibus suis & Suculis descendit, & hunc inchoat: est enim Taurus Scorpioni
oppo-

oppositus. Plinius 2, 47. *Vergiliarum occasus hyemem inchoat, quod tempus in III. Idus Nouembris incidere consuevit.* Et cum Curtio mire facit hæc explanatio Vergiliarum occidentium. Quæ enim hic ab Alexandro gesta narrantur, per hyemem facta sequentia mox verba testantur: *multisque imbris &c.* Raderus. Sic intelligendus geminus Liuii locus 21, 35, 6. *Fessis tadio tot malorum, niuis etiam castus, occidente iam sidere Vergiliarum, ingentem terrorem adiecit. Per omnia niuis oppleta &c.*

5, 6, 14. *ERVBERVNT*) Vide putcherrimum caput 15. discursuum Gruteri in Tacit. verba 14, 24, 1. *Sola ducis patientia mitigabantur, eodem plura quam gregario milite tolerante.*

5, 6, 15. *COMITARI*) Alii sequi. quod istius interpretamentum esse cognoui.

5, 6, 17. *MARDORVM*) Recte viderunt viri eruditi pugnam inter hunc locum, & alium infra 6, 5, 11. vbi tradit Alexandrum tum primum inualisse Mardos, eaque in re assertorem habet Arrianum 3, 5, 8. & Diodor. 17, 77. præsentis autem expeditionis neminem, quod sciam, habet testem. Nec placet cum Radero, coniectura Glareani, qui alteribi censet legendum *Margi*, cum Margiana longe diuersa fuerit à Mardorum terra, situ cultuque, & incolarum moribus. Neque tamen accedo Radero qui conciliandis his locis ait videri sibi duplices fuisse Mardos, cognomines voce, sed terris longe inter se djremptos: quod nimirum Suidas, vbi de Mardis agit, duabus sectionibus, vtrique nomen præmittit: *Mardi Gens tota latrocinis dedita &c.* & iterum: *Mardi Gens hominum multitudine abundans &c.* Sed hoc videlicet indicio est, à diuersis auctoribus, sed de vna eademque gente, hæc hausisse Suidam. quod vel sexcentis aliis ipsius exemplis certissime affirmare promptum esset. sic statim sequente pagina, vbi de Marino, idem facit: quo loco qui duos Marinos vellet comminisci valde falleretur. Nondum ergo defensum est Curtius: nec ego sane reperio quod pro hoc loco adferam: nisi forte per incuriam vno tempore gesta diuisit, diuersos auctores sequutus.

PECORVM CARNE) Intellige, tantum: non cum pane, vt aratores populi. sic maiores nostros victitasse retulit Cæsar de bel. Gall. 6, 22. & Altiſſiod. de Scanzia insula: *est & ibi alia gens qua frumentorum non querit victum, sed carnibus ferarum, atque omnium auiumque viuunt.* Numidas lacte ac carne vescentes hoc sensu vocat Liuius 29, 31, 7. Sic Polyb. 2, 17. Gallistribuit τὸ κρεῖσσον, *carnibus vesci*, tanquam proprium morem: quamquam etiam agriculturæ non expertes ibi faciat. quod mitioribus populis adeo barbarum visum, vt propemodum fame se premi putarent, in quantalibet carniū copia, si deesset panis. Xenophon *Ἀναβάσ.* lib. 1. *Iam frumentum milites defecerat &c. quamobrem se carnibus milites sustentabant.* Cæsar de B. Gall. 7, 17. *vt complures dies milites frumento caruerim, & pecore, è longinquis vicis adactis, extremam famem sustentaret.* Tacit. 14, 24, 1. *Ipse exercitusque, vt nullis ex prælio damnis ita per inopiam & labores satiscabant, carne pecudum propulsare famem adacti.* Albertus Aqueensis histor. Hierosol. 3, 7. *ex præda quam contraxerant ex montanis, & regione, in bobus & armentis, cibum mactant, & parant: ignique apponunt: quos sine sale coctos aiuntina famens manducare coegit, prorsus pane illic cunctis deficiente.* Plane vsuuenire solet, vt multæ carnis esu, præsertim cum, vt in castris, non satis bene coquitur, grauentur milites & per cruditatem in morbos incidant. Quod Romanis atque sociis accidisse refert Diodor. 24, 1. in obsidione Lilybæthana. nam errabat qui sic correxit locum, vt hic sensus exiret: *Soli enim Romani carnibus vescantur & Socij: quum deberet τὸ πῶρον ad carnes referri; Solis carnibus.* In qua re notauit strategema Hannibalis ex Frontino 2, 5, 13. *qui cum sciret sua & Romanorum castra, in eis locis esse, que lignis deficiebantur, ex in-*

dustria, in regione deserta plurimos armentorum greges intra vallium reliquit. qua velut præda Rom. positi in summis lignationis angustis, insalubribus se cibis onerant: Hannibal reducto nocte exercitu, securos eos & semicruda graues carne, maiorem in modum vexauit. Eam cruditatem Alexandri milites curarunt sulphurii esu, ut auctor est Strabo lib. XV. & Ælianus hist. Var. 12, 37. Stanihurstus de reb. Hibernicis lib. 1. prodit Hibernos suos, cum carnibus non admodum coctis, nec plus satis assis delectentur, tamen cruditate minus sape nauisere. Viuntur autem pro panchresto medicamine, ignito quodam vino, nullo alio liquore permixto, quod communiter Aqua vita dicitur, cuius ardore cibis facilius ad concuendum redditur. Adlice locum Hirtii de bell. Afr. cap. XLVII.

5, 6, 18. FVNDA) Strabo lib. 3. de Balearibus; Tres fundas circum caput habent. vnam longioribus habenis, ad longiores iactus; alteram breuibus, ad breuiiores; tertiam mediis, ad medios. De discrimine & causa, bene & vere: ambigo an de positu, & an non melius Diod. 5, 18. qui disponit vnam circa caput, alteram circa ventrem, tertiam in ipsa manu? Commodius hoc videatur, aptiusque. Et de capite, non nouum: cum etiam Mardis, genti Persicæ, simile Curtius scribat factitatum. Funda vincunt frontem. Sed funda, non fundis: & vidi imaginem in columna veteri Antonini, in qua Balearis capite, & ventre, & humeris eam gestat. Lipsius Polioret. 4, 2. Adde Dausqueium in Siliam pag. 220. & seq.

5, 7, 1. CETERVM) Præter veteres notosque scriptores, qui facinus hoc Alexandri narrant & vituperant, vide Cæl. Rhodig. V. L. 14, 15.

5, 7, 2. DE DIE) De die conuiuia, sunt tempestiua: quæ nimirum, vt longius luxui atque voluptatibus ocium esset, temporius inibantur. De his prolixè Lipsius ad Annal. XIV. Taciti Excurfu A. Cui adde Cicer. in Verr. 1, 26. mature veniunt discumbitur. item de offic. 3, 14. Ad canam tempore (sic enim rectius quam tempore) venis canis. Hirt. de bel. Hisp. cap. 33. de Scapula: ipse de tempore canauit. Plaut. Captiu. 1, 2, 80. sed si venturus, tempore & mox: - - venias tempore. PAR. memorem moner. Græcis id quoque in vsu fuisse, vt cœnarent ἐν ἡμέρῃ docet Casaub. ad Athenæum Animaduers. 4, 9. Pertinet huic etiam Quintilian. declam. 260. m. vbi de adolescente corrupto: cum sodalibus inuit paulo tempestiuora conuiuia. Sic intelligo Horatium de arte versu 209.

- - - - - vinoque diurno
Placari Genius festis impune diebus.

Ceterum, vt de tempestiuis conuiujs protinus adsentior magistro; sic est, quod de intempestiuis dubitem. sunt enim quæ suadent non opponi tempestiuis, vt quomodo illa de die fuerint inita, sic hæc noctu: sed intempestiua capiamus, quæ temporibus, hoc est, rerum publicarum priuatarumque statui non conueniunt. Atque hoc malint ipsa duo exempla ex tribus quæ adducit Lipsius. Caligula apud Sueton. cap. 45. Senatum populumque obiurgauit edicto, quod Cesare præliante intempestiua conuiuia &c. celebrarent. quid enim? non obiurgasset, si tempestiua celebrauissent? Audis quo sensu intempestiua vocet, nimirum temporibus non congruentia Cesare præliante: ergo & ceteras voluptates iungit; circum & theatra, & amanos secessus. Sic & Curtius 6, 2, 2. intempestiua conuiuia obiicit Alexandro, quia rebus gerendis, quæ tum vrgebant, impedimento futura. Eodem certe loco statim repetit hanc vocem, additis alijs, quæ Lipsianam interpretationem minime omnium patiuntur: ait enim quum intempestiuis conuiujs dies pariter noctesque consumeret. Vides ergo intempestiua conuiuia tam diei tribui, quæ alia significatione proprie tempestiua dicuntur, quam etiam nocti.

FEMINÆ) Quod turpe Græcis habitum ex Æmilii Probi exordio discet: Quem enim, ait, Romanorum pudet uxorem ducere in conuiuium? &c. quod multo sit aliter in

in Græcia. nam neque in conuiuio adhibetur, nisi propinquorum &c. Sic Lampfaci in conuiuio apud Philodamum, cum Rubrius filiam eius intro vocari iuberet; ille negauit moris esse Græcorum, ut in conuiuio virorum accumberent mulieres. Cicero in Verr. 1. 26. Certe apud Babylonios id in usu fuisse, supra vidimus. Quos imitari cum voluissent Persæ ad Macedonum regem Amyntam missi, debitum petulantia suæ præmium retulerunt, astu Alexandri interfecti. Vide Iustin. 7. 3. 3. Nec enim, ut illi fingebant, Persicum eum fuisse morem, ostendit eo loco Amantiff. Socer. Adde Muret. Var. Lect. 7. 2. Paschal. de Coron. 2. 7. In eadem illa historia Herod. 5. 18. etiam Amyntam sic introducit loquentem: *Nobis, Persæ, ista consuetudo non est, sed viros à feminis semouendi.* Verum Curtius innuit Alexandrum Babylonicæ conuiuia iam celebrare ocepisse. Id Verri patrique eius obiecit Cicero Verr. 3. 68. *qui in patris luxurie sic vixerit, ut nullum unquam pudicum, neque sobrium conuiuium viderit.* Huiusmodi conuiuia etiam Augusto cordi fuisse ex eius vita apud Sueton. cap. 69. constat. Quod autem subiicitur: *licentius quam decebat eum armato viuere, in iis tamen quam non apparet in MS. Christina. no. forsan & tamen decebat παγλακκ.* sufficit enim: *licentius cum armato viuere.*

5. 7. 4. *SVB DIMPS*) Veram lectionem arbitror, Pal. 1. *subicimus* pro *subijcimus*: quomodo in Curtianis codd. perpetuo scribi monuerunt, qui eos inspexerunt.

5. 7. 5. *PEPERCERANT*) Sic est. nec te moueat quod supra 5. 6. 1. legis: *excidio illius parentandam esse maioribus.* Non enim tum statim illud sequutum vult intelligi Curtius. Cuius hæc verba esse potius arbitror, quam Alexandri: qui forte nihil in eum sensum dixit; aut si dixit, fuit id accendendis militum animis, ad contemnenda pericula, quæ in oppugnatione nobilissimæ urbis, haud immerito suspicari poterant esse subeunda. Sed neque supra 5. 6. 7. ubi dicit Persas ipsos ædibus suis ignem subiecisse; statim intelligendum est totam urbem periisse.

(CEDRO) Quæ non sentit cariem nec vetustatem, Plinio 16. 40. teste. proinde summo inopia abiectis, aut Plinius.] classes quoque à cedro in Ægypto & Syria ædificatae. Memorabile, inquit Plin. & *Vicæ templum Apollinis, ubi Numidicæ cedrorum trabes durant, ita ut postea suere prima urbis eius origine, annis mille centum octoginta octo.* Ingens est arbor, Dioscoride etiam teste. maxima (Plinii verba sunt) ea in Cypro traditur ad undecimem. Demetrii succisa, centum triginta pedum, crassitudinis vero ad trium hominum complexum. Salomon etiam, ut est in 3. 5. 6. Regum, multam cedrum ad templi molitionem & laquearia, domumque regiam adhibuit, ita ut vix nobilior cedro materia fuisse videatur. Raderus. Sic in regia Ecbatanis *varia materia erat à cedro, aut cypresso.* Polyb. 10. 24.

5. 7. 8. *CONTABULATO MARI*) Sueton. Calig. 19. 5. de Baiano sinu ponte iuncto: *Scio plerisque existimasse, talem à Caio pontem excogitatum æmulatione Xerxis, qui non sine admiratione aliquanto angustiorem Hellespontum contabulauerit.* Pete eam historiam ab Herodoto 7. 33.

PERFOSSISQVE MONTIBVS) Xerxes Atho Thraciæ montem perfodit, non tam commodioris navigationis ergo, quam iactantia gratia, ut conjicit Herodotus 7. 24. Quo ex facto ingens postea campus declamationum. Himerius apud Photium Cod. CCXLIII. *τίτι οὐκ εἶναι παρανομοῦν ἐκ δὸς ἐρημάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως ἤρχεται. ἐπιτίθει γὰρ θαλάττη μὲν ἠπειρον, δι' ἧν ἢ μίσει ἐναυτικῶς θαλάττη μὲν ἔσται γῆ, γῆ ἢ ἔσται θαλάττη χρωμένον,* quod fragmentum euidenter ad Xerxem spectat: quem dicit non ἀπὸ ἐρημάτων (quod corruptum esse arbitror) sed ab ipsa natura incepisse ostentare insolentiam suam mari terram imponentem, per medios autem montes nauigantem, ut ita mari tamquam terra; terra tamquam mari vteretur. Vide Senecam suauiora secunda. Tangit eam historiam & Marcianus Geographus:

Tòν

Τὸν Ἄθω ἢ παραπλοῦσιν παράλιον πόλιν
 Ἀγοθῆς ἰσὶν Ἀσθρίων ἀστικία.
 Παρ' ἣν διώρυξ δέκοντα πηματα
 Ἐπὶ ταυθίοις, Ἐίξιν ἢ λίζα αὐτῶν περὶν.

Atho montem prælegenij mariuma ciuitas occurrit, Acanthus, Andriorum colonia. Iuxta quam ostenditur fossa septem stadiorum, vbi Xerxes montem secuisse dicitur. Eum montem cum Dinocrates (sic enim potius, quam Stasicrates) in Alexandri imaginem redigere vellet, ita regem ei respondisse fingit Plutarch. de fort. Alex. 2, 6. De tamen, Atho montem intactum relinque. Satis est eum esse monumentum petulantia quam vnus in eum rex (Xerxes videlicet) exercuerit.

FRETVM) Id alludit Senecio in suafor. 2. Senecæ, de Xerxe: ille qui classibus suis maria surripuit, qui terras circumscripsit, dilatauit profundum, nouam rerum naturæ faciem imperauit.

5, 7, 9. **LONGA ÆTATE**) Quadringentorum circiter annorum ad Curtium. Raderus.

MACEDONVM) Diuinabam, Medorum: vt scilicet simul intelligantur & Persæ. Sic mox de Ecbatani capite Media: Urbem hanc nunc tenent Parthi. Et sane iure quæras, cur hoc loco, vbi de Persæ poli sermo est, mentionem faciat vrbium, quas Macedones tenuerint. Si tamen Macedonum retineas, intelliges de successoribus Alexandri, non qui Macedoniam, sed qui has terras tenuerunt, vsque ad Arfacis tempora. hoc est, de Nicatore Seleuco, Antiocho Seleuci, Seleuco Antiochi, à quo defecere Parthi.

RESURREXIT) Sed Machab. 2, 9. traditur, Antiochum Epiphaneum ingressum Persæpolim, voluisse templum & ciuitatem illic spoliare. vbi Serarius: At dices, inquit, Persæpolis ab Alexandro diruta, vt ait Plinius 6, 26. & combusta fuit, neque longa ætate post rursus erecta, vt ait Curtius, adeo, inquit, vt eius velligium non inueniretur &c. Mouerunt hæc Curtij verba Pererium lib. 9. in Daniele, vt Persæpolim non proprium alicuius nomen putaret, sed commune Persidæ vrbium: quod & de Elymaide dici posset, cum à Porphyrio & D. Hieronymo regio vocetur, itemque à Stephano, ab ipso Daniele initio cap. 8. medinah à Septuaginta item vertatur regio, à Symmacho ciuitas. quod Latinum nomen, sicut & Græcum πόλις, non urbem tantum, sed multitudinem etiam, & quandam communitatem interdum significat, vt infra patebit. Propria sament esse nomina nihil impedit, primo quia quemadmodum eiusdem vrbis diuersa interdum nomina sunt, sic diuersarum idem quandoque nomen est, vt Ecbatana, Babylon, Antiochia, Sallamine, Tiberia, Massilia, Neapolis. Deinde videtur Persæpolis postea restituta fuisse, ex Diodoro lib. 19. Athenæo 12. Quemadmodum de Heracleæ vrbe scribit Plinius 6, 16. Et de Charace seu Alexandria, Pellaque pago ad sinum Persicum 6, 27. vbi & Durinæ regiam, Alexandri temporibus interisse scribit. fierique potuit, vt rumore quodam deceptus sit Curtius, sicut etiam dum ad Araxem illam fuisse ait, cum se in Perside proprie non esset, & à Ptolemæo [de quo vide Salmaf. in Solin. qui Curtium defendit, pag. 1202.] ad Rhogomanem fluium statuatur, & quidem ita, vt ipsius adhuc tempore stitisse videatur, imo & stornisse, inquit in Strabonis lib. 15. Casaubonus. Certe ipse Strabo 15. & Arrian. 3, 4, 8. Cyri tantum, quæ ex in vrbe fuerant palatia, combusta tradit. Raderus. Sed tamen Maccab. 1, 6. vrbs ista non vocatur Persæpolis, sed Elymais, quomodo & apud Iosephum 12, 13. nisi forte perinde est, & Elymais idem quod Persæpolis, ab Elam qua voce Persis significabatur. Vt vt sit, sane permagna apud me in talibus est auctoritas Curtii, quem ex historia nihil temere adfirmare video. & vero cum lathisset instauratio tam præclaræ vrbis, si qua interim fuisset subsecuta? haud sane arbitrer. Itaque si qua postea hoc nomine vrbs

vrbs fuit, vocabulum potius idem, quam idem solum habuisse crediderim. Nec enim adfentiar Sansouino, qui eam urbem alio nomine adhuc scribit esse caput Persiæ. sic enim lib. 6. del governo di diuersi regni inquit: *La città principale (di Persia) è Siras, detta dagli antichi Persepoli?* Sed quo auctore id nobis persuadere nititur? quo argumento?

VESTIGIVM) Sic de Veis Florus 1, 12, 11. Hoc tunc Veientes fuere: nunc fuisse quis meminit? quæ reliquæ? quodue vestigium? Laborat annalium fides, ut Veios fuisse credamus. Sic Carthaginis solo aratrum inductum esse à Modestino in l. 21. quib. mod. vsufr. amitt. didicimus. Iosephus de bel. Iud. 7, 1. *ambitum civitatis (Hierosol.) ita complanauere diruentes, ut qui ad eam accessissent, habitatum aliquando esse vix crederent.* Sed quid hæc conquirō, quasi rara aut singularia? Quin potius cum Auentino lib. 1. hist. Bauar. verba Flori proferam in communem de mortalitatis imbecillitate definitionem: *Maximarum urbium, populorum potentissimorum nulla reliquæ, nulla vestigia supersunt: laborat annalium, diplomatumque fides, ut illos fuisse credamus.* Adde Leandri descriptionem Italiæ fol. 7. f. 2.

5, 8, 1. **ECBATANA**) Herodotus 1, 98. *Deioces igitur imperio potius, Medos compulsi vnum oppidum condere: ut hoc vno conuinitio exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mania constituit amplata simul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur &c. Plin. 6, 14. contra: Ecbatana caput Medie Seleucus condidit.* Ego interpretor prius dirutam postea à Seleuco instauratam. neque dubitandum. Alii Dario Hytaspis F. attribuunt. Est & aliud oppidum in Syria huic amplissimæ civitati cognomine. Herodotus 3, 62. *Ἐκβάταναι τῆς Συρίας.* Meminit & Plin. 6, 13. Est autem nomen compositum. prius membrum monosyllabum est nomen fortasse proprium. Nam id asserere mecum non est. Alterum constanter asserimus Chaldaicum esse, & palatium, siue regiam significare, *בֵּית בַּרְזַן* Bethan,

aut *Baishan*. Vnde & illa vrbs sine priore membro dicitur *Βάρζαναι*, vel *Βατζαναι*, auctore Stephano. *Βάρζαναι* bis legitur apud Isidorum Characenum. Demetrius apud Stephanum: *Agbatana duplicia sunt, alia quidem Media, alia vero Syria.* Diuersitas prioris membri *ΑΓ-Βάρζαναι*, & *ΕΓ-Βάρζαναι* satis ostendit vocem esse compositam. Scalliger ad Num. Euseb. MCCCIX. vbi *Deioces Ecbatanam condidit.* Diodor. 2, 13. antiquiorem eam urbem facit Semiramide, & propterea multo magis Deiocæ. Historia Iudith. cap. 1. quendam *Arphaxad* eius conditorem tradit. Sed *condere* dicuntur etiam qui instaurant. ut ostendi ad Flor. 1, 3, 1. & in Indicibus Flori ac Iustini. vnde non meruit censuram viri docti (in vita Plutarch. cap. I.) Apollodorus lib. II. rer. Bæoticarum ita scribens: *λίγα τὰ δ' οἰκιστῶν γένεα τῶν πολιτισμῶν (χαίρεινός) Χαίρωναι.* Ceterum pro *Ecbatana* in Curtianis Codd. aliquot locis scriptum est *Batana* & *Batana*, ut non immerito dubites sic scripsisse Curtium: quando & in aliis auctoribus ita reperiri ex Scaligeri verbis didicimus, eoque modo apud Nonium in *Cercurus* ex Lucillio scriptum fuisse tradit Bapt. Pius Annotat. poster. sylloge 3. c. 130. *Bathanam & Babylonem* ibo. quamquam ibi rescribendum omnibus etiam Curtianis locis putauerit *Ecbatana* vel *Ecbatanam*.

VRBEM HANC) Plures MSS. *Vrbs hæc*: manifesto indicio nihil horum esse à Curtio.

ÆSTIVA AGENTIBVS) Alii *gentibus*: omittis quæ sequuntur, *sedes est.* pro quo Rader, *mallet regibus*; Acidal. *genti*: sed rectum est *agentibus*, ut intelligantur Parthi, non quilibet, sed reges. Ceterum æstiuia ibi habuere, quia Ecbatana Aquiloni obuersa, per æstatem frigent, cum in Asia passim vapor solis omnia accendat. Athenæus 12, 2. *Persarum reges Susis hyemant, æstiuant in Ecbatanis, in Persepoli*

sepeli per autumnum morati, Babylone vero anni reliqua parte. Parthorum etiam reges ver-
 traducunt Rhagis, hyemant Babylone, in Hecatompylo, quod ex anno superest, transseunt.
 Hic itaque Rhagas pro Ecbanis nominat, cum Curtio facit Strabo lib. 16. qui de Ctesiphonte pago locutus, inquit: ibi Parthorum reges in hyeme propter aeris temperiem de-
 gere solent: astate vero in Hyrcania & Ecbanis agunt. De Ctesiphonte idem Ioseph.
 scribit sine lib. XVIII. & Marcellin. pr. lib. XXIX. Dio Prutheus princ. orat. 6. de Dio-
 gene Synopaeo: vivebat nunc quidem Corinthi, nunc autem Athenis. Dicebat autem se
 invitari regis Persarum vivendi rationem. Quippe ut ille hyeme quidem in Babylone & Sus-
 sis, interdum autem in Baetris, in serenissimis totius Asiae locis: astate autem in Ecbanis
 Medicae provinciae viveret, ubi fere semper aer frigidissimus est, similisque astat hyemi circa
 Babylonem: ita etiam se mutare habitationem iuxta anni tempora. Raderus. fere ex lib. 1.
 Brisson. de regno Pers. pag. 46. Vbi tamen & in praecedentibus paginis alia multa eo
 pertinentia traduntur, ex variis scriptoribus, quibus adde Plutarch. cap. 10. de profect.
 virtut. sent. Diogenes suam Athenis Corinthum, Corinthoque Thebas transitionem, regis
 Persarum migrationibus comparabat, vere Susi, hyema Babylone, astate in Media commoran-
 tis. Strabon. lib. 11. Ecbatana &c. ibi astita habent reges (Parthi) frigida enim est Media:
 hyberna Seleucia Tigridi imposta prope Babylonem. Vbi veridicam, ut reor, eius moris ra-
 tionem reddidit a temperie aeris, quam in citato loco ex lib. 16. vbi dicit propter anti-
 quam urbis dignitatem id ita obseruatum. Aelian. hist. an. 3. 13. 8. de gruidibus: more re-
 gis Persarum astita ac hyberna conficiunt: cuius homines admirabilem sapientiam ad depre-
 hendendam caeli commoditatem existimant, illiusque retro citroque Susi migrationes ad Ecba-
 na peruagatas praedicant. Plutarch. cap. 3. an vitiosit. ad infelic. suffic. Meurocles, qui
 hyeme inter oues, astate in vestibulis templorum dormiens, prouocat ad certamen de felicitate
 Persarum regem Babylone hyemantem, & astito tempore in Media degenem. Suggillat
 hac caussa Persarum regem Xenophon in orat. de Agefilao, hunc cum illo comparans:
 Agebant ei latitiam & illa, quod se quidem sciret absque animi agitudine posse deum dis-
 positione vii: illum vero videret astito & frigora fugere, ac propter imbecillitatem animi non
 fortium virorum, sed debilissimarum bestiarum vitam imitari. Pertinere videtur eodem
 Arist. de mirabil. auscult. cap. XXV. de multitudine scorpionum circa Susa. vbi verba
 ut diadema, non de fortuito aliquo transitu, sed de hoc solenni itinere accipio. Eam
 mutationem aliis quoque Persis in vsu fuisse, populo, ut sit, regem imitante, video ex
 Agatarchide lib. 1. cap. 1. apud Photium Cod. CCL. Erythras quidam genere Persa tem-
 pore hyberno ad Pasargadas commigrabat, & sub ortum veris ad rem suam familiarem redi-
 bat, tum aliam ob utilitatem, tum ut aliquam vita sua voluptatem hac ratione indulgeret.
 Persarum regem imitatus hic etiam est Xerxes ille togatus (sic enim Lucillum a Tu-
 berone vocari solitum accepimus) qui a Pompeio reprehensus, quod villam optime ad astate
 tem comparasset, verum habitationi brumali fecisset incommodam: aridius, putasne minus
 me, inquit, quam grues & ciconias sapere, quin cum temporum articulis commutem di. 25?
 Plutarch. Lucullo cap. LXXXII. Idque Romae vulgo fieri solitum innuunt illa Flori 3.
 12. 7. Tibur nunc suburbanum, & astita Praeneste delicia. vbi notam e. vide. Sueton.
 Galb. 4. 8. Tusculum, ubi astitare consueverat. & Vespas. 24. 1. Ostias, ac Reginae turris,
 ubi astitare quotannis solebat, petiit. Contra Augustus in vita 72. 4. per annos amplius
 quadraginta eodem cubiculo hieme & astate mansit: quamuis parum salubrem salutudini
 suae urbem hieme experiretur, assidueque in urbe hiemaret. Forte sic quoque suo exem-
 plo cupiens obuiam ire corruptis moribus, cum ea tempestate, Horatio Epist. 1. 1. 91.
 recte, etiam pauperes mutarent

canacyla, lectos,
 Baetna, tonsores

Vade

Comment. in Curtium. lib. 5. cap. 8. n. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 11. 13. 16.

Vade in l. 1. §. 3. de aqua quotid. & est. *dicimus vestimenta aestiva, salus aestiva, castra aestiva.* Vide Tiraquell. de nobilit. cap. XXXII. num. CXXXI.

5, 8, 2. *STADIA M. D.*) Quadraginta septem (stadiis minus quatuor) milliaria Germanica, Italica centum & octoginta septem eoque amplius.

5, 8, 3. *TRIGINTA MILLIA*) Mihi fide hic dignior Arrian. 3. 4. 12. Darium ab Ecbatanis fugisse, *cum exercitu equitum trium millium, pedum sex millium.*

5, 8, 4. *FUNDITORVM*) Peculiaris ista manus, non comprehensa numero 30000. superiorum; lenis nimirum hæc armatura. Adde infra ad 5, 12. 4.

VRBIS) Expungunt hoc alii: ego necessarium putem. tam enim vrbi quam regioni vult fuisse præpositum: quod ita non semper solere notavi supra ad 5, 7. 4. & vero nulla suspicio est hæc verba ab alio quam auctore, hic fuisse inserta.

5, 8, 5. *IMPEDIMENTORVM*) Alii *impedimentorumque*: quod scilicet laxis ea nolent committi: sed nihil mutandum putô. Hi enim iumentorum, curuum &c. custodes, rectoresque erant; nec tamen obstabant, quin vbi res posceret, extra ordinem militare præsidium adderetur.

5, 8, 6. *CONSILIO*) Ne te fallat Vir Doctus in Hist. Fori Rom. 3. 13. qui putat fuisse hic *gregarios simul cum illustribus convocatos.* Certe enim non fuerunt. non hoc ex sua maiestate duxisset Darius: & vt hoc parum validum arbitris, ipsam historiam inspicere, nullam de cuiusquam gregarii admixtione suspicionem ibi reperies. nisi id vnum quod sequitur: *ex multis millibus &c.* sed ea oratio etiam sibi constat, si ad duces præsentis, quamquam absentibus eorum copiis, referatur. Sane fraudi fuit Erudito Viro lectio alia & deteriore quorundam codicum: *Concilio*, quod, vt ibidem illo ostendit, *ad plebecule tenere coactæ turbam fere referitur.* Scio tamen sæpe confundi, seu quod promiscue vsurpari solita essent; siue proclivis vnius literæ error multis in locis observatum ab auctore discrimen sustulit.

5, 8, 7. *ETIAM*) Vide ne legendum, *id iam.* Acidalius.

5, 8, 9. *NON HERCVLE*) *Nam proditores etiam iis quos anteposuit, inuisi sunt.* Tacit. 1. 58. 2. cui loco referuamus, quæ hac de re fueramus dicturi.

5, 8, 11. *IN REGNO*) Eadem fortuna Mithridatis fuit: eadem Iugurthæ: quem Florus 3. 1. 12. *finium suorum regni que fugitivum* venuste appellat, quomodo fere Cyprianus lib. 4. de idol. vanit. Iudæos soli & cali sui profugos. Quo loco male distinguitur: *Dispersi & vagabundi vagantur soli. Et cali sui profugi per hostiis aliena iactantur.* Sic Curt. 5, 12. 2. *Terrarum orbis exul.*

5, 8, 13. *VIVVS*) Sic apud Sueton. cap. 42. Nero querebatur se *invidiæ & incognita pati, qui imperium suum vivus amitteret.* Id enim nondum acciderat Romæ: qui enim id tenerant, non nisi cum spiritu posuerunt, excepto Sylla qui sponte abdicavit. reliquis cordi fuit, quam apud Liu. 24. 22. 8. marito Demarata sæpe ingerit, Dionysii tyranni vox: *qua pedibus tractum, non insidentem equo relinquere tyrannidem dixerit debere,* quod quidem aliter alii referunt. Hoc fere modo Bassis imperium Selimi poscentibus, pater eius Baiasites: *quam quidem diu superstes ipse foret, imperium se nemini traditurum respondit.* Leunclau. Annal. Turc. Cicero ad Attic. 3. 10. de sua dignitate & opibus: *Hic vtrum tandem sum accusandus, quod dolo; an quod commisi, ut hæc aut non resinerem (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia invenirentur) aut certe vivus amitterem?* Quare typographicum potius sphalma arbitror, quod in Popmæ notis hic Curtii locus; item iste Suetonii sic referuntur, vt pro *vivus* vtrobius sit expressum, *vnius.* quamquam sic quoque legi aiunt in Palatino primo.

5, 8, 16. *GENTISQVE*) Cuius autem gentis nobilitatem laudat Darium

rius? An Persarum? atqui illos notauerat voce *vestra*. an Macedonum? at quid de horum nobilitate & fortitudine sentiat, cum in aliis orationibus, tum in precedentiibus verbis satis docuit. Lego indubitato: *nobilitate vestra gestisque*. Hocrates ad Philippum: *μὴ δέξαι τὴν δόξαν καὶ πρῆξαι αὐτὴν καὶ οὐ καὶ τοῖς περὶ αὐτοῦ καὶ τοῖς ὑφ' ἡμῶν περὶ αὐτοῦ*. magnam gloriam decentem & te & maiores tuos, resque à vobis gestas. Gronovius. Ita supra 3, 7, 12. Sifinem Nabarzanes stimulat, vt dignum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet. Ceterum si quis malit retinere *genis*que habet quo defendat. *nobilitate vestra, genisque*, hoc est qua priuatim quisque ob genus aut facta pollet, quaque gens vniuersa ob imperii magnitudinem atque diuturnitatem celebris est. Hac forma legimus aliquoties in hoc auctore, *se vrbemque dedere*, cum tamen incolis deditis, vrbis vtique dedita intelligeretur. item *se gentemque*; vt non solum princeps gentis suo nomine se dedidisse putetur, sed & se, & simul totam gentem in fidem victoris tradere. Praesertim autem in illa exhortatione magnam vim habet vtriusque argumenti coniunctio, vt non à priuata tantum virtute, sed & gentis gloria quisque stimuletur. Sic apud Senec. *suasor. 2. Trecenti sumus: sed viri; sed armati; sed Laconer*. Ita Lilius coniungit *viros & Romanus*.

5, 9, 1. *SÆPE DIXIMUS*) Ait sæpe dixisse: nec vel semel inuenio in hoc & superioribus libris, quos habemus. in amissis primo & secundo an vsquam meminerit quis scire potest? Credere tamen id liceat: at sæpe ibi fecisse, non hoc etiam licet. Igitur, si cui ita videatur, in locum *ſæpe*, reponam *supra*, quod respiciat ad priores duos, aut alterum eorum, & magis secundum, in quo conicere possumus locum fuisse potius ei mentioni. Si minus aliis hoc videtur, at illos delere penitus iubebo. Infra 6, 5, 2. scio idem dici. Acidalius. Non tamen impossibile est, duobus istis libris crebram huius hominis factam fuisse mentionem. erat enim occasio narrandi, quo tempore quaque causa patria pulsus Philippum adiuerit, quaque interim dum ibi esset egerit, quomodo deinde redierit. Consentaneum enim est Curtium vtique primo libro de prædecessoribus Darii, deque Alexandri patre Philippo, nonnulla, & vtique extrema tradidisse, vt ad sequentis historiae planiorem intellectum necessariae narrationes præstruerentur.

PRECIOSSIMA VESTIVM) Ita melius quam *preciosissimam vestem*, alio quoque Curtii loco 5, 6, 7. adstipulante. Dere ipsa vide Kirchmannum de funer. Rom. 1, 1, 10. & Magium Miscell. 2, 21. Quibus adde Xenophontem *ἔναβια*, lib. 3. qui locus huic valde est similis: postquam enim recitasset vltima verba ex oratione Cleonoris; *vbi fortissimis animis dimicauerimus, quicquid diis visum fuerit, seruius*. subiicit: *Hinc Xenophon surgit, quam elegantissime potuit, ad pugnam ornatus. Existimabat enim, si dii victoriam largirentur, pulcherrimum ornatum victoria conuenire: sin moriendum esset, elegantissimo se dignum cultu iudicabat, quo ornatus diem in terris extremum clauderet*. Sic & M. Curtium equo quam poterat maxime exornato insidentem armatum se in specum immisisse, Lilius 7, 6, 5. tradit. De Cleopatra ad Flor. 4, 11, 11. diximus. Mos exinde fluxit, quod hominum alii crederent ista sibi apud inferos profutura (vnde apud multos barbaros ea quæ viuis acceptissima erant, in rogum, aut sepulchrum immittuntur) aut per inuidiam secum asportarent quæ possent, ne inimici iis potirentur, de qua re dicemus, DEO dante, ad Tacit. 3, 46, 8. aut etiam in nouissimam *voluptatem*, vt ait idem auctor 2, 31, 2. vbi dicit Drulum Libonem ea causa epulas adhibuisse. Ex hac aut alia qua simili superstitione processit consuetudo, qua nunc etiam in curandis honestiorum corporibus, nullo sitorum commodo, viuientium vsibus multa subducuntur: more non vsquequaque improbando, si modus adfit.

5, 9, 2. *IN AVDITI ANTEA FACINORIS*) Nihil hic rhetoricum.

icum & hyperbolicum, si Curtii mentem percipis: qui non cum quouis facinore hoc comparat, nec in mentem ei venit id omnibus aliis, quæ vnquam accidissent, grauius prædicare, sed simpliciter indicat, istam perfidiam ante ea tempora nunquam in Persis fuisse auditam, apud quos semper *regum eximia maiestas*, vt infra 5, 10, 2. dicit, fuerat. 5, 9, 3. *SCIO ME*) Huius orationis apud Causinum in Parallelis eloquentiæ, hæc est œconomia lib. 13. pag. 563. Primo insinuatione vitur vulpes in reambigua, proponens se austeram quidem, sed salubria dicturum, ducto à medicis exemplo. Hanc similitudinem fufe prosequitur Augustinus Epist. 48. ad Vincentium, & Epist. 1. ad Bonifacium, & Ser. 59. de verbis Domini. Cæsarius Arelatensis hom. 8. Philo Iudæus de sacrificiis. Secundo opponit religionem, & infelicitatem ad deterrendum Darium, quo prætextu ambitiosi & improbi, vt videre est in variis historiis, saepe abuti solent: quippe *nil efficacius multitudinem regit*. (Curtius supra 4, 10, 7.) & vt ait Iustinus 8, 2, 7. *Iure ille à diis proximus habetur, per quem deorum maiestas vindicatur*. Verum huiusmodi homines prætextu coeli, captant terras. Tertio addit fraudi suæ delimita, & spes præclaras in posterum colligit ex adiunctis, si Darius tantisper huic infelicitium rerum velut effuso torrenti se subtrahat. Quarto quod vafrae artis est, etiam sententiosus est insidiator, quo sincerius loqui videatur, & facilius in errorem inducat. Sed *ἡρως ἐγγύς τῶν* suspecta prudentibus oratio. Ad summam, rem de compacto gerunt perfidiosi, vt in Velabro olearii.

*Sic multi, animus quorum atroci iunctus malitia est,
Composita dicta ex pectore euoluunt suo,
Quæ cum componas dicta factis, discrepant.*

Accius in Eumenidibus. Raderus.

MEDICI) De hac similitudine indicati auctores in superiore nota: quibus addi poterit Plutarch. apophth. de Scipione: *Bonum imperatorem iudem, vt medicum, ad malum curandum vltimo demum loco ferrum adhibere*. Tacit. 3, 54, 2. *ne corporis quidem morbos, veteres, & diu auctos, nisi per dura & aspera coerceas*. Vide præterea Marcellin. 17, 10. Maxim Tyrium Dissert. XXX. Hieron. de vitando susp. contubernio; ipsasque sacras literas passim. Denique non in auctoribus tantum, sed quotidiano quoque sermone, omnis fere oratio hac comparatione adspargitur, cum in tota vita quicquid perperam se habet, recte morbidum vocari possit, & opus habeat correctione, quam non incommode medicinam appellarunt, vt Socrates apud Platonem diuersis locis inculcat. Atque hoc ita receptum est omnium gentium consensu, vt prope constet nullam esse linguam, quin similitudine & vocabulis à re medica desumptis, familiarissime vtatur.

GVBERNATOR) Vitur hac similitudine Cyrillus, in cap. 16. c. 1. quæst. 7. *Sicut ij qui mare nauigant, tempestate urgente, nauique periclitante anxii quædam exonerant, vt cetera salua permaneant: ita & nos cum non habemus saluandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despicimus ex eis quædam, ne eunctorum patiamur dispendia*. Τὸ δὲ μέγ ἐ ἀνάγκη ἡμεῶν ὑπὲρ τὸ ὄλν, ait Max. Tyrius Dissert. XXV. *necessum est, vt pars patiatur pro salute totius*. Ex hac causa orta est Lex Rhodia de iactu, cuius adhuc in Digestis nonnulla superant vestigia, eruditissime excussa à summo Viro Iacobo Gothofredo in libro singulari ad l. 9. eo tit.

5, 9, 4. *OMNIBVS*) Sic omnino legendum adspiratione recisa, quæ sæpius addita perperam, aut etiam omiſſa vitium facit auctoribus. Exemplo sit Plinius 9, 35, 24. *Conchylia & purpuræ omnis hora atterit*: pro quo male legitur *ora*. Nam de tempore ei sermo est, opponitque ista vnionibus quos dicit *æternæ prope possessionis esse*. De auspiciis istis summæ fortunæ obiter diximus supra ad 3, 2, 1. quam mate-

riem prolixè tractauerunt Gruterus ibi citatus, & Dempsterus ad antiqu. Rosini 2. 16. Tangit id Victor de Cæs. cap. vlt. quem adscribo vt persanem, olim etiam ad Florum tentatum: *quæ quamquam in eius fortuna, principis tamen consilio accidere.* Scribe, *quæ quamquam vi eius, fortuna principis tamen & consilio accidere.* Vim pro efficacia, hoc est *à vi d'èuornt*, quomodo isto vocabulo Marcellin. 14. 26. vitur, posuit: vt Tacitus Varum *vi Arminij cecidisse* ait, 1. 55. 3. Est ergo idem fere illorum verborum sensus, qui Tiberianorum istorum apud Tacit. 3. 47. 1. *fide ac virtute legatos, se consiliis superfuisset.*

5, 9, 6. *FORTIVM*) Hæc illa sunt, quibus iugulare Stoicos aduersa omnis manus solet: pro quibus scutum habeo equidem quod opponam, nisi religio me vetet. In hanc mentem igitur & Lucan. 7. 105.

fortissimus ille est,
Qui promptus metuenda pati, se cominus instent,
Et disferre potest

Ille virgo apud egregium vatem (intelligo qui Thebaida scripsit:) versu 190.

non est, vt putas, virtus, pater,
Timere vitam: sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere, ac retro dare.

Cæsar de bel. Gal. 7. 77. *Animi est ista mollities, non virtus, inopiam paulisper ferre non posse. Qui se retro mori offerant facilius reperiuntur, quam qui dolorem patienter ferant.* Curtius: *Fortium &c.* Biberunt omnes è patera Aristotelis, cuius hoc scitum in Ethicis 3. 7. *mori autem fugiende paupertatis, aut amoris, aut molestie causa, id vero non est animi virilis, sed potius vilis & ignaui.* Lipsius ad ista Taciti H. 2. 46. 4. *Maiore anima tolerari aduersa, quam relinquere.* Quo loco defensurus videtur *αὐτοῦ ἕνεκα*, quam tamen aperte damnata tota dissertat. XXIII. lib. 3. manu ductionis ad Stoicam Philosoph. Aristotelis sententiam merito commendat Muretus Var. Lect. 4. 2. vbi vide. Eam etiam in animo habuit Dio Chrysof. Orat. 29. *Pulnere contemnere non fortitudinis est, sed ignauiæ.* Contra Stoicos tamen hæc etiam in parte facere videtur ipse Seneca, vt cum ac tranquillit. cap. 14. ait; *Ponit posthac iubere illum (Iulium Canum) Caius viuere, subnectit; non timuit hoc Canus &c.* Et expresse Epist. 78. 2. *Aliquando & viuere, fortiter facere est.* & Epist. 104. 5. *Qui perseverat mori, delicatus est.* Et in primis epist. 24. à num. 30. ad finem. vbi verba ista; *In vtrumque monendi &c.* sic legenda arbitror; *In vtrumque munitendi ac firmandi sumus, & ne nimis auemus vitam, & ne nimis oderimus.* Præclare omnino Cleomenes apud Plutarch. cap. 44. *Thercioni suadenti vt se interficeret: Tu vero, respondit, improbe sortis videris mortem appetens, qua nihil omnium humanarum rerum omnibus magis in promptu est situm: turpior hæc tua priori est fuga. hostibus quidem etiam aliis nobis præstantiores concesserunt, aut fortuna aduersante, aut multitudine oppressi: qui vero ob labores & miseras, aut opinionem, reprehensioneque hominum animum despondet, is à sua ipsius vincitur mollitie.* Vere pro se Iosephus de bel. Iud. 3. 14. *Idem timidus est habendus, qui mori non vult cum opus est; & qui vult, cum non oportet &c.* vbi locum illum porro facunde & sapienter exsequitur. Eius sententiam iidem fere verbis expressit Iulianus apud Marcellin. 25. 10. *Æquo enim iudicio iuxta timidus est & ignauius, qui cum non oportet, mori desiderat, & qui refugiat, cum sit opportunum.* Vide etiam Arnif. de iure Maiest. 2. 3. 9. & qui ibi citantur. Item Martialem Epigr. 1. 9. *Idem non inepte Epigramm. 11. 57.*

Rebus in angustiis facile est contemnere vitam:
Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

Et sanc ita se habet. Debebant meminisse Stoici Imperatoris sui, quo nomine non absurde

Comm. in Curtium. l. 5. c. 9. n. 7. 10. 12. 16. 17. & c. 10. n. 2. 4. 9.

furde DEVM intelligunt, illiusque iussus in omnibus obsequi. Sicut igitur non inutilis tantum miles esset, sed & factus, & vero magis exemplo perniciosus, qui cum maxime in hostem esset pugnandum, in sua viscera ferrum mergeret: ita pro transfuga est quilibet homo, qui quamcumque stationem in qua DEVS cum collocauerit, iniussu summi illius Imperatoris deserit. Et certe omnia exempla qui sibi manus intulerunt, quot quidem eorum in meam notitiam peruenerunt, exacte considerans, deprehendere visus sum profecta ex quadam animi mollitie, cum officii sui contemptu, quod ab vaico illo bono magistro nondum didicerant, aut si didicissent, flagitiose neglexerant. Etiam quæ speciosissima videntur, eadem scabie penitus infecta coniciere est. Excedere enim aiunt se è vita, vt suo potius arbitrio, quam alieno moriantur, ne contumeliis & doloribus ad iussu alicuius tyranni corpus atque membra præbeant: vt denique ostendant nihil in se licere quantumuis potenti domino, si ipsi noluerint. At totum hoc, quid aliud est, nisi quaedam animi teneritas, qui infirmitatis suæ conscientia, quicquid molestum sentit, fugit potius, quam constanter aut perferat aut profigat? falsa persuasione cæcatus, hac ratione finem malorum queri. Sed ô miseros, qui sero deprehendunt, infinitis partibus maiora pluraque supplicia in immortalis ista morte, vbi nihil præter pœnam viuunt, esse perferenda, quorum effugium alia vltior mors non reperiat. Adde Berneggerum in Tacit. Quæst. XXX.

5, 9, 7. ITAQUE) Acidalius aptius credit *Vtique*. Ego illud malim, optime coherens præcedentibus. *Virtus nihil inexpectam omisit, itaque vltimum omnium mors est*, non ergo præcipienda, aut priori loco tentanda quam ea, quæ ordine præcedunt. quæ si omnia exhausta sint, tum demum tempus est non pigre eo ire.

5, 9, 10. CIRCVMSPECTISSENT) Haud magnopere dissimilem scenam exhibet nobis Elmacinus Saracen. hist. 2, 5. Eodem anno occisus fuit Muhiadis Bika, cum enim Musa s. Nuga, & Bacialus consentirent de eo, occidendo, suadet Musa Bacialo, vt Muhiadim adiret, & simularet se ei subicere, interim autem neci eius studeret. Abiit itaque Bacialus ad Muhiadim: sed hic enim in vincula coniecit, vnde tumultum excitantes Principes circumdederunt arcem, petentes à Muhiadi vt Bacialium dimitteret &c.

5, 9, 12. SVORVM TAMEN) Hoc tamen omittunt quidam Imprefsi, & mox alieno loco inferciunt: *Instare tamen Alexandrum &c.*

A REGE. EA RE) Haud dubito quin verissime emendauerit Acidalius: *alienentur. Egred paruit &c.* Sic etiam sub fin. huius cap. egre à Dario impetravit &c.

5, 9, 16. SIMVLQVE QVÆ) Quis hoc ferat? Scripsit Curtius: *simul quæ.*

5, 9, 17. NON ANTE) Malim, nec ante. Vide Indicem, *Infinitivus.*

5, 10, 2. ILLIS GENTIBVS) Tetigimus supra ad 3, 6, 17.

5, 10, 4. VIRES IMPERII) Totius Asiae, Persidis, Babylonis, Mediae, & quicquid Dario paruisset recuperaturi, si Bactrianam regionem occupassent, sibi que parere coëgissent. Vel: Inde vires bello accisas instauraturi. Raderus. Forte legend. *vices imp. repetituri*, hoc est, vicissim repetituri imperium orbis terrarum, quod iam Alexander occupauerat. hoc enim eorum consilium fuisse, supra quoque 5, 9, 2. ostendit, cogitabant enim idem, quod sic expressit Lucan. 2, 13.

- fors incerta vagatur Fertque refertque vices

Dubito etiam annon pro *regionis potiri leg. regis potiri*. h. e. regem in potestatem redigere.

5, 10, 9. RVINÆ RERVM) Similitudine eadem aliter vitur: Barclaius lib. 1. *Iussus est nihil mouere Gelanurus; sed tamquam à conuulsa domus exci-*

siō

lib. 5. cap. 10. n. 12. 15. & c. 11. n. 1. 2. 3. 4. 5. Comment. in Curtium.

dio cernices subtrahere. quem locum longe diuersum in sensum detorquet interpretatio Germanica.

DONIS) Imo vero *bonis.*

5, 10, 12. **OFFICII**) Simile de Cæsaris nec Sueton. cap. 82. *Assidentem conspirati specie officij circumsteterunt.*

5, 10, 15. **QVALEM ET VIRVM**) Cicero apud Dionem 45, 5, 10. *tanto it (Antonius) maiore odio dignus est, quod vos homines tanta bonitate iniuriis, ledere non desinit.*

5, 11, 1. **PATRON**) Fallit Virum doctum memoria, cum negat apud alios scriptores huius mentionem esse, quapropter opus est eum etiam in adlignanda eius rei causa falli. Meminit enim Arrianus 3, 3, 15. quamquam *Patronem* pro *Patrone* vocet; Phocensem patria fuisse, ex eodem auctore discimus.

IN SARCINIS) Tanquam omnibus ad iter potius fugamque, quam ad prælium paratis. Nec enim fere expediebantur, hoc est, ex sarcinis atque tegminibus proferebantur, aptabanturque arma, quam vbi prælium speraretur. De quo more Lipsium in *Analect. ad Milit. Roman. dial. 2.* vide. Sic ergo & alia huius auctoris loca capienda. vt supra 3, 8, 25. *iinèri quam prælio aptiores erant, rapimque arma capiebant.* & de Alexandri militibus in transitu Tigris supra 4, 9, 19. *cumulus sarcinarum passim fluitantibus rex monet, vt satis haberent arma retinere; tamquam quæ & ipsa inter ceteras sarcinas erant.* Idque magis etiam intelligitur ex Xenophontis loco lib. 4. *ἀναβασι. vbi similiter de fluminis transitu: In hoc conatu quum aqua mamillas superasset, ac flumen propter ingentia saxa, eaque lubrica, esset asperum; armaque in aqua gestari non possent, quod flumen eos abriperet; ac si quis in capite gestare vellet, nudos incedere aduersus sagittas & tela reliqua oporteret; retrocesserunt.* Atque hinc ex contrario cognoscitur quid sit *iinèri simul & prælio paratum esse*: nempe armis non in sarcinas colligatis, sed aptatis corpori, & ad congressum paratis iter facere.

5, 11, 2. **CYSTOS**) Non vt corpus eius tueretur; sed ne qua elaberetur, quem vel capere, vel mactare cupiebat. Raderus. Eleganter in hunc sensum Barclaius lib. 5. *Itaque exploratorem verius esse, honorarios custodes clam tribuit; qui incautum, nec ratum se timeri, solenter obseruarent.*

5, 11, 3. **REUOCATO**) Sic olim legendum conieceram, & postea expressum vidi in vno Elzeuiriano posteriore: nescio quid sibi velint alii *sermone reuocatus*, at *reuocato sermone* est, cum sæpe dicturus toties se repressisset, vocemque iam prodire volentem quasi reprehendisset.

5, 11, 4. **BVBACEM**) An è Bubacene natum? multi enim peregrini à patria nomen traxerunt. Est autem Bubacene Asiae haud procul ab Indis à Polyperconte subacta, vt infra 8, 5, 2. Curtius docet. Raderus.

IPSE) Pal. 1. *ipfi.* probe.

LOQVI VELLE CVM EO) Acidalius de his quoque verbis dubitat; sed cum sensum habeant, inque omnibus libris reperiantur, & vero si iste mos admittatur, nihil vnquam suspitione vacuum sit futurum; merito ferimus.

5, 11, 5. **HAVD RVDIS**) En & barbari reges Græcæ discabant, quod hodie miraculum, si quis principum, regum, Cæsarium Græcæ vel discat, vel sciat, quam tamen linguam Carolus Magnus omnis Germaniæ & Occidentis imperator optime percalluit, cum Michaelis Rangabæ legatos Græcæ perorantes humanissime audiuit, & Cuspiniano teste, magnis muneribus profecutus est. Mithridates rex Pontidarum & viginti linguarum idiomata percalluerat, quot nempe gentibus imperabat. Romani Cæsares omnes Græcæ norant. *Chosroës Persarum rex, Iustiniano & Romanis per suas clades notus*, inquit Lipsius *monit. polit. 1, 8, 19. & eloquentiam Græcæ*

adama-

adamanit, & Philosophia ipsius non limen, sed adyta penetravit: Aristotelem totum percussisse aiunt, Platonis lineas & numeros: sed & ipsa Græcorum opera in suam linguam multa transfussisse. Hæc aiunt: & demum famam aliquid adstruere: vel conatum ista. nonne magnum in magnis istis regum? De eodem mira Agathias sub fin. lib. 2. Fridericus secundus Imp. ille ingens, Italice, Gallice, Turcice, Germanice, Latine, Græce ad miraculum doctus erat. Hodie pro literatore proclamaretur, si quis Imperatorum Græce legeret. Si quis etiam paulo nobilior liberos ad publicum gymnasium mittit, hoc primum est, ut eos à Græcis velit eximios, quos immerentes Attica tota proscriptos vltro volunt exulare. O inficetum sæculum. Raderus. Græce linguæ studium olim latissime per omnem Asiam diffusum fuit, ut etiam Indiam penetraverit, ubi regem Phraoten eius peritissimum facit Philostratus in Apollonio 2, 13. Sed & nostris in regionibus nondum omnino exspirasse videtur eius disciplinæ honos. De Elisabetha & Iacobo Angliæ regibus, item Principe Hassorum Mauritio, aliisque nonnullis, qui summo fastigio egregiam eruditionem linguarumque studium coniunxerunt, recens adhuc est memoria. Sane Darium Græce sciuisse haud valde mirandum est, quippe cui cum Græcis florentissimo tum temporis literis armisque populo, plurimum erat commercii, quique suo sub imperio nationis eius linguæque civitates haberet haud paucas. Sic nec hodie novum est principes operam dare linguis earum gentium, quas aut vicinas, aut amicitia coniunctas, vel etiam infensas habent: quotidiani enim vsus commoditate eo compelluntur. At Græci sermonis nulla fere nisi in legendis antiquorum scriptis utilitas: quam, ut longe maximam esse non negaverim; ita nullo insigni blandimento extrinsecus ornata est, quo in alia omnia intentos aut allicere possit, aut retinere. Ergo & Carolus IV. in aurea bulla extrema sanxit, ut Electorum filii instituerentur in linguis, & nominatim Latina, Italica & Illyrica. Quod enim in Grammatica iubet eos institui, ad Latinam linguam pertinet, ne cum viris doctis aberremus.

QUINQUAGINTA) Persarum copiis 30000. Græcorum mercede conducta, adiecta sunt, ut supra 3, 9, 2. refert Curtius. posset igitur non iniuria, cuiquam rem attentius consideranti oboriri suspicio, ut pro quinquaginta, triginta legendum crederet. Popma. Si tamen omnes ad Granicum, ad Issum, ad Gaugamela colligas, facile quinquaginta millia conficias. Raderus. Imo multo plura: quando Leosthenes Græcos conductissimos, qui Persis stipendia fecerant, ad quinquaginta prope milium millia in naues impositos, iniussu etiam Alexandro in Græciam incolentes reportavit. Paulanias lib. 8.

5, 11, 6. IN CETERIS) Melius ceteris. Utinam & ceteris non alibi nisi in te spes essent sitæ. innuit eos qui rebus novis cum Bello animum adiecerant. Fero tamen & vulgatum, in ceteris: quamquam, si quid iudico, multo languidior inde sensus exit.

5, 11, 8. ET FORTUNÆ) Non audio Acidalium qui es pro & velit, nec in anterioribus potius concipi quam confici legendum arbitror: cum enim utrumque recte dicatur, unus puto, librorum consensus est, qui monstrare possit utrum utri præferri debeat.

5, 11, 9. TVLERAT) Hoc est laturus fuerat, si scilicet paruisset Darius. Huius formulæ aliquam multa in priscis scriptoribus occurrunt exempla. Ammianus 21, 25. Si permeato flumine nullum qui resisteret invenisset, absque difficultate penetrarat Enphraten. & 19, 13. ni obstiisset violentior casus, in ipsi tenoris obruncarant: & 26, 15. cuncta considerat, ni gladio perisset vltore. Cicero Epist. Famil. 2, 4. qui se intenderant aduersarios in eius Tribunatu. Lilius 34, 29, 8. difficilior facta oppugnatio erat, ni T. Quin-

ius &c. superuenisset. Florus 4, 2, 19. peractum erat bellum sine sanguine. si Pompeium Brundisii opprimere potuisset. & ceperat. sed &c. & 4, 3, 2. & reuerat, nisi &c. Virg. Æn. 4, 603.

anceps belli fuerat fortuna. Tacit. 1, 63, 3. trudebanturque in paludem &c. ni Casar productas legiones instruxisset. Senec. Consol. ad Marc. 1, 6. detrimentum resp. ceperat, si illum non eruisset. Plin. paneg. 8, 5. Temere fecerat Nerua, si adoptasset alium. Zonaras Tom. II. pag. 115, 30. ἴδιον αὐτῷ Μάρκῳ ἢ Χαιρῳδῳτιοῖς, ἢ ἑστὶ διὰ τὸν αὐτῶν, ἐπιπύ &c. Sic Augustin. Tom. II. pag. 752. a. Præterita subiunctiui sic poni, nihil attinuit notari ab Acidalio: nam id nimis frequens est, nec à ratione loquendi omnino alienum.

5, 11, 10. *ELVDANT LICET*) Sic plane Liuius 6, 41, 10. *Eludant nunc licet religiones, quid enim est &c.* Hunc Curtii locum in animo habuisse putem Bracellum, cum Hispani belli librum primum scriberet: *Garriant quantum libet, nosque irrideant, qui negant Deum res humanas curare &c.* Simili formula Cicero paradoxo I. *Quamobrem licet irrideat, si quis velit &c.* Adde Liu. 26, 22, 13. Sic Oros. 3, 14. *Afferant nunc.*

QVEMQVE) Merula editio; *quæque*. quam lætionem præfert Acidalius, nimirum quia omnia fato regantur. ego communem veram puto, vt ad homines, quorum præcipua in hoc theatro scena est, tantum respexit Curtius.

IMMUTABILI LEGE) De Fato vide Lipsium Polit. 1, 4. fati prælixæ & accurate differentem. Auctoribus ibi relatis compara Marcellin. 23, 11. *Posthabito tamen suscipere cautissimo (non secus atque Darius Curtianus) fidentius ultra tendebat: quoniam nulla vis humana vel virtus miruisse unquam potuit, vt quod præscripsit fatalis oratio, non fiat.* Aurel. Victor. in Numeriano: *Ardium fatalia deuenire: eoquo futuri notio superstita.* Senecam suator. III. *Hoc Celsius diligeniter diuisa dixit enim, deo rebus humanis non interponere arbitrium suum. si interponant, voluntatem eorum ab homine non intelligi: vt intelligatur, non posse fata reuocari. Si non sint fata, sacra profuturæ: si sint, non posse mutari.* ex Homer. Od. 3, v. 147.

Ὁὐ γὰρ τ' αἰὲν εἶναι γένετοῦ νόμοῦ αἰὲν ἰόντων.

Non etenim diuinum mens vertitur æternorum.

Herodot. 3, 43. intellexit non posse prestare hominem, vt alterum hominem fato impendenti eripiat. Val. Max. 1, 6, 10. Octavius consilium diuinum omen quemadmodum timuit, ita vitare non potuit. Plutarch. Camillo cap. 17. *considerato, fatum inueniabile esse.* Apulei. prælib. 9. *nihil fortuna reuente licet homini nato dexterum prouenire: nec consilio prudenti, vel remedio sagaci diuine providentiæ fatalis dispositio subueniri vel reformari potest.* Adde eundem lib. de Mundo, pag. 75.

5, 11, 11. *A POPULARIBVS*) Neque id sine ratione: nam eo factio maximopere eos offendisset: & vt seq. cap. loquitur, parricidio excusationem obtulisset. Nam quanta cum inuidia res ista coniuncta fuerit, satis apparet ex eo; quod infra 6, 4, 9. Nabarzanes non aliud magis prætexit facinori. Sic & Mæcedones infra 10, 4, 5. nihil molestius tulerant, quam regem custodes corporis ex Persis delegisse. Sertorium multi, qui cum eo fugerant, Romani postea deferuerunt hac præcipue causa quod in custodes à Celiberis indigne acciuerat, & Romanis à corpore amotis, eorum loco exteris se crederat. Non enim milites equo animo perferre poterant, se infidelitatis ab eo argui. Appian. lib. 1. ciuil. Hinc Buchanan. lib. 18. hist. Scot. narrans, Mariam reginam suasisse Dauidis Ricci, Italos sui corporis custodes elegisse: addit, *quæ proxima ad tyrannidem via est.* Ergo Ludouicus Sforzia, nunciata Sanfeuerini Calatiæ comitis defectione dixisse fertur, *se non minorem minusve perniciosam calamitatem existimare, vana suspitione se fidorum hominum.*

minum opera priuare, quam incauta credulitate illorum se fidei committere, qui suspecti esse debebant. Guicciard. hist. lib. 4.

SERO SE PERIRE) Similiter Scipio apud Liuium 28, 27, 9. Equidem si totum exercitum meum morti optare crederem; heic statim ante oculos vestros morerer &c. ad quem locum nos ex Isocrate, Cicero, Seneca, Plutarcho, Cassio, aliisque plura. Gruterus ad ista Sueton. Calig. 56, 2. sponte se periturum se & illis morte dignus videretur. Tiberius, qui inter initia imperii quoties casus ita tulisset precari solitus est, tantum sibi vite & imperij tempus, quantum veip. conduceret: postea quoque accusato Lentulo quasi vite principis insidias strueret; vita se iam dignum amplius negavit, ubi Lentulus quoque ipsi insensu esset. Dio lib. 57. Idem apud Tacit. 6, 2, 5. neque sibi vitam tantis, si armis tegenda foret. Gelon comperta coniuratione armatus in concionem ascendit, mox exutis armis, dedere se vitamque suam vniuersis dixit, occiderent, si ita videretur. Alian. hist. Var. 13, 37. Sic Eumenes apud Iustin. 14, 1, 12. salutem suam in omnium potestate esse. Apud elegantissimum Barclaium Poliarchus de Archombroto: Dignum se peiori calamitate fore, si de illius fide auderet dubitare. Dion apud Plutarch. cap. 70. demonstrauit sepius cupere iam se subire mortem, iugulumque cuius prabere, se ita viuendum foret sibi, ut non tantum ab inimicis, sed etiam ab amicis cauendum esset.

MILITES) Posset quidem abesse hæc vocula, sed cum in omnibus libris compareat, nec lædat sententiam, aut structuram verborum, quis spuriam cum Acidalio pronunciet?

5, 12, 1. **CONCEPERAT**) an ceperat? quomodo & alibi non semel legitur.

5, 12, 4. **TRIGINTA MILLIA**) Totus igitur exercitus erat, ne Græcis quidem exclusis 1, 8, 3. Quid si rescribamus tria millia, ut de Bactrianis intelligatur. nam ceteros innocentes fuisse n. 6. & 7. probant, Schilius. Cui ne adfentiar, facit quod tota ista argumentatio concideret, qua Darius Curtius ostendit noluisse paucorum societatem amplecti, multo pluribus neglectis offensisque. Quod autem triginta potius millia, quam triginta tria & trecentos nominauit (ad eum enim numerum superiori loco relataratio confurgit) more consueti auctorum fecit, qui rotundo numero uti gaudent. Græcis autem exceptis tamen adhuc triginta millia barbarorum fuisse, & supra ad 5, 8, 4. ostendimus, & hoc etiam loco adiuti euidenter confirmare possumus.

5, 12, 6. **MORE SOLITO**) Nec Parthis patrium, aut consuetum fuisse, noctu pugnare, Plutarchus in Crasso cap. 57. tradit. Cuius locum huic nostro comparat Brisson. lib. 3. de regno Pers.

5, 12, 8. **VELUT A REGE**) Alii velut à rogo. quæ ego apta non negem plane, neque eo minus à nasutulo aliquo interpolata constanter ausim affirmare: De rogo sit aliquid, atque ipse scio, quid dici, qui interpretari, qui defendi possit: verum enim uero Curtius aliter scripsit, ac vera lectio non diu quaesita, feliciter inuenta nobis. Nam vel quouis sacramento contenderim rescribendum: vel à tergo. Hæc Curtii mens, hic Darii adfectus, qui abeuntem amicum nec à tergo sustinebat intueri. Sic Radero probante Acidalius.

5, 12, 9. **ARMATIS**) Alii auctiores: tum vel cum armis, forte non frustra ibi inserta vocula; & potest fuisse *tot armatis*.

NON HABEBANT) Quippe viles apud alios & contempti. quæ inter ceteras causâ Cyrum mouit, ut eiusmodi homines sibi fidissimos futuros crederet, si Xenophonti in lib. 7. *πρὸς*. fides habenda.

5, 12, 10. *PEROSVS*) Simile illud Taciti 2, 31, 2. in extrema anxietudine Libonis, *ipsis, quas in nouissimam voluptatem adhibuerat, epulis excreuius.*

5, 12, 11. *QUAM MEO*) Non audio Acidalium, qui inserta uocula malit, *quam meus meo.* Sane potuisset ita scribere Curtius, sed uoluisse, quis monstret? & tamen sic concepta sententia Dario non indigna, ipsa autem structura uerborum etiam elegantior. At supra 3, 6, 6. de Alexandro sic locutus est, *satius est alieno me mori scelere quam meo meo?* scilicet pro subiectæ materiæ ratione aliter ibi loqui non poterat: quæ huc longe diuersa, aliam quoque sententiam postulauit. Sic Carthageneses apud Florum 2, 15, 9. *patriam suam malebant hostium manibus, quam suis uicis.*

5, 12, 16. *DEORVM*) Post hanc uocem intrudunt libri *anfflicis.* quod uideatur ex inepta glossa marginali, uolentis explicare quid sint deorum honores, in textum irrupisse.

EXTERNÆ OPE) De huius quoque loci integritate multum dubito. nec abest multum, quin mutilum pronunciem &c. Et tamen integer etiam uideri locus, si recte capias, possit. *Non admoda externa ope,* cuius iam scilicet egebat, à suis plane destitutus. Infra 6, 3, 13. *regem suum etiam externa opis egentem.* Acidalius. Melius tamen illud *nulla externa ope,* cum Berneggero retuleris ad *captiuus.* Darius fuit à seruis propriis captus, nulla externa ope admota, h. e. ut serui non iuuarentur iuberentur ab hostibus.

5, 12, 17. *PECUNIA*) Strabo lib. 15. de thesauris Alex. *Nonnulli omnia undique Ecbatana comparsata dicunt fuisse C & LXXX. millia talentorum. VIII. millia uero, quæ cum Dario à Media fugiente exportata, ab iis direpta fuerunt, qui eum necauerunt.* Arrianus 3, 4, 12. *Darium Ecbatani ad VII. M. talentum abstulisse* scribit, ut horum uerius narret, nostra parum interest.

5, 12, 19. *NEMO ALIUS*) Tum enim facile est exercitu, uel regno potiri. Sic apud Appian. in Syriac. Antiochus in Ægyptum properat, *ut igneus ægypti & ægyptiui.* Dicimus olim, DEO uolente, ad ista Taciti 6, 34, 3. *inaniem mox regiam Ætæ, ratiuosque Colchis repetiuit.*

5, 12, 20. *AUREIS COMPEDIBVS*) Dio Chrysostomus oratione vltima, & Iustinus 5, 11, 4. narrant, huiusmodi uinculis oncratos etiam, à Cyro Astyagen, ab Artaxerxe Cyrum fratrem. Antonius quoque regem Armeniæ *Artasiden fraude deceptum, caenis;* sed ne quid honori deesset, *aureis uinxit.* ut Velleius 2, 81, 7. refert. Popma. Vide etiam SchegkI. notam ad citatum Velleii locum, & de eodem Armeniæ rege Dionem lib. 49. Sic apud Marcellin. 27, 26. *Sapor Arsacem uinctum caenis argenteis, quod apud eos honoratis uanum suppliciorum astimatur esse solatium, exterminauit &c.* Tertullian. de cultu feminarum 1, 6. respiciens ad Æthiops Macrobios Herodoti 3, 23. *Apud barbaros quosdam, quia uernaculum est aurum & copiosum, auro uinctos in ergastulis habent, & uicinis malis onerant, tanto locupletiores, quanto nocentiores.* Quem locum illustrat alius ex Heliodori Æthiop. lib. 9. ubi de Theagene. & Plutarch. Erotico cap. IX. De Dario & Iustinus 11, 15, 1. Sic in Appiani Mithridat. rex ille filium cognominem *uocatum ad se uinxit aureis compedibus, nec multo post necauit.* Adde Dempsterum ad antiq. Rosini 10, 29. Voff. ad Vellei. pag. 96. p.

PROCVL) Eundem nimirum ad finem, ne inde suspicio oriretur, regem eo surru uehi.

5, 13, 1. *PATEBAT*) Alii *petebat.* Forfan legend. *parabat.*

5, 13, 2. *TABAS*) Non ausim adfirmanti Radero credere, uere emendare Glareanum *Ragas.* præterquam enim quod ea Mediæ urbs non *Ragas* nominatur recto casu, sed *Rhaga;* etiam supra ueri fidem non est, aliam ibi fuisse, *Tabas.* nec sane.

fane multum ad rem facit, quod Stephanus tres hoc nomine vrbes alibi, nullam in Pa-
retacene nominet. Scribit quidem Arrianus 3, 4, 16. Alex. Rhagas peruenisse, sed
in tota ista narratione saepius à Curtio dissidet, vt hunc ex illo corrigere non saturum
sit, aut integrum. Mox pro *præcipitem* ponerem *præcipite*.

5, 13, 3. *BAGYSTHENE*) Rectum videatur hic cum Radero sequi
Arrian. 3, 4, 12. qui Bisthanem hunc appellat, Ochi, qui ante Darium regnauerat fi-
lium. Sed sunt quæ dissuadent, tum, quod modo dixi, perpetuus fere horum aucto-
rum in ista narratione dissensus: tum etiam quod hic additur *Babylonio*, quod cur illi
Bisthani tribui debeat, docendum erat: Raderus *Megisthane* edidit: atque ita Modi
codices habuisse affirmat. Certe Briffonius lib. 1. p. 134. *Megisthanem Babylonium* hic re-
perit, atque sic Perlarum Parthorumque proceres purpuratosque interdum appellari,
non paucis Græcorum Latinorumque scriptorum locis ostendit. Supra etiam 5, 1, 20.
habuimus *Bagophanem Babylonium*, quo & ipso loco dubitabam, an *Megisthanem* legi
rectius foret, cum alix edd. *Bagisthanem* habeant. Est & *Megistanum* mentio in Syrac.
23, 19, *ὡς μὲν ἔστιν ἡ Μεγισθάνων συνδροσέεις*: nam inter purpuratos *considebis*. Item in
adiunctis Eusebianis: *Μετὰ τὸ Ἀλεξάνδρου τελευτῆς διασπέντες τὸ βασιλείου ἐν
Μεγισθάνων αὐτῶν*: Post *Alexandri* vero finem diuidentes imperium proceres eius. Et ali-
quanto post: *Καὶ εἰσέλθον ἐν Μεγισθάνων Ναβουχοδονόσορ ἐν τῷ πύλιν*: Et ingressi sunt
Megisthanes Nabuchodonosoris urbem Hierosolyma. Inter Latinos est & Frontinus stra-
tegem. 2, 9, 5, in quendam ex *Megisthanis* (Armenii) quos ceperat, animaduertit.

5, 13, 4. *SPEREST*) Hac ita edidimus volentibus bonis Cod. & egre-
gio sensu. Ipsum quippe Darium vocat maximum opus, & breuissimum labo-
rem eadem figura, qua infra 7, 5, 36. *Spitamenes eum* (Bessum) tenebat, collo inserta
caetera, tam barbaris, quam Macedonibus gratum spectaculum. Hic loquendi modus pau-
lo ignotior; corruptit hunc locum, quem præmanibus habemus: itidem vt alium Li-
uii, quem ad Flor. 4, 23, 81. l. emaculauimus.

IN ILLO CORPORE) Vide Gruteri discurs. cap. 10. ad illa Taciti
4, 25, 5. *Non nisi duce interfecto, requiem belli fore.*

5, 13, 5. *NEC LABORI*) Forte fuit, *neq; labori, neq; periculo parceret.*

5, 13, 6. *VICVM*) Nomen non exprimit. Iustinus 11, 15, 1. in *rico Par-
thorum Thaxa* iunctum fuisse scribit; non etiam ibi interfectum.

5, 13, 7. *INTERPRES*) Reges, Persici sermonis ignaros Græcos, per
interpretem audiebant: atque ita, Sylosontis Samii verba à Dario exaudita Herodo-
tus 3, 140. refert. Themistoclem quoque, vbi primum in Artaxerxis conspectum col-
loquiumque venit, per interpretem locutum, Plutarchi in Them. cap. 47. scribit. Sic
etiam cum peregrinis egisse reges indicat. Herod. lib. 3. sermones à Dario, coram
Græcis, habitos cum Indis narrans. Briffon. lib. 1. pag. 137.

5, 13, 8. *DIMACHAS*) Alexander maximus Imperatorum inuenit, vt
apud Sixtum Arcerium p. 156. not. ad Ælian. Iulius Pollux testatur, cuius hæc verba
sunt: *Eras & aliud equitum genus, Dimacha dicti, ex inuentione Alexandri, armorum
apparatu instructi leniore, quam qui est pedium gravis armatura, grauiore vero, quam
qui est equitum: exercitati in viramque, & pedestrem, & equestrem pugnam. vt & in lo-
cis equitatus apud equos viantur: & vt ne, si in loca deuenirent iniqua, & minus apta,
omnino ad pugnandum inepti essent, idemque experirentur, quod Lydis quandoque accidit.
Equum autem apprehendebat, ac custodiebat famulus aliquis, qui in solum eum visum vna
sequebatur. iste qui ex equo descenderat, confestim inter pedites armatos pugnabat. Anno-
tauit etiam Arcerius ex Hefychio eosdem dictos ἀμιαππυς. Dimache sunt, qui Hamippi
dicti, qui quidem interdum pedites, interdum equites pugnant. Hamippi autem, quasi*

dicas, pedes simul & eques. Non absimiles ab isto genere sunt equites, qui hodie in militia nostra *Dragones* nuncupantur, bombardas gestantes oblongas ex humeris dependentes. Radenus. Dimachas istos eo demum tempore instituisse Alexandrum ex Arriano 3, 4, 23. colligas: *quum intelligeret non posse pedites se fessimantem equitantem sequi, equites circae quingentos equis desilire iuber, & duces peditem aliosque praestantissimos quosque ita ut pedites armati erant, equos conscendere.* Quam rem, licet alia de causa imitatus Caesar de bel. Gall. 1, 42. commodissimum esse statuit, omnibus equis Gallis equitibus detrahit, legionarios eo milites legionis decima, cui quam maxime confidebat, imponere. Hamippos autem istos tam ex equis pugnavisse, ex Hæo; quam inter pedites, ex Thucydide & Xenophonte, Harpocratismis Lexicon notat: additque à Philochoro eisdem *αποδρόμους* siue *antecursores* vocati. Vide etiam Tollii notas in Palæphatum, Valesium in Excerpta Polybii, pag. 36. pr. & Alex. ab Alex. pag. 980. m. Valde falsus est Vir doctus in Miscellaneis, qui apud Curtium pro *Dimichas*, ut falso edebatur, dubitavit legere *Dimoiritas*, aut *Diostinitas*, cum hæc ipsa posterior vocula in Marcellino 27, 20. & Capitolini M. Antonino cap. 21. corrupta sit, legendumque pro ea, *Diognita*, ut ostendit Cl. Salmasius ad dictum Capitolini locum.

5, 13, 10. *IPSE QUADRATO*) Vereor ut hæc bene sana sint. Dixit eum cum expeditis equitibus iter ingressum, phalangem sequi iussisse quantum posset: nunc statim subiungit ipsum quadrato agmine incessisse. Quid si fuerit sequi iussa quadrato agmine. *Incedens &c.* Phalangem nimirum quadrato agmine sequi iussit, ut Arrianus monstrat 3, 4, 23. *τὸς δ' ἀδύς πύξος*, phalangem nimirum, *ὡς τὸ ἐξ ἰμῶν*. ubi illud *ὡς τὸ ἐξ ἰμῶν* reddidit Doctiss. interpres; quadrato agmine, ex ipsa mente auctoris.

5, 13, 11. *BRUCVBELVS*) Alii *Proculus*, quod Romanum nomen est: at illud & barbaricum; & propius accedens ad id quod ei homini imponit Arrian. 3, 4, 11. *Antibelum* appellans.

5, 13, 14. *NOMEN*) Sic apud Claudian. de bello Gild. vers. 384. *Stilico ad Honorium*

Quam tuus ensis aget - - - plus nominis horror

Vide Gruteri discurs. ad Tacit. cap. 7.

5, 13, 16. *DEOS VLTORES*) Nihil huc facit aut *Arimanes* Persarum, aut *malus genius*, ex Agathia & Plutarchi Alex. cap. 52. Nam in hoc loco *ὁ δ' αὖτις πύξος*, nihil aliud est, quam *pernix illa fortuna*, quæ Curtii verbis, *Persas regere non desinebat*, eademque vi est exclamatio illa Darii, quæ Annibal's, apud Liu. 27, 53, 12. agnosco fortunam Carthagini. *Arimanem* autem quamvis pro principio mali haberent Persæ, forte post Manichæorum insaniam, quæ in illis partibus plurimum polluerat, non tamen sequitur eum potius vindicem malorum statuisse, quam bonum aliquem deum. Vindicta enim scelerum, cum ex iustitia oriatur ad finem bonum, & mortalitati salutarem, non certe adscriptam fuisse ab hominibus ratione non omnino destitutis, credibile est malo genio: quem & si non per iustitiam tanquam delicta vicisceretur, sed quod calamitatibus humanis delectaretur, mala immittere credebant, ut Veioem suum Romani, & modo Indi suos Aygnanos, quos ideo venerantur, ne nocent. At bonis genis vltionem tribuerunt omnes gentiles, adeoque istud in ore vulgi erat, *DEVS*, scilicet ille verus & vnus (hoc enim est illud testimonium animæ, de quo Tertullianus librum composuit) vltor erit. Ergo & ex suis diis, quos pro bonis habebant, Ioui, *Vindictis* cognomen Romani indederunt, *Vltoris*, Marti. Flor. 3, 11, 5. *de faderum vltores*. Vide Plutarch. de Cleomene cap. 73. apophth. Lacon.

TELA

TELA INIICIVNT) Perditissimorum hominum perfidiam magis etiam aggrauat canis exemplum, qui parricidis istis longe melior, prosperior quam illi meretur memoriam. Nam Dario, cum à Besso multis vulneribus confossus esset, & iaceret stratus; omnibus mortuorum relinquentibus, canis ab eo educatus solus permansit fidelis, eumque iametsi non amplius ab eo nutriretur, eodem affectu obseruauit, ac si adhuc uiuere. Aliq. hist. anim. 6. 25. 4.

5, 13, 18. **QVA QVEMQVE)** Vide supra ad 3, 11, 12. Florus 3, 11, 10. Reliquia infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga &c. distracta.

INCERTI ADHVC) Sic bene coniungitur adhuc, nam Acidal. iungebat voci resistere, uel etiam melius: utrumque sensus penitus introspectus renuit.

5, 13, 20. **SINGVLI)** Malim, singulos, ut quemque prebenderant, illud quaque pro quemque etiam supra 5, 11, 10. inuito auctore nonnullos in codices irrepserat: & hoc etiam loco multi bonique præferunt, quemque. An retinenda prior lectio, & de ueliculis exponenda, ut scrutati fuerint uelicula, ut quaque in manus uenerant? Magis est, ut captiuos singulos perstrutati fuerint; ex iisque quæsiuerint, ubi Darius esset: atque hoc præcedentia uelint.

5, 13, 22. **TERRITIS)** Plutarchus extremo lib. 1. de fort. Alex. Rationes periculo imminente franguntur, atque imaginationibus iudicium expellunt, ubi prope adsumt res terribiles. Metus enim non solum memoriam consternat, ut ait Thucydides; sed & infirmum animi omne, & laudabilem conatum incitationemque.

PLVRES CAPTIVI) Idem accidit Anglis, à Cobione Scoto uictis, apud Thuan. lib. V.

5, 13, 24. **GALEA HAVSTAM)** Ritu militari, quia nihil ad eam rem accommodatius ad manum erat. Vide Senec. de benef. 5, 24, 3. Tibull. 2, 7, 8. Frontin. 1, 7, 7. Luctat. Placid. ad Statium Theb. 3, 663. Peto Albinou. de Obitu Marcenatis in pr. Lucan. 9, 502. aliosque, quos citat Vir multiuulgæ lectionis & accurati iudicii, Dempsterus, ad antiquit. Rosin. 10, 12.

5, 13, 25. **SEMIVIUI)** Hæc ultima, inquit Modius, huius libri vox in membranis fuit, nisi quod quæ desse uidebantur, à nescio quo, ex Iustino uelut supplementum adiecta erant, sed hæc talia satius erit, apud ipsos auctores legere, quam Curtio temere aliena, ut paruum purpuræ assuere. Idem finis est in Constantiensis Codice. Raderus. Nos igitur non uulgare tantum supplementum, sed etiam nostrum, auctoris uerbis subieciimus; ne lectorem interrupta historia series moraretur: & tamen alio charactere expressimus, addita etiam monitiuncula, ne quis amplius existimaret habenda pro Curtianis, quod uideo retro doctissimis uiris accidisse non quin statim uidere potuerint aliena esse, si disquirendum putassent, sed quoniam iisdem typis statim textui subnexa erat, festinantes facile sefellerunt.

5, 13, 26. **APVD INTELLECTVRPM)** Hinc quoque deprehendas hæc non esse à Curtio apud quem paulo supra 5, 11, 5. legitur hæc rudis Græca lingua Darius.

5, 13, 28. **EXEMPLI)** Vide notam Amantissimi Soceri ad Iustin. 11, 35, 10. unde hæc desumpta.

5, 13, 31. **LACHRIMIS)** Notatum id in aliis quoque, eos illa chrimasse uictis hostibus. Vide supra ad 3, 12, 6. sic Eumenes cæde Crateri nunciata aduenit ad eum, atque ubi spirantem & mentis compositum uidit, equo delapsus illa chrymanit, dextramque ei iniicit &c. Plutarchus Eum. cap. 13. Nec alienum est quod de M. Marcello refert Valer. Max. 5, 1, 4. eum captis à se Syraculis fletum cohibere non potuisse, quem si quisignarus uir (forte ueri) aspexisset, alterius uictoriam esse credidisset. Atque idem etiam de Scipione in excidio Carthaginis proditur.

CHLA-